

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Rok se zvířaty v Mateřské škole Čechtice

Vypracovala: Michaela Mojžíšová
Vedoucí práce: Ing. Lenka Smržová

České Budějovice 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma „Rok se zvířaty v Mateřské škole Čechtice“ jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, 9. července 2018

.....

Michaela Mojžíšová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce Ing. Lence Smržové za její velkou ochotu, věcné rady, odborné vedení, dohled a připomínky, které mi po celou dobu při zpracování poskytovala.

Dále děkuji Mateřské škole Čechtice za možnost realizace některých činností k vybraným zvířatům. Především mé poděkování patří hlavně pedagogům a dalšímu personálu ze třídy Stonožek.

Abstrakt

Tato bakalářská práce směřuje k vytvoření celoročního projektu pro děti z Mateřské školy Čechtice, v němž se seznámí s vybranými druhy živočichů, vyskytující se v okolí. Cílem práce je nejen seznámit děti se zvířaty, ale především vytvářet pozitivní vztah k živým tvorům i k přírodě, která je obklopuje. Práce obsahuje část teoretickou a část praktickou. Teoretická část práce se zabývá problematikou zařazení zvířat do předškolního vzdělávání a vhodností volby živočichů podle různých kritérií s ohledem na potřeby a schopnosti dětí tohoto věku a v souladu s cíli Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Současně zahrnuje informace o klíčových druzích živočichů. V praktické části je popsán celoroční projekt „Rok se zvířaty“, který je provázán třídním maskotem stonožkou Júlíí a je zaměřen na integrované vzdělávání. U každého zvoleného zvířete se nalézají popis realizovaných činností a reflexe.

Klíčová slova: zvířata, mateřská škola, kritéria pro volbu živočichů, předškolní dítě, předškolní vzdělávání

Abstract

This bachelor thesis leads to establishing of yearlong project for children from kindergarten in Čechtice, in which there are introduced selected animals species living in the neighbourhood of kindergarten in Čechtice to children. The aim of this thesis is both introduce animals to children and especially establish positive relationship to living creatures and to nature all around them. This work contains theoretical and practical part. The theoretical part is focused on problematics of including animals to kindergartens education and its appropriateness both according to various criteria regarding to needs and capabilities of preschool children and in compliance with Framework Education Programme for preschool education. In addition it includes information about key animal species. There is described yearlong project in the practical part, which is bound with the class mascot centipede Jůlie and focused on integrated education of children. There are also characteristics of each selected animal with descriptions of activities and reflection.

Key words: animals, kindergarten, animal selection criteria, preschool children, preschool education

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 PROČ ZAŘADIT ZVÍŘATA DO MATEŘSKÉ ŠKOLY?	9
2 VHODNOST VOLBY ŽIVOČICHŮ DLE RŮZNÝCH KRITÉRIÍ	11
2.1 DOSTUPNOST ZVÍŘAT PODLE PROSTŘEDÍ	11
2.1.1 Zvířata na školní zahradě mateřské školy	11
2.1.2 Zvířata ve volném prostředí	12
2.1.3 Zvířata chovaná ve třídě mateřské školy	13
2.1.4 Hospodářská zvířata v okolí	16
2.2 ZAJIŠTĚNÍ BEZPEČNOSTI A OCHRANY DĚTÍ	16
2.2.1 Alergie	16
2.2.2 Jedovatí živočichové	17
2.2.3 Fobie	18
2.2.4 Poranění dítěte	18
2.2.5 Hygiena	19
2.3 DODRŽENÍ PEDAGOGICKÝCH ZÁSAD, PEDAGOGICKÝCH DOPORUČENÍ, VOLBA METOD V SOUVISLOSTI S KOMPETENCEMI PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	19
2.3.1 Pedagogické zásady	19
2.3.2 Pedagogická doporučení a vhodné metody práce	20
2.3.3 Rozvíjení klíčových kompetencí podle RVP PV	22
2.3.3.1 Kompetence učení	22
2.3.3.2 Kompetence k řešení problémů	22
2.3.3.3 Kompetence sociální a personální	23
2.3.3.4 Kompetence komunikativní	23
2.3.3.5 Kompetence činnostní a občanské	23
3 INFORMACE O VYBRANÝCH DRUZÍCH ŽIVOČICHŮ	24
3.1 RUMĚNICE POSPOLNÁ	24
3.2 JEŽEK	25
3.2.1 Ježek západní	25
3.2.2 Ježek východní	27
3.3 ŽÍŽALA	27
3.3.1 Žížala obecná	27
3.3.2 Žížala hnojní	28
3.4 OVCE	28
3.5 JELEN LESNÍ	29
3.6 PES	31
3.7 KUR DOMÁCÍ	32
3.8 ŽÁBA	32
3.8.1 Skokan hnědý	32
3.8.2 Ropucha obecná	33
3.9 PAVOUK	34
3.9.1 Pokoutník domácí	34
3.10 MRAVENEC LESNÍ	34

PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI	36
5 ZÁMĚR PROJEKTU	37
6 PLÁN PROJEKTU	38
6. 1 CHARAKTERISTIKA MATEŘSKÉ ŠKOLY A TŘÍDY	38
6. 1. 1 <i>Mateřská škola Čechtice</i>	38
6. 1. 2 <i>Třída Stonožek – charakteristika dětské skupiny</i>	38
6. 2 PLÁN PROJEKTU.....	39
7 PROVEDENÍ PROJEKTU	41
7. 1 RUMĚNICE POSPOLNÁ	41
7. 1. 1 <i>Realizace dvou dnů</i>	41
7. 1. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	46
7. 2 JEŽEK	48
7. 2. 1 <i>Realizace jednoho dne</i>	48
7. 2. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	49
7. 3 ŽÍŽALA.....	50
7. 3. 1 <i>Realizace dvou dnů</i>	50
7. 3. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	53
7. 4 OVCE	55
7. 4. 1 <i>Realizace dvou dnů</i>	55
7. 4. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	60
7. 5 JELEN	62
7. 5. 1 <i>Realizace čtyř dnů</i>	62
7. 5. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	71
7. 6 PES.....	74
7. 6. 1 <i>Realizace dvou dnů</i>	74
7. 6. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	78
7. 7 SLEPICE	81
7. 7. 1 <i>Realizace dvou dnů</i>	81
7. 7. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	85
7. 8 ŽÁBA	87
7. 8. 1 <i>Realizace dvou dnů</i>	87
7. 8. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	92
7. 9 PAVOUK	94
7. 9. 1 <i>Realizace dvou dnů</i>	94
7. 9. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	99
7. 10 MRAVENEC	102
7. 10. 1 <i>Realizace dvou dnů</i>	102
7. 10. 2 <i>Jak vše probíhalo</i>	106
8 HODNOCENÍ PROJEKTU – DISKUZE	109
ZÁVĚR.....	111
POUŽITÉ A CITOVANÉ ZDROJE	112
SEZNAM FOTOGRAFIÍ	116
SEZNAM PŘÍLOH	117

Úvod

Téma své bakalářské práce „Rok se zvířaty v Mateřské škole Čechtice“ jsem si vybrala, protože Čechtice a okolí velmi dobře znám a chtěla jsem využít místní přírodní prostředí bohaté na různé druhy živočichů. Pomocí zvířat se děti mohou naučit pozorovat svět, všímat si detailů, rozvíjet se, chránit a pečovat o přírodu, která je námi někdy dost devastována a ničena. Také máme se zvířaty mnoho společných rysů, pomocí nichž děti mohou pochopit fungování života (narození, vývoj, smrt, ...). V neposlední řadě se mohou dozvědět o užitečnosti zvířat a využití těchto výhod v jejich životě.

Živočichové jsou přirozenou součástí přírody a téměř každý by si bez nich nedokázal život představit. Věnujeme se jim ale dostatečně? Známe o nich potřebné informace? Nebo žijeme vedle někoho a nevíme o něm nic? Víme, jak k nim máme přistupovat, aniž bychom jim ublížili? Uvědomujeme si, jak jsou pro nás užiteční? Víme, co se od nich všechno mohou naučit děti? A jak je můžeme společně chránit?

V dnešní době techniky a chaosu se na zvířata mnohdy zapomíná a děti svou neznalostí i nedostatečnou zkušeností jim častokrát ubližují. Přitom bychom neměli zapomenout dětem ukazovat přesně pravý opak. Naučit je přistupovat k nim jako k sobě rovnému a společně je ochraňovat.

Cílem mé bakalářské práce je vytvořit celoroční projekt „Rok se zvířaty v Mateřské škole Čechtice“, který děti seznámí zábavnou formou s vybranými druhy zvířat. Byla bych ráda, abych tímto u dětí vytvořila zájem pozorovat živé tvory a získávat o nich další informace. A díky tomu si k nim vytvořit kladný vztah a přihlížet k nim s úctou i respektem.

V teoretické části se budu věnovat problematice, proč zařadit zvířata do mateřské školy, jaký vliv mají živočichové na děti v mateřské škole a vhodností volby živočichů dle různých kritérií. Dále zpracuji informace o vybraných druzích živočichů, které využiji v tvorbě projektu v praktické části. Vytvořený celoroční projekt částečně ověřím přímo v Mateřské škole v Čechticích a zhodnotím jej. Pro další inspiraci, jak je možné zvířata dále zařadit do vzdělávání v mateřské škole, přiložím do příloh zásobník praktických činností na vybraná zvířata z projektu. V přílohách také naleznete fotografie z mé vlastní realizace.

Teoretická část

1 PROČ ZAŘADIT ZVÍŘATA DO MATEŘSKÉ ŠKOLY?

Dříve se předškolní děti setkávaly se zvířaty každý den, a to na poli, na statku, když pomáhaly rodičům nebo trávily volný čas venku. Některé děti měly dokonce za úkol se o zvířata během dne starat (pásly husy nebo chodily pro trávu). Dítě dnes žije v moderním světě plném techniky, multimédií a technických, robotických hraček, a tak se zvíře pro něj stává něčím neobvyklým. Přitom živočich má na člověka velký vliv (Jančaříková, Havlová, 2014).

„Prostřednictvím vzdělávání za pomoci zvířat je možné trénovat jemnou motoriku i hrubou motoriku, špetkový úchop, pozornost, paměť a další obecně prospěšné dovednosti. Lze je využívat pro rozvoj pracovních návyků, sociálních dovedností i komunikace.“ (Jančaříková, 2017, s. 83)

Dítě přirozeně dostává nové informace o zvířatech, získané každodenním setkáváním s nimi. Tyto znalosti a zažité dovednosti si více pamatují a dokáží je uplatnit i v jiném prostředí ve svém okolí. Využívají je také v péči o zvíře, která dítěti přináší: *„Příjemně strávený volný čas, pozitivní činnost, pocit být potřebným, zharmonizování denní struktury, převzetí úkolů, odpovědnosti, zkušenost sebeúcty, sebevědomí, spokojenosti a přátelství.“* (Jančaříková, Havlová, 2014, s. 10)

Díky zvířatům můžeme zmenšit vznik alergií. Také kontakt s nimi většinou u předškolního dítěte vyvolává hezké a radostné pocity, které jsou mu příjemné a vytvoří si k živočichovi citové pouto. Mění se tak u nich úmyslně chování, protože se učí reagovat správně dle potřeb živočichů a mírní své projevy, aby se zvířatům zalíbily (opatrně hladí zvíře a manipulují s ním, snaží se ho nevylekat či neohrozit svými pohyby, ztiší se, učí se nechat zvíře být, když je unavené nebo dává najevo, že netouží po kontaktu s člověkem). U dětí, které mají doma nějaké domácí zvíře, vzniká větší empatie, neboť se vcítují do jeho potřeb a pocitů (Jančaříková, Havlová, 2014). Také od nich odkoukávají a napodobují základy zvířecího chování (Jančaříková, Kapucianová, 2013). Zvíře se stává pro dítě kamarádem a společníkem, s jehož pomocí se rozvíjí a zlepšuje se klima ve třídě (Jančaříková, 2010). *„Dítě v běžném kontaktu se zvířetem je zdravotně odolnější jak po stránce fyzické, tak po stránce psychické.“* (Jančaříková, Havlová, 2014, s. 31)

V životě živočichů dítě může narazit na proměny jedince (žába, motýl, hlemýžď, ...) a tím může přirozenou formou snáze pochopit vývoj živočichů a vlastně i svůj. Uvědomí si tak, že se narodí, poté roste, vyvíjí se, učí se novým věcem a zdokonaluje své dovednosti. Na konci života přichází smrt. A právě smrt může lépe pochopit prostřednictvím zvířat, neboť předškolní dítě se běžně setkává s uhynulým živočichem v přírodě při pobytu venku. Například s uhynulým ptákem, nebo přejetou veverkou. Dítě se učí, že smrt je konečná a nevratná. Tak pochopí nepravdivost některých virtuálních počítačových her, protože v nich děti hrající za postavy mají mnoho životů (Jančaříková, Kapuciánová, 2013). Děti se přirozeně seznamují se znaky smrti (nehybnost, nejí, nedýchá). Poznávají, že některá zvířata mohou umřít naší vinou, například špatnou péčí o ně či nepřiměřeným chováním k živočichovi. Proto je důležité volit správný přístup k němu a ochraňovat jej, neboť tyto chyby jsou nenávratné. Učí se tak vyrovnávat se smrtí a prožít si tento smutek s ní spojený, jelikož si děti ke zvířeti snadno vytvářejí citový vztah (Jančaříková, Havlová, 2014).

2 VHODNOST VOLBY ŽIVOČICHŮ DLE RŮZNÝCH KRITÉRIÍ

2. 1 Dostupnost zvířat podle prostředí

2. 1. 1 Zvířata na školní zahradě mateřské školy

Obyvateli správné zahrady mateřské školy by měli být různí menší živí tvorové (stínky, žáby, hlemýždi, ...). Dobré je, když se zahrada stane vhodným prostředím pro ptáky a vyskytuje se v ní i živočich větší velikosti (ježek, veverka či kočka, ...). Plnohodnotná školní zahrada musí obsahovat nějakou vodní nádrž a ideálně i kompost. Díky zahradě dítě může prvně narazit na smrt zvířete (například na uhynulého ptáka) a seznamuje se s koloběhem života, kdy dítě uvidí, že pták roste a vyvíjí se. Dále zde dítě poznává pravidelné opakování ročních cyklů, ale i vývoj jedince, který zahrnuje u některých zvířat různé proměny (vajíčka-> malý hlemýžď-> větší hlemýžď). Učí se zde vhodnému chování. Pozoruje chování živých tvorů a experimentuje s nimi v rámci přijatelných možností. Aby děti poznaly různé živočichy, je potřeba jim umožnit sledovat zvířata na školní zahradě (hlemýžďe, včely, stínky, ...), proto by její součástí měl být dostatek úkrytů pro rozdílné druhy živých tvorů, krmítka, budky, kompost a rostliny. Děti by měly mít možnost použít lupy a metry při svém objevování (Jančaříková, Kapuciánová, 2013).

Kompost je vhodný, kromě pochopení rozkladu zbytků, také ke zkoumání živých půdních tvorů (mnohonožek, žížal, stonožek, ...). Kompost by měl být spíše ve stínu a ve vlhkém prostředí (Jančaříková, 2017).

Zahrada je dále vhodná k péči o mazlíčky mateřské školy, například pro chov králíků. Je dobré sem přilákat volně žijící zvířata žádoucími a vyhovujícími úpravami prostředí. Živí tvorové chovaní venku v kotcích a voliérách mají téměř stejný vliv na dítě jako zvířata chovaná ve třídě mateřské školy. Výhodou je menší vznik alergických reakcí, lepší čištění a není zde tolik cítit pach zvířete a jeho příbytku. Je také vhodné školní zahradu vybavit domečky pro čmeláky, kameny či dřevem, kam zalézají například žížaly a stínky. Můžeme se pokusit nalákat i ještěrky, pokud pro ně vytvoříme vhodné prostředí. Jejich odchyt však není povolen. Ještěrkoviště umísťujeme na okraji slunné zahrady, abychom ještěrky nevyrušovali. Je potřeba v zemi vytvořit metrovou díru, kterou následně vyplníme různorodými kameny, jež vytvářejí ještěrkám skrýš. Kameny také hromadí teplotu, což jim pomáhá při ohřívání. U nás se nejčastěji může objevit ještěrka živorodá nebo ještěrka

obecná. Dalším obohacením zahrady může být vytvoření jezírka, které musí splňovat bezpečnostní pravidla. Díky němu budou moci děti pozorovat nové živé tvory (potápníka, vážky, žáby, ...). Vzniklé jezírko většinou přivábí žáby vyskytující se v blízkém okolí, protože nemají dostatek vyhovujícího prostředí. Je potřeba jezírko upravit či opatřit schůdky nebo větvemi, aby žáby mohly z vody při jejich vývojové proměně (pulec-> žába). Pomůže to i jiným zvířatům, například ptákům při pití. Nejobvyklejšími druhy, které jezírko přivábí, jsou ropuchy a skokani. Žáby se živí dotěrným hmyzem a hmyzem obecně. Pulci nám zase napomáhají čistit vodu. Na školní zahradě lze také pozorovat nebo chovat motýly, ale je zde potřeba mít dostatečné množství jejich stravy (rostlin) a pro ně vyhovující slunné prostředí. Některé rostliny na školní zahradě mohou motýly přivábit. Patří mezi ně například rozchodník nachový a komule Davidova. Místo s housenkami je možné obklopit síťovinou a sledovat jejich proměnu v motýla (Jančaříková, Havlová, 2014).

2. 1. 2 Zvířata ve volném prostředí

O živočichy ve volném prostředí se lidé přímo nestarají. Vyskytují se tam, kde mají vhodné podmínky pro svoji existenci. Mohou onemocnět různými nemocemi, být napadeni cizopasníky, čelí špatnému počasí či predátorům a někdy jim chybí dostatek potravy. Jsou také loveni pytláky. Myslivci mohou na jaře a v zimě vhodně dokrmovat zvěř, a tím zamezit výskytu zvířat na polích, kde hrozí například otrava ozimou řepkou, a to zejména u srnců. Po konzumaci řepky mohou mít totiž poškozené trávení, plynatost, záněty žaludku, horší rozvádění kyslíku, což znamená větší zátěž pro jejich tělo. Zvířata se poté chovají jinak, neboť mají díky chybějícímu kyslíku poškozena mozková centra. Zhorší se jim sluch, chuť a zrak, dokonce mohou přestat vidět úplně. Následkem toho může zvěř i uhynout. Dalším nebezpečím pro zvířata jsou vyhozené odpadky, které je mohou poranit nebo usmrtit. Zvířatům uškodíme i naší špatnou pomocí. Osamocená mláďata savců nehladíme a neodnášíme na jiné místo. Mláďata klidně čekají na stejném místě na svoji matku, která jim přináší potravu. Naši péči potřebují pouze zvířata, jež jsou poraněná nebo přemístěna psem či dítětem. Dále je potřeba se postarat o mláďata bez matky. Zvířata vyrůstající u lidí, která si zvyknou na člověka, již nelze navrátit zpět na původní místo, a proto jsou umístěna například do záchranných stanic pro poraněná zvířata. Opuštěná ptáčka s narostlým peřím bez zranění, nepotřebují naši pomoc. Je

důležité je nechat v klidu a neodnášet je. Teprve se vše totiž učí od svých rodičů, ti jsou vždy mláďatům nablízku. Ptákům můžeme také ublížit nesprávnou potravou, kterou jim dáváme v zimním období. Není pro ně vhodný například chléb, slané výrobky a kynuté těsto, neboť jim vyvolává zásadní poruchy trávení. Vhodnou potravou je pro ně lůj, různé druhy semen či ořechy. Zvířata žijící ve volném prostředí lze přilákat i na naše školní zahrady vhodnou úpravou a opatřením, což je pro nás velkým přínosem, protože je můžeme pozorovat v jejich obvyklém prostředí (Červenková et al., 2006).

2. 1. 3 Zvířata chovaná ve třídě mateřské školy

Díky správnému chovu zvířete ve třídě mateřské školy o něm dítě získává různé informace (o péči, o chování vybraného druhu, ...), učí se nalézat vhodný vztah k živému tvorů. Chov ve třídě se může stát náhradou pro děti, které chtějí mít zvíře doma, ale z nějaké příčiny ho mít nemohou (Červenková et al., 2006).

Děti jsou při chovu živých tvorů ve třídě se zvířaty v nejbližším kontaktu, stávají se členem jeho prostředí. Učí se k pracovitosti a odpovědnosti při péči o ně. Samy během dne zvířata pozorují, povídají si o nich, domlouvají se, vytvářejí si s nimi vztah, a tak se díky nim na další den do třídy více těší. Je důležité, aby si uvědomily, že se ke zvířeti nemohou chovat jako k hračce. Při kontaktu se zvířaty je nutný dozor pedagoga, protože dítě nemá tolik zkušeností se zvířaty, někdy se nadchne svými potřebami a mohlo by snadno dojít ke zranění. Dalším problémem třídního chovu se stává financování péče o živočicha a pravidelné starání se o něj, a to hlavně přes víkendy a dny, kdy je mateřská škola zavřená. Musíme počítat i s ušpiněním oblečení dítěte a znečištěním prostředí. Hrozí zde poranění, či různé alergie. Dobré je předem projednat chov zvířete se zaměstnanci mateřské školy a s rodiči dětí. Od zákonných zástupců je účelné mít písemný souhlas, že jejich dítě bude chodit do třídy, kde je dané zvíře. Zabráníme tak následným stížnostem. Do třídy vybíráme pouze zvířata, která vážně neohrozí dítě. Nepořizujeme nebezpečná a jedovatá zvířata (Jančaříková, Havlová, 2014).

Typy na správný výběr zvířete do mateřské školy:

- Ze savců je dobré pro chov volit drobnější a kratší dobu žijící druhy, které nepotřebují veliký prostor a nejsou tolik náročné na péči. Proto lze vybrat

pískomily nebo bílé myši (Červenková et al., 2006). Dalším přijatelným druhem je i potkan, králík či křeček (Jančaříková, Havlová, 2014).

- Ptáci nejsou tolik vhodní do třídy mateřské školy kvůli mazlení. Nemají totiž rádi lidské dotyky. Některé druhy ptáků snáší špatně i střídání více pečujících osob (Červenková et al., 2006). Dále může u dětí peří a roztoči vyvolat alergické reakce, proto je dobré chovat ptáky ve venkovních prostorech (Jančaříková, Havlová, 2014).
- Z plazů pro začínající chovatele je přijatelný gekončík noční, který vydrží bez umělého světla několik dní, což vyhovuje mateřským školám hlavně přes víkendy (Červenková et al., 2006). Nejběžnějším zástupcem plazů, který se vyskytuje v mateřské škole, je želva. Můžeme vybírat z několika druhů, například želvu nádhernou či želvu vroubenou. Je důležité si uvědomit, že při správném chovu se většinou dožívají několika let. Proto je zapotřebí si předem rozmyslet, kdo bude pečovat o želvy, pokud učitelka z mateřské školy odejde. Suchozemské želvy musí být zaznamenány v registraci CITES, aby se zamezilo nelegálnímu odchytu želv ve volné přírodě. Do třídy lze pořídit i některé menší druhy hadů, ovšem nesmí být jedovaté. Patří sem například užovka červená. Nevýhodou je, že se hadi živí živou potravou, proto je potřeba si promyslet, zda u krmení budou i děti (Jančaříková, Havlová, 2014).
- K zakoupení akvária potřebujeme nejprve větší finanční obnos. U akvária hrozí jen malé riziko neúspěchu. Pro začátečníky jsou nejvhodnější mečovky a paví očka. Problém může nastat při překrmování ryb, neboť se voda rychle znečistí (Červenková et al., 2006). Při provozu akvária se můžeme setkat s hlasitým filtračním zařízením. Akvárium ve třídě má na děti pozitivní vliv, a to jak po stránce výchovné a vzdělávací, tak i zdravotní. Působí na rozvoj kompetencí (péče o akvárium, domlouvání se) a kladně přispívá k pozitivnímu psychosociálnímu klimatu v místnosti, kde se akvárium vyskytuje (Jančaříková, Havlová, 2014).
- Pokud budeme chtít chovat obojživelníky v mateřské škole, musíme je koupit na teraristické burze. Nejvhodnější jsou rosničky a kuňky. Je zakázáno přinášet vajíčka obojživelníků (žab, čolků) do třídy z rybníka, neboť jsou zákonem chráněná (Jančaříková, Havlová, 2014).

- Bezobratlí živočichové jsou většinou nenároční na péči. Pro začínající učitelky je dobré vybrat například pakobylky či strašilky, které se živí listy maliníku či ostružiníku. Do jejich jídelníčku lze zařadit listy břečťanu nebo ibišku (Červenková et al., 2006). Bezobratlí živočichové při styku s dětmi převážně nevyvolávají alergické reakce. Oblovky jsou vhodné do mateřské školy díky své nenáročnosti na péči a pro děti jsou velmi přitažlivé svým vzhledem i chováním. Potrava pro ně je snadno dostupná, neboť jsou býložravé a živí se tedy listy, zeleninou nebo ovocem. Při péči o motýla ve třídě je nejlepší volit přechodný chov, kdy nalezená vajíčka, housenky či kukly na rostlině doneseme do třídy. Předem si musíme rozmyslet, zda se o vybraného motýla dokážeme při jeho vývoji postarat. Po dokončení vývoje motýla vrátíme zpět na původní místo nebo do prostředí, které je pro daný druh motýla vyhovující (Jančaříková, Havlová, 2014).

Před pořízením zvířete do třídy je nutné si promyslet a zjistit:

- Zda máme vhodné prostředí pro vybraný druh (bez narušování jeho odpočinku a dostatek prostoru)
- Dozor pedagoga při styku dítěte se zvířetem
- Odkud budeme čerpat finanční prostředky pro třídní chov, které také zahrnují platbu za ošetření veterinářem
- Péči o zvíře o víkendech a dnech, kdy je mateřská škola zavřená
- Veterinární péči
- Počet chovaných zvířat, popřípadě zajištění péče o nově rozmnožená mláďata
- Kdo se bude o živého tvora starat a komu připadne za chov odpovědnost
- Jak zajistíme ochranu a bezpečí dětí (alergické projevy, poranění zvířaty, infekční onemocnění zvířete, ...)
- Názory rodičů na chov zvoleného druhu, aby nevznikaly obavy (Červenková et al., 2006)
- Dostatek informací o vybraném zvířeti, abychom zjistili, zda se o daného tvora dokážeme vhodně postarat
- Názory ostatních pedagogů a dalšího personálu (Smrčková, Smrček, 1990)
- Hlučnost živého tvora či jeho obydli (hlasitost filtrace) (Jančaříková, 2010)

U třídního chovu je důležitá správná péče o živého tvora, která je vedena pečlivě a řádně. Musí být zajištěn dostatek přijatelné i pestré potravy zvířete, dále je důležité pravidelně doplňovat či měnit vodu a starat se o čistotu prostředí. Zvíře by mělo mít přiměřenou formu podnětů (hračky, hry s lidmi), ale i dostatek odpočinku a klidu. Špatná péče o živého tvora může na dítě působit nevhodně, protože tak získá nesprávný vzor chování ke zvířeti a v následující péči může být nedbalý (Jančaříková, 2010).

2. 1. 4 Hospodářská zvířata v okolí

Hospodářská zvířata mohou děti vidět u farmářů v okolí. Dokonce s nimi může mateřská škola spolupracovat a starat se například o mláďata slepic a kachen. Je lepší nabývat poznatky z přímé zkušenosti než z dočtených informací (Jančaříková, Havlová, 2014).

Z hospodářských zvířat získáváme například vlnu, kůži, vejce, mléko, maso, sádlo či kostní moučku. Důležité je při péči o ně dodržovat několik pravidel:

- Zajistit zvířatům dostatek pití a vyhovující potravy.
- Chránit je před poraněním, onemocněním či bolestí preventivním vyšetřením a popřípadě následným zahájením léčby.
- Mít pro ně správnou ubikaci, kde mají přijatelné prostředí i na svůj pohyb.
- Zvířata by se měla cítit v chovaném prostředí bezpečně bez zbytečných obav (Červenková et al., 2006).

2. 2 Zajištění bezpečnosti a ochrany dětí

2. 2. 1 Alergie

Při nástupu dítěte do mateřské školy bychom měli zjistit, zda je na něco alergické. Toto bychom měli mít napsané od lékaře na evidenčním listě každého dítěte (Leblová, 2012). Je dobré si pořídit souhlasné vyjádření od rodičů před tím, než začneme s chovem určitého zvířete v naší třídě nebo návštěvním programem s ukázkou živočichů. I když se v naší třídě nalézá alergické dítě, neznamená to, že nemůžeme v mateřské škole chovat žádná zvířata. Lze totiž pořídit živé tvory, kteří alergické reakce nezpůsobují nebo jen výjimečně. Jedná se například o oblovky, strašilky, akvariijní ryby, želvy, hady. Alergické reakce nevznikají pouze na srst živočichů, ale alergeny nalezneme i v podestýlce či v potravě pro zvířata, v první řadě v seně. Dále alergii mohou způsobovat roztoči, kteří se nalézají v srsti živých tvorů. Jejich potravou jsou kousky kůže, srsti či peří. Některé

druhy roztočů se vyskytují i na zvířatech bez srsti (u hadů a ještěrek). Důležité je pravidelně čistit obydlí zvířete (klece, terária) a zbavovat se nečistot, abychom alergenů odstranili, neboť uhynulí roztoči zůstávají v podestýlce a prachu. Alergie se projevuje například vyrážkami, rýmou, pálením či zarudnutím očí a dýchacími problémy, které mohou přejít až do astmatu. Tyto reakce lze zmírnit léky, čističi vzduchu, pravidelnou péčí o terária, klece a o zvíře samotné. V některých případech je nutné, aby dítě nepřicházelo se zvířetem do styku (Jančaříková, Havlová, 2014).

Při sušení chlebů a podzimních plodů (žaludy, kaštiny) pro zvířata je zapotřebí si dát pozor na plísň. Někdy může být pro alergiky problémem přinesení pírek z vycházky do třídy, proto je dobré si pírkou prohlédnout již venku (Leblová, 2012), ale takováto omezení záleží na druhu alergií u dětí.

2. 2. 2 Jedovatí živočichové

Do mateřské školy nepořizujeme nebezpečná zvířata, která by dítěti mohla vzít život či mu ublížit na zdraví svým jedem. Jedná se například o jedovaté hady či pavouky (Jančaříková, Havlová, 2014).

Při vycházkách můžeme narazit na u nás volně žijícího jedovatého hada – zmiji obecnou. Pro zdravého dospělého jedince není uštknutí tímto hadem příliš velkým rizikem. Může se však u něj vyskytnout velká alergická reakce, která je již ohrožující. Další problém se může objevit u malých dětí, lidí s oslabeným organismem či u seniorů (Lupač, 1995).

Projevy po uštknutí hadem, s kterými se můžeme setkat:

- V postiženém místě naleznete většinou dvě malé ranky, které jsou od sebe vzdáleny přibližně jeden centimetr. Ve vzácných případech může být pouze jedna ranka.
- Rychle nastupující bolest
- Otok kolem oblasti uštknutí
- Nevolnost a zvracení
- Obtíže s dýcháním
- Šok, křeče a následné upadnutí do bezvědomí (Gregora, 2004)

První pomoc po uštknutí zmijí obecnou:

- Dítě uklidnit a zamezit mu zbytečný pohyb.
- Přivolat lékařskou pomoc.
- Okolí rány omývat.
- V žádném případě nevysávejte místo uštknutí.
- Postižené místo nezaškrcujte, pouze znehybněte (Gregora, 2004).

2. 2. 3 Fobie

„Abychom mohli strach z určité situace nazvat fobií, musí nějakým způsobem zasahovat do života člověka nebo mu způsobovat výrazný stres. Pokud strach není nadměrný nebo nezasahuje do každodenních aktivit, pak jde o strach, nikoli o fobii.“ (Praško et al., 2008, s. 12)

Zoofobie (=strach ze zvířat) se objevuje velmi často již v nižším věku, většinou dříve než ostatní fobie. V průběhu rozvoje dítěte jsou obavy z některých zvířat obvyklé. Stanovení diagnózy fobie je pouze při velké intenzitě, omezuje-li průběh života a pokud její délka přesáhne 6 měsíců. Lze sem například zařadit fobii z hmyzu (=entomofobie), fobii z pavouků (=arachnofobie), fobii z hadů (=ophidofobie). Fobie se může projevovat tělesnými znaky obavy, úzkostnými myšlenkami a nevyhledáváním zdroje vzbuzujícího danou fobii. V kontaktu s objektem, na který máme fobii, se nám může zrychlit srdeční činnost i dech, rozechvějeme se, mohou se objevit i kapky potu, nehybnost, napětí či nekoncentrovanost (Praško et al., 2008).

2. 2. 4 Poranění dítěte

V mateřské škole chováme jen zvířata, která by mohla způsobit pouze malá poranění. Tyto drobné rány je důležité ošetřit běžným způsobem, poznamenat je do knihy úrazů a oznámit to rodičům. Pro dítě je z pravidla tato zkušenost nepříjemná, ale nejčastěji si za příčinu poranění může samo, například špatným zacházením se zvířetem či jeho provokováním. Může se tak přirozenou formou poučit o správném chování k živému tvorů (Jančaříková, Havlová, 2014).

2. 2. 5 Hygiena

Díky velké a přemrštěné hygieně dochází v dnešní době k poklesu naší imunity a alergie se objevují častěji (Jančaříková, 2010). Děti bychom měli naučit správným a přiměřeným hygienickým návykům při kontaktu se zvířetem. Jedná se například o umytí rukou po hře či po manipulaci se zvířetem (Odendaal, 2007). Dítě by nemělo brát neznámá a nakažená zvířata k sobě domů nebo do mateřské školy. Mělo by počítat s tím, že ho živý tvor může ušpinit, ale že tyto problémy k tomu patří (Jančaříková, Havlová, 2014).

2. 3 Dodržení pedagogických zásad, pedagogických doporučení, volba metod v souvislosti s kompetencemi předškolního vzdělávání

2. 3. 1 Pedagogické zásady

- **Zásada přiměřenosti** – Je potřeba brát při výchově a vzdělávání v potaz schopnosti jedince a dětský vývoj, aby nedocházelo k přetěžování, které poté vede k opačnému výsledku. Dítě si tak může utvořit nesprávný základ přírodovědného vzdělávání či ztratí zájem o danou problematiku. Proto je důležité si správně zvolit cíle, průběh a míru vzdělávání s ohledem na věk a vývoj každé dítě. Některé činnosti předškolní dítě nedokáže splnit, protože nemá například dostatečně zralé svaly ruky a díky tomu nedokáže odchytnout hmyz pinzetou. Pedagogové by si na tento problém měli dávat větší pozor a hlídat si, zda činnosti a informace jsou přiměřené.
- **Zásada srozumitelnosti** – Podle zásady srozumitelnosti přizpůsobujeme předávaný obsah mentální úrovni i věku dětí. Je tedy potřeba správně upravit informace pro děti bez zkreslení a vyvarovat se chybných či nepřesných pojetí, aby šlo v následujících letech na již získaný základ navázat.
- **Zásada individuálního přístupu k dítěti** – Je potřeba brát v potaz individuální odlišnosti u všech dětí. Pedagog pro děti upravuje aktivity podle jejich náročnosti a dá jim i dostatek času. Je vhodné se k nim chovat jako ke stejně důležitým a rovnocenným jedincům.
- **Zásada blízkého propojení se životem** – Předškolní děti potřebují spíše objevovat reálný život. Pedagog naváže na to, co děti již vědí a vybírá vhodné

modelové živočichy, kteří se vyskytují v běžné praxi. Spolupracují a navštěvují odborníky na danou problematiku.

- **Zásada názornosti** – U této zásady je nutné spojit pojmy s reálným předmětem. Obrázky a promítnutím toto zcela nenahradíme. U předškolních dětí je vhodné poznávat reálné a skutečné objekty, kterých se mohou dotknout, ucítit, pozorovat ze všech úhlů či jiným způsobem zkoumat. Se zranitelnými a nedostupnými živými tvory je lze seznamovat například na modelu, či fotografii (Jančaříková, 2017).

2. 3. 2 Pedagogická doporučení a vhodné metody práce

- **Poznávání všemi smysly** – Pro děti je velmi důležité poznávat všemi smysly. Je tedy důležité smyslové orgány chránit a dávat jim přiměřené množství podnětů.
- **Využívání okolního prostředí** – Vhodné okolní prostředí dítě příznivě formuje. Umožňuje mu experimentovat, zkoumat, sledovat a nabízí mu velký počet podnětů. Dítě má možnost i spontánně objevovat nové informace.
- **Vytvoření dostatečného prostoru pro vlastní aktivitu** – Aktivita pomáhá k pozitivnímu naladění dítěte. Je třeba pozitivně oceňovat dětskou aktivitu a dát jí dostatek prostoru. Pedagogové by měli vymýšlet činnosti, kde budou aktivními spíše děti. Dětským spontánním aktivitám je třeba co nejlépe porozumět, abychom nepřiměřeně netrestali nesprávné objevování a zkoumání dětí (Jančaříková, 2017).
- **Dodržování časového kontextu a přirozených cyklů** – Pro správné pochopení života živočichů je důležité propojovat činnosti s opakujícími se denními, měsíčními, ročními cykly.
- **Využívání vhodných výchovných a vzdělávacích postupů pro daný věk** – Činnosti by měly být dětem podávány zajímavou formou. Aktivity, při kterých se po dětech vyžaduje koncentrace, volíme časově kratší a střídáme je s aktivními činnostmi, kde děti mají možnost pohybu a uvolnění. Dětem je možné objasnit i složité jevy jednodušší formou. Je dobré používat i dramatickou výchovu, písňe, příběhy, výtvarné aktivity, seznamovat je se správnými názvy živočichů, rostlin,

předmětů a dějů. Proto není vhodné přiřadit špatný název, než abychom přiznali, že něco nevíme. Poté může hrozit u dítěte nesprávné upevnění názvu.

- **Podpora zvědavosti** – Je důležité podporovat u dítěte zájem o nové informace, protože je v období, kdy většinou rádo poznává a objevuje nové věci. Je důležité si uvědomit, že naši třídu navštěvují děti vyrůstající v odlišných podmínkách, okolí a rozdílných povah a osobností. Pedagog by měl povzbuzovat a pozitivně hodnotit v cestě za novými poznatky všechny děti, i když mají odlišné postoje a názory. Měli bychom například podporovat a pozitivně hodnotit dítě, které začne zkoumat pavouky i přesto, že se sami pavouků štítíme.
- **Pozorování** – Předškolní děti většinou rády spontánně věnují pozornost živočichům. Je ale potřeba zájem o živé tvory přiměřenou formou podporovat a posunovat dále, aby nezanikl. Základem se stává pozorování, které se objevuje již v kojeneckém období, a je potřeba ho rozvíjet. Neschopnost pozorovat má negativní vliv na ostatní lidi, a i na jedince samotného. Tito lidé se neumí například dostatečně obléknout. Pedagog by měl dětem zajistit dostatečný prostor, příležitosti, vhodnou dobu na pozorování a umožnit jim používat pomůcky. Je dobré dítěti k pozorování poskytnout například různé lupy, sklíčka, průhledné nádoby, které ochraňují živého tvora před rozmáčknutím, neboť jemná motorika v dětském věku není dokonale vyvinutá. Měli bychom dítěti naslouchat při vyprávění z jeho objevování. Pozitivně hodnotit jeho nová zjištění a poskytovat mu zpětnou vazbu. Jestliže si spontánního pozorování nevšímáme, vede to u dětí zpravidla k poklesu této schopnosti.
- **Experimentování** – Po pozorování často následuje spontánní experimentování. Toto můžeme vidět například u mraveniště, kde někteří jedinci pouze mravence pozorují, ale jiní musí s mraveništěm experimentovat, aby zjistili, co se bude dít. Za nevhodné experimentování není správné kárat, ale ukážeme dětem, jak lze experimentovat korektně.
- **Výběr živočichů** – Zvířata volíme podle zájmu dětí a spontánního setkávání s daným živým tvorem. Děti by se měly přirozeně seznámit s chováním, vzhledem, potravou vybraného zvířete. Při výběru je nutné si dát pozor na velké

množství zvolených živočichů. Mohlo by to vést k zahlcení paměti, ke špatnému používání názvů či k jiným záporným důsledkům. Podstatné je poznat pár živých tvorů správně a umět o nich chvíli mluvit. Živočichy je vhodné volit z různých tříd, aby se děti setkaly s pestrým zastoupením (Jančaříková, 2010).

2. 3. 3 Rozvíjení klíčových kompetencí podle RVP PV

2. 3. 3. 1 *Kompetence učení*

Zvíře nutí děti přemýšlet a vzniká tak mnoho otázek. Snaží se totiž pochopit živého tvora, hledají podobnosti s chováním lidí a pozorovaných zvířat. Sledováním živočichů děti přicházejí na odpovědi na vzniklé nejasnosti a jejich otázky. Díky tomu trénují výdrž pozornosti, a dokonce se dokáží koncentrovat delší čas. Pokud pečujeme o živého tvora v mateřské škole, děti spontánně nabývají nových vědomostí, osvojují si nové schopnosti či dovednosti a z toho mají následně radost. Také se u dětí podporuje rozvoj hrubé a jemné motoriky. Dále získávají přehled, co vše se musí zajistit při chovu živočicha a mají příležitost pochopit význam slova odpovědnost. Snáze si zapamatují informace, které samy zažily, vyzkoušely či našly. Tyto nabyté vědomosti pak dokáží použít i v jiném prostředí, neboť uvidí souvislosti. Naučí se i správně a bezpečně manipulovat se zvířaty a věnovat více pozornosti živočichům v přírodě. Třídní chov pomáhá odstraňovat strach ze zvířat a vede k budování kladného vztahu. Děti mají potřebu tato zvířata chránit. Navzájem si děti předávají pozitivní zájem o zvířata (Jančaříková, Havlová, 2014).

2. 3. 3. 2 *Kompetence k řešení problémů*

Při péči o živého tvora vznikají obtíže a překážky, které se musí vyřešit. Zvířeti je potřeba zajistit nejprve jeho základní potřeby, což znamená obstarat mu vyhovující prostředí, kde bude mít správnou potravu, neustálý přístup k vodě a jeho ubikaci bude nutné pravidelně čistit dle potřeby. Musíme vědět, jak s daným zvířetem manipulovat a jaké podmínky je mu třeba vytvořit. Je nutné sledovat, zda zvířeti něco nechybí či jeho zdravotní stav. Dítě se učí postupně vzniklé problémy řešit. K tomu mu pomáhá správný vzor dospělých jedinců. Pokud dítě narazí na problém, se kterým si neví rady, poradí se s dospělým a spolu danou překážku odstraní (Jančaříková, Havlová, 2014).

2. 3. 3. 3 *Kompetence sociální a personální*

Při péči o živočicha musí děti dodržovat předem určená pravidla, společně se domlouvat, spolupracovat a vzájemně se tolerovat či plnit dohodnuté úkoly. Děti volí správné chování k třídnímu zvířeti, jsou obezřetné a ohleduplné. Na špatné zacházení se zvířetem upozorňují. Dokonce si s chovaným živým tvorem vytváří citové pouto a soucítí s ním (Jančaříková, Havlová, 2014).

2. 3. 3. 4 *Kompetence komunikativní*

Díky chovaným zvířatům v mateřské škole děti více komunikují. Zjišťují o nich pro ně dosud neznámé informace, vypráví, jak zvíře vypadá a různým způsobem reagují na kontakt s ním. Při chovu živého tvora se domlouvají a spolupracují. U dětí se tak rozvíjejí jejich vyjadřovací schopnosti a obohacují si slovní zásobu. Zvíře dítě motivuje k vyrábění, kreslení, spontánní komunikaci. Dítě se ho snaží napodobovat. Naučí se vytvářet otázky, popisovat ho a vyjadřovat se. Dokáže formulovat i své pocity ze setkání s živočichem. Pomocí zvířete se může rozmluvit s dospělým nebo s dětmi a přestane se při komunikaci s nimi bát. Své problémy a zážitky může sdělovat zvířeti a tím získává svou důvěru zpět. Nakonec si více věří i při komunikaci s ostatními (Jančaříková, Havlová, 2014).

2. 3. 3. 5 *Kompetence činnostní a občanské*

Při péči o zvířata se děti učí odpovědnému chování, neboť jsme za zvíře ve třídě zodpovědní. Proto by se měly o pořízeného živého tvora společně starat i děti podle svých možností, abychom zajistili živočichovi jeho potřeby a dobře se mu vedlo. Děti do péče nenutíme, pouze jim dáme příležitost tyto úkony dělat samostatně. Motivací pro dítě by se mělo stát citové pouto s daným živočichem, kterému zamýšlejí pomoci. Učí se rozvrhnout postup práce, společně připravovat a realizovat aktivity, plnit dohodnutá pravidla, vyhodnotit způsob provedení a přicházet na zlepšení (Jančaříková, Havlová, 2014).

3 INFORMACE O VYBRANÝCH DRUZÍCH ŽIVOČICHŮ

Na výběru těchto živočichů se podílely hlavně děti. Některé druhy byly vybrány při pobytu venku, protože děti zvířata začaly spontánně pozorovat a zajímat se o ně. Dokonce si na ně začaly hrát a napodobovaly je. Takto byla vybrána například ruměnice pospolná, mravenec, pavouk či žížala. Další výběr živých tvorů pokračoval při hře „Na domečky zvířátek“, kdy se každé dítě schovalo do svého domečku a po zaklepání na něj se ozval zvuk zvířete, který si dané dítě samo vybralo. Nejčastěji se z domečku ozýval pes, žába, slepice i kohout, proto jsem tyto živé tvory také zařadila do projektu. Na další živočichy jsme narazili při řízené činnosti v pohádkách (jelen) či společném povídání (ovce, ježek). Se všemi vybranými druhy mají děti možnost se setkat v okolí mateřské školy. Vybrané druhy živočichů jsou seřazeny podle měsíců, ve kterých je můžeme nejčastěji vidět či jsou pro dané období typické. Samozřejmě jsme se zvířetem příležitostně zabývali i v jiném měsíci, pokud jsme na něj narazili i v jiný čas.

3.1 Ruměnice pospolná

Ruměnice pospolná patří mezi ploštice. Dorůstá přibližně do 10-12 mm. Její tělo připomíná tvarem kapku a je zbarvené červeno-černě. Černá barva se u ruměnice vyskytuje na hlavě, končetinách, tykadlech i hrudi, která je ohraničena červenou barvou. Černou lze objevit i na polokrovkách, kde se nachází v kresbě (Rietschel, 2010). I když lze u ruměnice nalézt křídla, létá málo. Krovky má na rozdíl od brouků kožovité (Hentschel, Modrá, 2005).

Ruměnice pospolná je také nazývaná jako ruměnice bezkřídlá (Zahradník, 1981). Někteří lidé ji nesprávně pojmenovávají jako hrobařík, kněz či kravka (Rietschel, 2010).

Ruměnice, které přezimovaly, opouštějí svůj úkryt na konci zimy, kdy jsou vyšší teploty během dne. Často je můžeme vidět již od února ve větších skupinkách (Zahradník, 1981).

Při rozmnožování jsou spolu dva jedinci spojeni více dní, připomíná to zvířata utíkající každý na jinou stranu. V závěru léta samice kladou vajíčka v menších shlucích pod listy (Hentschel, Modrá, 2005). Ruměnice mají bílá vajíčka oválného tvaru, ale zhruba tři dny před vylíhnutím jedince se bílá barva přemění. Poté se vylíhne larva, která se musí několikrát svléknout, aby z ní byl dospělý jedinec (Smrčková, Smrček, 1990).

Kusadla u ruměnic nenalezneme, protože se živí členitým sosákem a vyhledávají tak tekutou stravu. Larvy si potravu nalézají samy a jejich jídelníček je stejný jako u dospělých ruměnic. Mají rády šťávy z listů, z plodů a z rostlin (Hentschel, Modrá, 2005). Vysávají i uhynulý hmyz nebo si pochutnávají na hmyzích vajíčkách. Nejvíce jich uvidíme u lip, kde se živí lipovými tobolkami (Macek, 2001). Vyskytují se na ibiších, trnovnících a slézách. Proto je nalezneme v zahradách, alejích a hřbitovech (Rietschel, 2010).

Ruměnice pospolná se chrání před nepřítelem sekretem, který má uložený v pachových žlázách. Tento sekret odpuzuje ostatní živočichy. Další obranou ruměnice pospolné je výrazná červeno – černá barevná kombinace (Hentschel, Modrá, 2005).

3. 2 Ježek

3. 2. 1 Ježek západní

Ježek západní byl dříve spíše viděn v listnatých a smíšených lesích. V současné době vyhledává i okolí našich příbytků, dokonce ho nalezneme v našich zahradách, parcích či ve městech. Své obydlí si moc neupravuje, stačí mu totiž přírodní úkryty jako je křoví či spadlé kmeny stromů, které si vylepší listím nebo trávou. Větší práci si dá při hledání hnízda na zimu, kde se ukrývá přibližně od října do dubna (Anděra, Horáček, 2005).

V tomto úkrytu se ježek smotá do klubíčka a uloží se k zimnímu spánku. Jeho tělesná teplota se může při velkých mrazech snížit přibližně až na 1°C. Jeho tep a dech je zpomalen. Zimu překoná zásluhou tukových zásob, které si nastřádá v průběhu léta. Při nedostatku tukových zásob se ježek nedokáže vrátit zpět na svojí původní tělesnou teplotu a vzbudit se ze zimního spánku, proto zahyne. Na toto často doplácí především podzimní mláďata, neboť nemají šanci si zásoby vytvořit. Je tedy zřejmé, že k probuzení ježek potřebuje větší množství energie. Jedinci přeživší zimní období mají velký úbytek na váze (Steinerová et al., 1997).

Samci ježků musí o partnerku většinou bojovat. Samici se narodí přibližně pět až šest malých potomků. Po narození jsou mláďata holá a nevidí (Hentschel, Modrá, 2005). Bodliny se u nich začínají objevovat po pár hodinách od porodu. Zpočátku se mláďe neumí stočit do klubíčka, proto se brání rychlým škubnutím hlavy vpřed, a tím může poranit nepřítelův čenich (Burnie et al., 2005). Mláďata jsou několik týdnů kojena. Po dvou měsících opouštějí matku a vydávají se čelit vlastnímu životu. Samice může porodit

ještě jednou ve stejném roce, ale tito mladí potomci mají malé šance na přežití zimního období (Steinerová et al., 1997).

Ježka západního poznáme podle tmavě hnědého zbarvení na hlavě okolo očí až k čenichu. Ostatní část hlavy je světlá. Světlou barvu má ježek i na břicho, zatímco na bocích přechází do tmavě hnědé. Tělo ježka je chráněno ostny, které dorůstají až tři centimetrů (Anděra, Horáček, 2005). Jedná se o dřívější chlupy. Ačkoliv jsou ostny duté, jsou dostatečně pevné na to, aby se nezlomily. Ježkova hlava a spodní část těla však pokryta ostny není, je zahalena srstí (Steinerová et al., 1997).

V nebezpečné situaci se ježek smotá do klubíčka a vyčkává, než jeho ohrožení pomine. Díky citlivým bodlinám pozná pohyby v okolí. Po nějaké době své schoulení mírně povolí a opatrně zkontroluje situaci. Pokud je již vše v pořádku, vysune hlavu a přední nohy. Následuje rychlé otočení ze zad na břicho, ale hlavu nechává stále schovanou. Teprve až poté, když si myslí, že není poblíž nepřítel, vysunuje svou hlavu a vyhledává skrýš. Rychlost úniku se podobá rychlé chůzi člověka. Ježky můžeme spatřit, jak okusují uhynulé živočichy nebo cosi odpudivého a následně vyplivují sliny na ostny. Tento nový pach odstrašuje nebezpečné útočníky (Burnie et al., 2005). Ježek dělá velký hluk, často nahlas funí či mlaská (Hentschel, Modrá, 2005).

Na hlavě má nepatrné uši a na konci čenichu narostlé hmatové vousy. Jeho nohy mají pět prstů, které jsou opatřeny drápy. Odolnější a pevnější drápy má na předních končetinách, neboť je využívá při vyhrabávání nory. Ježek vylézá ze svého příbytku převážně v noci, den většinou prospí. Oči však nemá upraveny k lepšímu nočnímu vidění. Vidí špatně do dálky, ale je obdařen výborným čichem, takže svoji potravu najde i pár centimetrů pod povrchem. K tomu mu pomáhá i vynikající sluch, díky němu slyší vzdálenou kořist. Zuby má ježek uzpůsobeny k zpracování tužší potravy. Chycenou potravu požírá odlišně, buď si ji rozkouše (žížalu) nebo ji spolkne celou (brouka). Stravuje se ze svého blízkého okolí. Chutnají mu dokonce i uhynulé živočichové, například hadi či hlodavci (Steinerová et al., 1997).

„Ježkův jídelníček je pestrý a zahrnuje celou řadu druhů na zemi žijících bezobratlých: housenky, žížaly, brouky, larvy různých druhů hmyzu, stonožky, škvory i pavouky. Příležitostně jsou vítaným zpestřením ptačí vajíčka nebo již vylíhlá mláďata, dále rozličné

druhy žab včetně ropuch a drobní savci, nejčastěji hraboši nebo myšice.“ (Steinerová et al., 1997, s. 68)

Ježek je velmi prospěšným živočichem, neboť nás zbavuje hmyzu a hlodavců. Je také zařazen k chráněným zvířatům (Forst et al., 1975).

3. 2. 2 Ježek východní

Ježek východní se liší od ježka západního tím, že nemá tmavě hnědé zbarvení v oblasti hlavy, zejména okolo očí. Srst je zbarvena do šedohněda a může mít i bílá místa. Jeho bodliny jsou různě uspořádané, proto působí rozcuchaně. Barva ostnů je nejednotná (Steinerová et al., 1997). Mohou mít barvu bílou či šedou. Straní se velkých lesů (Anděra, Horáček, 2005).

3. 3 Žížala

3. 3. 1 Žížala obecná

Žížala může dorůst do délky až 30 cm, proto spadá mezi naše největší kroužkovce. Barva povrchu těla je červenavá, válcovitého tvaru s viditelným opaskem. Přední část je kónicky špičatá, ale na konci těla je žížala zploštělá. K pohybu jí pomáhá hlenovitá vrstva na jejím těle a štětiny, pomocí nichž se při pohybu nevrátí zpět. Díky nim se přichytí v půdě tak silně, že ji lze při vytahování ven přetrhnout (Hanzák et al., 1979). Její tělo však dokáže snadno dorůst, a to včetně hlavy. Žížala vylézá z půdy většinou za vlhkého počasí, neboť její povrch není chráněn proti vysušení na sluníčku. V podzemí vytváří chodby do hloubky přibližně dvou metrů, což má pozitivní účinek, protože se tím zem provzdušňuje. Lépe se pak dostává ke kořenům vzduch či voda (Hentschel, Modrá, 2005). Při větším množství žížal v zemi je hlína úrodnější. Žížaly se živí organickými zbytky (listím, menšími živočichy). Nestrávenou potravu vyloučí na povrch v podobě trusu. Tímto se účastní vzniku humusu. Nejvíce žížal nalezneme v kompostu, který je bohatý na organické zbytky. Pomáhají přeměňovat zbytky v kompostu na půdu. Žížaly jsou potravou například ježků, ptáků a krtek (Nováčková, 2015). Žížaly mají samčí i samičí pohlavní orgány. Proto nelze odlišit, zda se jedná pouze o samičku nebo samečka. Při rozmnožování se žížaly navzájem spojují a oplodní se. Vznikne kokon s vajíčky, který vypadá jako zduření na začátku těla. Z kokonu umístěného v hlíně se vylíhnou žížaly. Tito malí tvorové jsou hned soběstační (Hentschel, Modrá, 2005). Žížaly se při suchém období

schovávají hlouběji do půdy, smotají se a chrání se slizem. V zimním období taktéž zalézají více do hloubky nebo k vodě, kde se mokrá hlína tolik neochlazuje (Janda, 1922).

3. 3. 2 Žížala hnojní

Žížala hnojní se liší od žížaly obecné hlavně svojí velikostí, neboť je menšího vzrůstu. Další odlišností je silný pach, který se hodí převážně při lovu ryb (Hanzák et al., 1979).

3. 4 Ovce

Ovce patří mezi hospodářská zvířata. Lidé se zabývají jejich chovem, neboť jim poskytují mnoho produktů. Vhodným místem k chovu ovcí jsou pastviny. V zimních měsících, ale také v letním období (v době horka, v deštivých dnech) je dobré ovcím poskytnout ustájení (Kühnemann, 2013).

Prostory k ustájení je potřeba vybudovat vzdušné a světlé, ale zároveň zabránit průvanu. Ovce jsou zvyklé na chladnější podmínky. Špatně však snášejí vlhké prostředí i průvan. V ovčíně je nutné pravidelně měnit podestýlku a zajistit přijatelné podmínky pro krmení. V zimním období dáváme seno, travní siláž, oves či ječmen. Po celý rok musí mít ovce dostatek vody, minerálů a soli. Nesprávná strava se projeví na jejich zdravotním stavu. Dobrou kondici ovcí ovlivní kvalitní pastva. Měla by být oplocena, s dostatkem vody a příležitostí se schovat, například pod stromy (Ondruch, 2002).

Ovcím je potřeba alespoň dvakrát ročně kontrolovat paznehty a případně je upravit. Špatnou péčí o ně by mohlo docházet k pohybovým problémům ovcí. Důležité je také ovce pravidelně odčervovat (Ondruch, 2002).

Ovce se chovají pro výborné ovčí maso. Dalším přínosem je ovčí mléko, z něhož lze udělat sýr. Vlna a kůže patří mezi neméně významné produkty (Ondruch, 2002).

Stříhání vlny probíhá jednou nebo dvakrát ročně (Froněk, 1996). Jedná se o nejvhodnější surovinu využitelnou v textilním průmyslu, neboť dobře izoluje a brání před vlhkostí, dokáže zabránit ztrátě tepla i přílišnému přehřátí. Ovce si pro svoji ochranu před nepříznivým počasím vytvářejí tuk, nazývaný lanolin. Produkce tohoto tuku ovlivňuje kvalitu vlny. Nejvyšší kvalitu vlny má ovce merino (Kühnemann, 2013). Vlnu si můžeme zpracovat sami, od surové ovčí vlny až po materiál. Ostříhanou ovčí vlnu opakovaně namočíme do vody, aby se zbavila nejhorších nečistot. Poté přidáme šampón či

přípravek na vyčistění vlny. Mokrou ji necháme uschnout na rovné ploše a průběžně obracíme. Usušenou vlnu je potřeba rozčesat. Lze použít bubnovou česačku nebo hřeben, do kterého zachytíme vlnu a druhým kartáčem přejíždíme, dokud se vlna neuchytí na druhý hřeben. Rozčesávání opakujeme dle potřeby (Andres et al., 2015).

Beranům většinou narůstají zatočené rohy, samice žádné rohy nemají. K boji o samice samci používají čela a rohy, pomocí nichž narážejí do sebe (Froněk, 1996).

3. 5 Jelen lesní

Hmotnost jelena lesního dosahuje přibližně 200 kilogramů. Na jeho velkolepém dojmu má zásluhu hlavně paroží, jež narůstá pouze samcům. Paroh je tvořen nejprve chrupavkou, až poté kostnatí. Ze začátku je pokryt šedě zbarveným lýčím, které se postupně odlupuje. Samci paroží shazují na konci zimního období při poklesu testosteronu. Nové se začne objevovat téměř ihned po shoení. Vidlice, které se považují za první parohy, narůstají mladým samcům okolo desátého měsíce. V následujícím období parohy zvětšují svou délku a přibývá větší počet výsad. S přibývajícím věkem hmotnost paroží roste, ale množství výsad se stářím přímo nesouvisí. Je to totiž dané dědičností, potravou a zdravím daného zvířete. Samicím a samcům dorůstají celkem velké, do špičky zakončené uši. Mají také hnědě zbarvené oči. Hlava laně má oproti samcům hranatější tvar. Ocas jelenů má přibližně 16 centimetrů. Barva srsti je během roku proměnlivá. V letním období je srst zbarvena do červenohněda až rezava. Břicho samců je tmavé či černé stejně jako končetiny. Okolí krku je šedé barvy. Pod ocasem jim vyrůstají delší žluté chlupy s tmavým okrajem, kterým říkáme zrcátko či obřítek. Uprostřed hřbetu vede tmavý pás. Lani nenarůstá hříva v okolí krku a její břicho je světlejší. Kolouch je zhruba do srpna červenohnědý s bílými fleky. Toto zbarvení mu pomáhá při ukrývání v lese. V zimním období jelenům narůstá hustá, dlouhá, šedohnědá srst (Steinerová et al., 1997).

Jeleni jsou silní, rychlí, vytrvalí. Dokonce umí i plavat. Vyvinuly se jim velice citlivé smysly. Proto skvěle vidí a umí rozlišit vzdálené, jemné zvuky. Dokáží zjistit, ze kterého směru zvuk přichází. Jelenům pomáhá i výborný čich (Durantel et al., 2013).

Jelení zvěř mimo období říje žije ve skupinách rozdělených většinou podle pohlaví. Stádo laní tvoří laně s kolouchy. Také u nich ve skupině se občas vyskytuje mladý samec, starý

zhruba do dvou let. Skupina je řízena zkušenou laní. Další stádo tvoří samci staří tři a více let. Utváří takzvané mládenecké tlupy s přibližně deseti samci. Jelen s největšími parohy se často stává vůdcem stáda. Obvykle ho nalezneme na konci mládenecké tlupy. Někteří jeleni žijí nějakou dobu o samotě a časem se připojují k mládenecké tlupě nebo ke skupině laní. V pohlavně heterogenních stádech samci nevedou skupinu a ani ji neochraňují. Jeleni si své území brání pouze v době říje (Steinerová et al., 1997).

Zhruba během září probíhá jelení říje, kdy samci hledají skupiny laní a ucházejí se o ně. V tomto období hlasitě troubí, protože chtějí zastrašit své soupeře. Pokud na sebe narazí dva samci, dojde k zápasu o partnerky. Při soubojích se přetlačují a srážejí parohy. Zvuky hlasů jelenů se odlišují podle věku samce. Troubení má jiné zabarvení při získávání samice a rozdílné pro zastrašení soka. Laně mají po osmi měsících březosti jedno mládě, výjimečně dva kolouchy, kteří jsou kojeni (Podhrazský et al., 2005). Čtrnáct dní po narození kolouch leží ukryt pod rostlinami, převážně bez matky, neboť ta se chodí pást, ale ke svému mláděti se navrácí, aby ho nakrmila a omyla. Při nebezpečí mládě strne přitlačené k zemi. Laň se snaží nepřítele odvést od místa úkrytu a někdy ho i napadne. Po několika týdnech se vytvářejí takzvaná tria, která se skládají z matky, z novorozeného koloucha a z mláděte z minulého roku. Tyto malé skupinky se postupně spojují ve stádo (Steinerová et al., 1997).

Jelen se vyskytuje v lesích, kde nejsou tak husté podrosty a je zde postačující množství světlých míst s křovinatým okolím. V houštích laně ukrývají své narozené kolouchy. Jelení zvěř odpočívá v křovinách (Durantel et al., 2013).

Živí se převážně trávou, lučními a lesními rostlinami, bylinami, výhonky, plody, listím. V podzimním období mají rádi žaludy, houby, jablka. V zimním období se jejich příjem potravy zmenšuje. Okusují mladé výhonky stromů, vyhledávají ostružiníky, kůru stromů, opadané listí na zemi či břečťan (Steinerová et al., 1997). V zimě jim nejvíce chutná hlavně kůra i větve stromů, bukvice a kaštany (Durantel et al., 2013).

3. 6 Pes

Předkem domácích psů byl vlk a do dnešní doby se u nich dochovaly některé jeho instinkty. Například vlčí sociální instinkt se u domácích psů vyskytuje ve věrnosti ke svým pánům a teritoriální instinkt je zřetelný u psů, kteří hlídají své území. Nalezneme u nich i lovecký pud. Od prvních počátků domestikace psů uplynulo dlouhé období a podoba některých psů se také zcela změnila, ale určité znaky v chování vlčího předchůdce i přesto přetrvávají. Z dřívějších dob jim zůstaly zuby přizpůsobeny k trhání masa a okusování kostí. Díky předchozímu lovu mají výborně vyvinuté smysly k nalezení své potravy a vhodně přizpůsobenou stavbu těla, která jim dovoluje rychle běhat. Dokáží rovněž fungovat i spolupracovat ve smečce. Sluch je u psů značně rozvinut. Vnímají velmi vysoký zvuk, který je pro lidi neslyšitelný. Tato sluchová schopnost je pro psy užitečná při jejich komunikaci, hledání kořisti nebo při pomoci sluchově handicapovaným lidem, protože se psi dají vycvičit i na rozeznávání běžných zvuků, například vyzvánění telefonu. Výborný čich je rozvinut hlavně u loveckých psů. Pomocí zraku se lépe vyznají v okolí než lidští jedinci, neboť vzájemné postavení očí jim dává schopnost prostorového vidění. Více vidí i za šera, protože jejich sítnice dokáže zachytit malé množství světla. Své území označují močí, někdy přitom hrabou, aby zanechali i stopu potních žláz, které se vyskytují mezi prsty. Psi si po vzoru svého předka vytvářejí vztah pomocí hlasových projevů a tělesného kontaktu. Důležitou roli při tom hraje postavení ohonu a uší. Při setkání s druhým psem ukazují dominantnímu psovi svou podřízenost. Ta se projevuje například lehnutím si na záda a ukázáním břicha, útekem či stažením ocasu mezi nohy a skrčením. U psů se může objevit i agrese, jež má protivníka zastrašit. Psi ve výstražné pozici stojí se vztyčeným ocasem, vrčí a ukazují své zuby. Chlupy mají naježené. Do současné doby bylo vyšlechtěno mnoho plemen různých velikostí. Liší se barvou, hustotou a délkou srsti. Štěňata po narození potřebují pomoc od své matky, neboť jsou od ní kojena a očišťována. Teprve přibližně po pěti týdnech přijímají pevnou potravu (Alderton, 1996).

Při péči o psa je nutné zajistit dostatek vhodné potravy, přístup k pitné vodě, vyhovující prostředí ke spaní, možnost pohybu, pravidelné očkování a podávání odčervovacích tablet. Není vhodné pořizovat si psa, pokud nejste přes celý den doma a pes by byl ponechán po celou dobu o samotě, neboť potřebuje vaši péči a výcvik (Pecková, 2003).

3. 7 Kur domácí

Slepice pravděpodobně pochází z asijských předků pobývajících v lesích. Kur domácí žije v hejnech. Velmi znatelné je pohlavní rozlišení, kdy samec – kohout vypadá zcela jinak než slepice. V hejnu mají všichni příslušníci své postavení a pokud je narušeno, je potrestáno klováním. Slepice je pro nás důležitá tím, že od ní získáváme vajíčka nebo maso (Froněk, 1996).

Stavba těla kura domácího je podobná jako u ostatních ptáků. Mají dvě nohy, křídla a kosti s nižší hmotností. Tělesná teplota slepic je mnohem vyšší než u člověka, neboť se pohybuje okolo 41,6 °C. Je také vybavena 14 krčními obratli, které jí částečně nahrazují omezení orientace způsobené rozmístěním očí do stran, protože dovolují slepici pohyb hlavou do několika směrů. Slepice dokáže vidět přibližně až 50 metrů vzdálené objekty. U kura domácího nenalezneme boltec. Místo toho má zvukovod ochráněný pírky. Zvuky je schopna zaregistrovat na 50 metrů. Čichové rozlišování a chuť je u kura domácího docela chabé. Povrch těla slepice kryje peří, které se dělí na prachové a krycí. První zmíněné peří má izolační funkci, druhé jí pomáhá před špatným počasím. Výměna peří nastává na podzim. Kur domácí postrádá zuby. Ve voleti si uschovává nashromážděné krmivo a dle potřeby ho posílá dál (Estermann, 2013).

Díky odlišným podmínkám a šlechtěním se do dnešní doby objevilo mnoho plemen rozdílného zbarvení, velikostí a tvarů (Tuláček et al., 1986). Podle plemene mohou snášet vajíčka se zbarvením skořápky od bílé barvy až po hnědou (Estermann, 2013).

3. 8 Žába

3. 8. 1 Skokan hnědý

Barevnost skokana hnědého je různorodá, proto je obtížné nalézt dva totožné skokany. Jeho barva může být šedožlutá, různé odstíny hnědé, černošedá a také se mohou objevovat na jeho těle tmavé fleky. Na břicho je zbarven do žluta či hnědočervena. U skokana hnědého vede tmavě zbarvená čára od očí až k předním končetinám. Dorůstá přibližně do 10 cm. Nalezneme ho i daleko od vody, například v lese či na loukách. Mladí skokani přečkávají zimní období v úkrytech pod zemí nebo pod kameny. Dospělí jedinci tráví zimu v bahně. Tento skokan je viděn brzy na jaře, a to i když se v noci stále objevují mrazy. V období rozmnožování mají samci hrdelní vak zbarven do modra. (Hanzák et al.,

1976). Hlasitost svého skřehotání samci zvětšují díky blanitým bubínkům nacházejících se u úst. Samičku zajímají samci s nejvíce slyšitelným hlasem (Froněk, 1996).

Po roztání sněhu v únoru, vylézají skokani ven a hledají si vhodnou vodní plochu, kde by se mohli pářit. Za nějakou dobu, ještě při nízkých teplotách, samičky kladou shluky vajíček do vody. Z těch se za několik dní vylíhnou pulci, kteří mají žábry, pomocí nichž dýchají. Také jsou vybaveni ocáskem, jenž udává směr pohybu (Hentschel, Modrá, 2005). Pulcům ze začátku chybí nohy. Jejich potravou se stávají řasy a ostatní rostliny rostoucí ve vodě. Postupem času se pohyblivý ocásek zmenšuje a dorůstají nejprve zadní, následně přední končetiny. Nakonec se stává dospělou žábou, která opouští vodu (Roller, 2000). Nedýchá již žábami, ale pomocí plic. Živí se především hmyzem, pavouky, plži, svinkami, ... Svou kořist chytá ve skoku, přičemž na ni rychle vymrští dlouhý lepkavý jazyk (Hentschel, Modrá, 2005). Žáby si musí dát pozor před některými druhy ptáků (čápi, volavky, ...). Neprospívá jim znečištěná voda (Roller, 2000).

3. 8. 2 Ropucha obecná

Ropuchy se liší od skokanů hlavně svou bradavičnatou kůží. Tou dokáží vylučovat jedovatou látku, která je obranou před ostatními zvířaty. Jsou méně pohyblivé, zadní končetiny jim nenarostly do velké velikosti, proto tolik neskáčou, ale chodí. Na jaře se vydávají na daleké cesty z míst, kde přečkávaly zimní období, až k vodě. Při tomto putování ropuchám hrozí nebezpečí hlavně na silnicích. Tuto cestu za vodou podnikají, aby se mohly rozmnožit (Hentschel, Modrá, 2005). Poté samice klade ve šnůrách se dvěma řadami vajíčka, které umísťuje poblíž rostlin rostoucích ve vodě. Jinak se dospělé ropuchy drží spíše ve větší vzdálenosti od vody. Ropucha obecná dorůstá přibližně do 15 cm. Její oči jsou zbarveny do zlaté barvy. Barva kůže může být tmavě hnědá či rezavá. Za potravou se většinou vydává v noci, ve dne se ukrývá (Burnie, 2001). Vyhledávanou potravou jsou například slimáci nebo červi. Svou pochoutku objevuje na krátkou vzdálenost, zaujme ji její pohyb. Kořist chytá rychlým vystřelením jazyka a okamžitým zasunutím. Při větším úlovku, který nelze spolknout naráz celý, využívá přední nohu. U nás patří mezi chráněné druhy. Ropucha se brání jedovatými žlázami či obraným postojem, který má zastrašit a odehnat útočníka. Nafukuje se na natažených nohách. Před zimním obdobím ropuchy zalézají do již vzniklých nor, dutin či puklin mimo vodu (Hanzák et al., 1976).

3. 9 Pavouk

3. 9. 1 Pokoutník domácí

Tělo pokoutníka je pokryto peříčkovitými chloupky. Jeho mohutná hlavohruď dosahuje přibližné velikosti jako zadeček (Buchar, Kůrka, 1998). Pokoutník domácí je štíhlejší, do hněda zbarvený pavouk (Záborský, 2001).

Pokoutníci nemusí síť denně předělávat, jako to dělají například křížáci, ale i přesto ji pořád vylepšují a struktura pavučiny se stává velmi složitou (Buchar, Kůrka, 1998). Je vodorovná a ve středu se mírně prohýbá (Záborský, 2001). Hustou síť si upřádá v rozích domu, proto mívá tvar trojúhelníku. Pavouk se u sítě ukrývá v trubicovité chodbičce, vytvořené zpravidla v koutě mezi dvěma stěnami. Chycený hmyz se na pavučinu nepřilepí, ale zamotá se končetinami do jemné sítě, kde ho vyčkávající pokoutník snadno uloví (Chinery et al., 2004). Na hmyz buď zaútočí ihned nebo kořist nejprve obíhá a omotává ji svou pavučinou (Kolektiv autorů Lipky, 2014). Uhynulý hmyz si odtáhne do své trubicovité skrýše. Zde se pavouk i rozmnožuje a ukrývá kokony s vajíčky (Buchar, Kůrka, 1998).

Pokoutník domácí se vyskytuje v místnostech, bytech, či jeskyních. (Kolektiv autorů Lipky, 2014). Síť menších velikostí vytváří i za nábytkem, obrazy a v dalších zákoutích. Zde je ukryt před lidským zrakem a bez vyrušování může chytat svou potravu, kterou se nejčastěji stávají mouchy, komáři či rybenky. Proto je pokoutník domácí v lidském obydlí užitečný (Buchar, Kůrka, 1998). V noci pokoutníci vylézají ze svých úkrytů a pokud je vyrušíme, rozběhnou se velmi rychlým tempem na všechny strany a není lehké je ulovit (Hanzák et al., 1979).

3. 10 Mravenec lesní

Mravenec lesní má černohnědé, štíhlé tělo s dlouhými nohama. Na povrchu jeho těla se nacházejí jemné chloupky. Tento mravenec je v lese velmi prospěšný, neboť loví především škodlivý hmyz, larvy či housenky. Dokáže unést potravu mnohem větší, než je jeho velikost. Dále pomáhá v lese roznášet semena různorodých lesních rostlin, a díky tomu se rozšiřuje pastva pro zvířata žijící v lese (Hanzák et al., 1979). K potravě vyhledávají kromě hmyzu i sladké šťávy, podhoubí či výměšky mšic. Svůj jídelníček

nalézají běžně i 20 m od svých hnízd a trasu k potravě si chemickým způsobem vyznačují, aby ji našly i ostatní dělnice (Anděra, 1999).

Mravenec lesní vytváří velké, komplikované hnízdo, které je postaveno nejen nad zemí, ale i v podzemí, kde se nachází mnoho složitých chodbiček. Plocha mraveniště do šířky dosahuje několik metrů, vysoké je přibližně 50 cm (Zahradník, 1981). Na povrchu vidíme celkem vysoké hromady z jehličí, zeminy, větví či další stavební hmoty, které schovávají podzemní část mraveniště. Mravenci si svá hnízda staví při krajích lesa, cest či na pasekách, kde je slunečno. Prvního mravence po zimním období můžeme spatřit zpravidla v dubnu, ale stává se, že ho na povrchu mraveniště uvidíme již o měsíc dřív, pokud ho probudí sluneční paprsky (Anděra, 1999).

Spolu s mravenci v hnízdech bydlí i brouci. Nejčastěji ve vysoké hromadě mraveniště nalezneme larvy brouka zlatohlávka. Běžným nepřítelem mravenců se stává žluna, která dokáže do mravenčí stavby vyhrabat rozsáhlé díry (Hanzák et al., 1979).

Převažujícími obyvateli hnízd jsou dělnice. Shánějí potravu, starají se o larvy a krmí je. Dále upravují chodbičky v mraveništi a budují nové. Když mraveništi hrozí nebezpečí, ochraňují ho kusadly a pomáhají si i štíplavým sekretem. Ten vylučují do kousnutí z jedové žlázy, která je umístěná na zadečku. Tento výměšek je tvořen zejména kyselinou mravenčí. Dělnice jsou samičky bez křídel, dorůstající do velikosti přibližně šesti až devíti milimetrů (Anděra, 1999).

V květnu až v září vylétají samci i samičky ven z mraveniště a probíhají svatební lety. Poté samička zakládá nové mraveniště, pokaždé ale s podporou ostatních mravenců. Nejsnadnější je pro ni vniknout do hnízda stejného druhu či do mraveniště mravence otročícího. Výhodou je, když v hnízdě u mravence otročícího není další samička, poté se totiž může v klidu zabydlet a začít klást svá vajíčka. Komplikací je mraveniště obsazené již jinou královnou, protože většinou dochází k zápasu. Pokud samička naklade vajíčka v mraveništi vlastního druhu, vytvoří se hnízdo pouze mravenců lesních. Jestliže naklade vajíčka do mraveniště mravence otročícího, utváří se nejprve skupina smíšená a postupem času prvotní druh zaniká. Rozvíjí se jen kolonie mravenců lesních (Zahradník, 1981). Okřídlení samci po oplození samičky umírají, samičky pouze přicházejí o křídla. Zhruba za 6 a půl týdne se z vajíček vylíhnou larvy, jež se po čase zakuklí (Anděra, 1999).

Praktická část

4 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části je vytvořit, realizovat a zmapovat celoroční projekt pod názvem „Rok se zvířaty v Mateřské škole Čechtice“.

Projekt vnímám jako cílenou, organizovanou, promyšlenou, dlouhodobější činnost, která je soustředěná kolem hlavního tématu, v tomto případě poznávání živočichů. Projekt „Rok se zvířaty v Mateřské škole Čechtice“ směřuje k rozvoji celé osobnosti každého jednotlivého dítěte, zapojuje celou jeho osobnost adekvátně možnostem každého jednotlivého dítěte, a současně nabízí velký prostor pro environmentální výchovu.

Celý projekt je provázán třídním maskotem stonožkou Jůlíí, která děti postupně během roku seznamuje se svými zvířecími kamarády. U každého zvířete, se kterým se děti seznámí, nakonec naleznou hledanou ponožku pro stonožku Jůlíi.

Projekt obsahuje 4 části:

- **Záměr**
- **Plán**
- **Provedení**
- **Hodnocení**

Samostatnou částí jsou **metodické přílohy** v části **Přílohy bakalářské práce**.

5 ZÁMĚR PROJEKTU

Prvotním podnětem k projektu byl zájem dětí o všechny živočichy při pobytech venku a potřeba bezprostředního kontaktu s živočichy a následné posilování vztahu a úcty dětí ke všem živým formám života.

Jádrem projektu se stalo celoroční cílené setkávání s různými živými tvory, kolem nichž se soustřeďovala bohatá nabídka různorodých činností podporujících integrované vzdělávání dětí.

Cíle projektu:

- Naplňovat integrované vzdělávání dětí soustředěné kolem daného tématu
- Získat nové poznatky a informace o životě různých živočichů
- Osvojit si praktické dovednosti v kontaktu s různými živočichy
- Rozvíjet vztah a posilovat úctu dětí ke všem živým tvorům i přírodě
- Eliminovat nežádoucí chování dětí ke všemu živému, k rostlinám, zvířatům i lidem
- Získat poznatky, dovednosti a zkušenosti, které jsou upotřebitelné v životě
- Rozvíjet prostřednictvím tématu vzájemné vztahy mezi dětmi i učitelkami
- Podporovat samostatnost dítěte a posilovat jeho osobní zodpovědnost za vlastní chování a jednání
- Rozvíjet přirozenou komunikaci a vzájemnou spolupráci dětí
- Posilovat empatii dítěte
- Učit děti řešit problémy, formulovat své názory, uplatnit svoji zkušenost, argumentovat
- Posilovat seberegulační mechanismy dítěte (sebepoznání, sebekontrolu, sebehodnocení, seberealizaci)
- Propojovat svět mateřské školy se světem venku

K naplnění základních cílů bylo směřováno prostřednictvím konkrétních jednotlivých kroků, řešení dílčích problémů a stanovení dílčích konkrétních cílů v průběhu projektu.

6 PLÁN PROJEKTU

6. 1 Charakteristika mateřské školy a třídy

6. 1. 1 Mateřská škola Čechtice

Mateřská škola se nachází na okraji městysu Čechtice nedaleko základní školy. V blízkém okolí se vyskytují lesy, pole, louky a rybník, tudíž mají děti při vycházkách velké možnosti kontaktu s přírodou.

Mateřská škola má v současné době tři prostorné a dobře vybavené třídy (třídu Stonožek, Soviček, Zajíců). U každé třídy je šatna, hygienické zařízení, sklad na pomůcky i lehátka a šatna učitelek. Jedna třída je kompletně bezbariérově upravena. Spojující chodbou mezi třídami se dostanete do přípravné kuchyně. V mateřské škole se totiž nevaří, proto jsou obědy donášeny z jídelny základní školy.

U mateřské školy je vybudovaná školní zahrada s přírodními prvky, kde se také děti mohou setkat s některými druhy zvířat. Součástí zahrady jsou klády, kameny, stromy, keře, kompost, zahrádka, pískoviště, uměle vytvořený potok, prostory na sezení a různé prolézačky či domečky. Děti zde mají k dispozici pro zkoumání okolního prostředí lupy a zvětšovací nádoby. Pokud chtějí paní učitelky ještě větší plochu na pohyb, mohou využít nedaleké školní hřiště, které patří základní škole.

Kapacita této školy je 81 dětí. Je zde zaměstnáno šest pedagogických pracovníků, dva pedagogičtí asistenti, jedna chůva a dva provozní zaměstnanci.

Do mateřské školy jsou přijímány děti z Čechtic a z okolních vesnic. Tuto mateřskou školu velmi dobře znám, neboť jsem do ní chodila jako malé dítě a doposud s ní blízce spolupracuji.

6. 1. 2 Třída Stonožek – charakteristika dětské skupiny

Projekt jsem realizovala ve třídě Stonožek, ve které je zapsáno 27 dětí, z toho 14 chlapců a 13 dívek ve věku od 3 do 6 let, tudíž se jedná o heterogenní třídu. Většina dětí se zná již z loňského školního roku a vzájemně spolu dobře spolupracují. Starší děti samy od sebe pomáhají mladším. Děti z této třídy projevují největší zájem o výtvarné či pracovní činnosti a experimentování. Jsou zvědavé a ptají se na informace o svém okolí.

Ve třídě Stonožek chovají oblovky a akvarijní ryby, proto je u dětí vztah ke zvířatům nastartován. Dále mnoho dětí doma přichází do kontaktu se zvířaty (slepici, ovci, prasetem, králíky, ...), neboť v této oblasti je běžný chov domácích a hospodářských zvířat.

Aktivně zde pracují myslivecká a rybářská sdružení, jejichž členy jsou někteří rodiče dětí z této třídy, tudíž není problém s nimi navázat spolupráci. Dále je několik rodičů zaměstnáno v zemědělském družstvu či sami soukromě farmaří.

6. 2 Plán projektu

Přibližný časový rozvrh: celý školní rok od září do června

Název a téma projektu: „Rok se zvířaty v Mateřské škole Čechtice“ – seznamování a setkávání s vybranými druhy živočichů – pozorování, vyprávění, motivované činnosti

Předpokládané činnosti: pozorování, kontakt s živočichy, motivované integrované činnosti individuální, skupinové i společné, s prostorem pro uplatnění dosavadní dětské zkušenosti, pobyty venku, vycházky, exkurze, diskuze, reflexe slovní, výtvarná, pracovní, četba, vyprávění, využití atlasů a encyklopedií, beseda, tvořivé činnosti, pracovní činnosti – krmení zvířat, péče o ně atd.

Pomůcky: encyklopedie zvířat, obrázky živočichů, lupy, pozorovací nádoby s lupou, potrava pro vybrané druhy zvířat, vývojové puzzle či makety, hlína, vlna, parohy, rohy, kostýmy na vybrané živočichy, provázek, kulisy, látky, klavír, CD – přehrávač, ponožky, stonožka Jůlie, ...

Časový harmonogram a základní osnova projektu: v průběhu celého školního roku prostřednictvím dílčích integrovaných celků se postupně na základě pozorování, hry a různých integrovaných činností seznámit s vybranými druhy živočichů: ruměnicí pospolnou, ježkem, žížalou, ovci, jelenem, psem, kurem domácím, žábou, pavoukem, mravencem lesním

Plánovaná spolupráce: Na projektu se budou podílet hlavně děti. Jejich rodiče budou do něj také zapojeni prostřednictvím svých dětí, drobných úkolů (přípravy potravy pro lesní zvěř, ...) a společných akcí. Rodiče, kteří mají povolání či koníček související s projektem (myslivci, kynologové, chovatelé), budou požádáni o krátkou besedu ve třídě.

Do projektu se zapojí i myslivci, hajný, místní chovatelé vybraných druhů zvířat, kteří navštíví naši mateřskou školu nebo je naopak navštívíme s dětmi. Součástí projektu bude samozřejmě i spolupráce s pedagogickým i nepedagogickým personálem mateřské školy.

Prostor pro aktuální změny: V průběhu provedení projektu v praxi bude reagováno na potřeby a zájem dětí, na jejich aktuální podněty a konkrétní události, situace, zkušenosti.

7 PROVEDENÍ PROJEKTU

Jednotlivé části projektu obsahují:

- název živočicha,
- délku části v počtu dní (s tím, že i nadále jsme využívali každou situaci s možností daného živočicha pozorovat při pobytech venku, výletech atd.),
- vlastní provedení konkrétní části,
- závěrečnou reflexi pod názvem „Jak vše probíhalo“.

Zásobník dalších konkrétních praktických činností a fotodokumentace z dané části je obsažena v přílohách bakalářské práce.

7.1 Ruměnice pospolná

7.1.1 Realizace dvou dnů

První den

Téma: Poznávání ruměnic pospolných

Podtéma: Vzhled a potrava ruměnic pospolných

Vzdělávací cíle: Rozvoj jemné motoriky. (výroba tykadel a krovek)

- Učit děti reagovat na změnu pokynu, rytmu. (lokomoční činnosti, hra „Sající ruměnice“)
- Dozvědět se nové informace o ruměnici pospolné. (řízená činnost – rozhovor se stonožkou Jůlií, ...)

Výstupy: Dítě dokáže stříhat podle čáry a obtisknout tvary podle vzoru.

- Dítě dokáže včas zareagovat na změnu pokynu, rytmu.
- Dítě je schopné vyjmenovat několik informací o ruměnici pospolné.

Výroba tykadel

Organizace: u stolečků

Motivace: vyrobíme si tykadla jako mají ruměnice

Pomůcky: černý papír, nůžky, izolepa

Popis: Děti si nastříhají 3 pruhy z černého papíru. Z jednoho nejdelšího pruhu uděláme členku kolem hlavy a slepíme izolepou. Zbylé dva pruhy přilepíme na členku.

Sleduji: *práci s nůžkami, lepení tykadel, schopnost dokončit započatou práci*

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptýlu třídy

Pomůcky: dřívka, tykadla

Motivace: návaznost na předchozí činnost, proměna dětí zaříkávadlem a tykadly na ruměnice

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, pospolus proměnit se z dětí na ruměnice teď zkus.“

Děti se pohybují podle rytmu dřívěk.

Sleduji: *koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pohyb podle rytmu*

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptýl po třídě

- Stoj, úklony hlavou. -> Ruměnice se dívá do stran. (5x)
- Stoj, podívat se za ruku za sebe. -> Ruměnice se dívá za sebe. (5x)
- Stoj, vzpažit, poté povolit. -> Ruměnice si protahuje nohy. (5x)
- Stoj, unožit. -> Ruměnice si protahuje všechny nohy. (5x)
- Stoj, přednožit skrčmo, chytit nohu rukama. -> Ještě si ruměnice protáhne takto nohy. (5x)
- Leh na břicho, záklon (nadvzdeme ruce, hlavu a mírně i trup), ruce vzpažit skrčmo, dívat se na podlahu. -> Ruměnice se nadvzdne.
- Leh, zavřít oči. (relaxace) -> Ruměnice se unavila, lehla si a usnula. Zdálo se jí o lípě, o dalších ruměnicích pospolných, o....

Proměna zpět na děti

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, pospolus, proměnit se z ruměnic na děti teď zkus.“

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu, u stolečků

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, tykadla, encyklopedie, fotografie ruměnic pospolných, rozhovor se stonožkou Jůlíí

Pomůcky: tykadla, encyklopedie, fotografie ruměnic, obrázky ke hře „Hledej v trávě ruměnici“, zelená látka, barevná brčka a kelímek pro každé dítě, šťáva, stonožka Jůlie, lavička, připravené tvary z molitanu, černá a červená barva, krovky, gumička, houbička

Rozhovor s naší stonožkou Jůlíí – Seznámení s kamarádkou ruměnicí pospolnou

○ **Báseň Ruměnice**

Ruměnice

„Červené má nejen líce,

říká se jí ruměnice.

Spolu najdeš celý hlouček,

je to kamarádký brouček.“ (Dana Perná – Hentschel, Modrá, 2005, s. 45)

○ **Víte něco o ruměnici?**

○ **Jak vypadá ruměnice:**

- Nápadné červené zbarvení je varováním pro nepřitele
- Počítání nohou – 6
- Má krovky, sice pod nimi skrývá křídla, ale létá velmi zřídka
- Má tykadla a sosák
- Prohlížení encyklopedií, fotografií a obrázků

○ **Čím se ruměnice živí?** (sosákem saje šťávu z rostlin, listů, bobulí, malých živočichů)

○ **Hra „Sající ruměnice“** – Dětem rozdáme barevná brčka (= sosák), na lavičku umístíme kelímky se šťávou. Postupně říkáme barvy brček (= sosáku ruměnic), které se půjdou nasát sladké šťávy. Najedené ruměnice jdou na trávu hledat své kamarády.

○ **Hra „Hledej v trávě ruměnice“** – Děti po vysosání šťávy jdou na trávu najít mezi obrázky ruměnici. Tu si vezmou do ruky a donesou ji do kroužku.

○ **Výroba krovek** – Děti si houbičkou natrou krovky na červeno. Poté si namočí do černé barvy připravené tvary z molitanu a obtisknou je na krovky podle vzoru. Po zaschnutí barvy přiděláme gumičku na navléknutí krovek na záda.

Pobyt venku – Hledání ruměnic pospolných na stromech, následné pozorování.

Druhý den

Téma: Poznávání ruměnic pospolných

Podtéma: I život ruměnic má svá pravidla

Vzdělávací cíle: Naučit děti elementární číselné pojmy a jejich symboliku. (hra „Kolik přišlo ruměnic“, hra „Spojování ruměnic“)

- Vést děti k prosociálnímu chování. (vymýšlení a opakování pravidel, cvičení ve dvojici)
- Dozvědět se nové informace o ruměnici pospolné. (řízená činnost)

Výstupy: Dítě dokáže dát na kmen tolik ruměnic, kolik mu padne na kostce. Dítě dokáže vytvořit skupinu podle určeného počtu členů.

- Dítě dokáže spolupracovat ve dvojici a je schopné vytvořit pravidla pro ruměnice pospolné, zná a vyhovují mu třídní pravidla.
 - Dítě je schopné vyjmenovat několik informací o ruměnici pospolné.
-

Stavba stromů z přírodního materiálu

Dodělávání tykadel a krovek

Organizaci, motivaci, pomůcky a popis naleznete v předchozím dni.

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Pomůcky: dřívka, tykadla a krovky

Motivace: návaznost na předchozí činnost, proměna dětí zaříkávadlem, tykadly a krovky na ruměnice

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, pospolus proměnit se z dětí na ruměnice teď zkus.“

Ruměnice se často pohybují společně, proto uděláme alespoň dvojice.

- Běh, skoky, chůze, skoky stranou ve dvojici.

Sleduji: koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pohyb dvojic

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě, cvičení ve dvojicích

Pomůcky: houbičky

- Stoj vedle sebe, držíme se za houbičku, předklon hlavou. -> Ruměnice se dívá před sebe a dolu. (5x)
- Stoj vedle sebe, držíme se za houbičku, úklony stranou. -> Ruměnice se nahnou na jednu stranu a na druhou. (5x)
- Stoj opřít se zády o sebe, houbičku si ve dvojici podáváme. -> Ruměnice si hrají. (5x)
- Stoj proti sobě, zapažit, podat si houbičku za sebou, předpažíme a dáme houbičku druhému z dvojice. -> Ruměnice si hrají. (5x)
- Stoj proti sobě, držíme se za houbičku, unožit na jednu stranu a na druhou. -> Ruměnice si protahují nohy. (5x)
- Sed proti sobě, spojená chodidla, ale nepokrčujeme nohy. Předklon a předáme houbičku druhému z dvojice. (5x)
- Sed, jeden z dvojice přejíždí druhému po zádech houbičkou, výměna. (relaxace) -> Malujeme houbičkou vzory na zádech ruměnic.

Proměna zpět na děti

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, pospolus, proměnit se z ruměnic na děti teď zkus.“

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, tykadla, krovky, namalovaný strom, další seznamování s kamarádkou stonožky Jülie

Pomůcky: tykadla, krovky, namalovaný strom na prostěradle, velká kostka s puntíky, obrázky ruměnic, CD – přehrávač, dětské písně, pravidla třídy, ponožka, stonožka

- **Opakování předešlého dne**
- **Kde ruměnice bydlí?** (Zahrady, parky – lípa, akát, slunné zdi, pařez, ...)
- **Kde ji nalezneme na stromě?** V koruně stromu? U kmene?
- **Hra „Kolik přišlo ruměnic“** – Děti hodí kostkou a kolik bude na kostce teček, tolik dají na strom ruměnic.
- **Většinou jsou ruměnice pospolné viděny spolu** – Když jich bydlí tolik spolu, jak to udělají, aby jim tam spolu bylo dobře? (Mají pravidla)
- **Vymýšlení pravidel pro ruměnice pospolné**

- **Jaké pravidla máme ve třídě my?** – Opakování již vytvořených třídních pravidel. Chce někdo ještě nějaké pravidlo doplnit? Nebo přidat úplně nové pravidlo?
- **Ples ruměnic** – Když se mají rády a je jim spolu dobře, šly společně na ples. Tancování na dětské písni.
- **Hra „Spojování ruměnic“** – Pokud hraje hudba, děti (= ruměnice) tancují. Jakmile hudbu vypneme, řekneme počet, po kolika se ruměnice spolu spojí (2, 3, 4, 5 ruměnic se spojí).

Pobyt venku – Pozorování ruměnic lupou. Nalezení ponožky pro stonožku Jůlii (venku u kmene stromu), předání ponožky stonožce Jůlii

7. 1. 2 Jak vše probíhalo

Ruměnici pospolnou jsem zařadila do vybraných druhů zvířat, protože děti zaujala při jedné z vycházek a začaly ji pozorovat. První den děti po příchodu do mateřské školy dostaly možnost si vyrobit tykadla ruměnic, která jsme hned využili v rozcvičce a následujících činnostech. Pomohly tak dětem v lepší přeměně na ruměnice.

Po svačině za námi přišla naše plyšová stonožka Jůlie, seznámit nás s její první kamarádkou ruměnicí. Pomocí rozhovoru s dětmi a Jůlíí jsem zjišťovala, zda děti mají nějaké informace o ruměnici pospolné. Dozvěděla jsem se, že ruměnice má pouze 4 nohy, živí se kousáním listí a že je to pěkná beruška. Proto jsem s pomocí Jůlie začala děti seznamovat s touto plošticí. Nejprve jsme si prohlédli ruměnici v encyklopediích a na obrázcích, spočítali počet nohou a uvažovali jsme, proč je takto zbarvená. Dětem černé obrazce připomínaly obličej. Mylnou znalost, že ruměnice kouše listí, když nemá kusadla, jsem se snažila vyvrátit hrou „Sající ruměnice“, kde každé dítě dostalo barevné brčko jako sosák. Tato hra děti velmi bavila a zaujala. Posílala jsem je nasosat se šťávy podle barevných brček, abych předešla strkání u kelímků se šťávou. Ruměnice, jež ještě nesoaly, říkaly, že mají hlad. Po vysosání šťávy, šly hledat do trávy (na zelenou látku) své další kamarádky ruměnice. Zde měly za úkol nalézt mezi obrázky ruměnici. Při výběru se spletlo pouze několik mladších dětí, ale po upozornění se ihned opravily. Abychom jsme se stali pravými ruměnicemi, šli jsme si vyrobit krovky. Děti o tuto činnost měly velký zájem. Při obtiskování jednotlivých tvarů z molitanu opět opakovaly, že obtiskují obličej (kolečka= oči, trojúhelník mezi nimi= nos, tvar v dolní části= pusa). Při pobytu

venku jsme našli ruměnice na stromech a pozorovali jsme je. Děti se mě ptaly, jestli si budeme povídat o ruměnici i zítra, protože si na ní chtěly ještě hrát.

Druhý den jsme tedy pokračovali v poznávání ruměnic. Děti si v předchozím dni při pozorování ruměnic povšimly, že jich je hodně na jednom místě, a také, že jsou některé ruměnice spojené. Proto jsme dnes cvičili ve dvojicích. Překvapila mne jejich reakce na cvičení s houbičkami ve dvojicích, protože pro děti byla rozcvička tímto způsobem netradiční. Zcela se při ní ztišily, krásně spolu spolupracovaly a se zájmem čekaly, jaký cvik si ještě společně vyzkoušíme. Po svačině následovalo opakování informací zjištěných v předchozím dni. Poté jsme si povídali, kde ruměnice bydlí a ukazovali jsme si, v jaké části stromu se ruměnice vyskytují. Tímto děti získaly poznatky i o jednotlivých částech stromu. Hrou „Kolik přišlo ruměnic“ jsme procvičovali počty. Děti o tuto hru měly značný zájem, všechny chtěly dávat daný počet ruměnic na strom. S dětmi jsem uvažovala, jak to ruměnice dělají, aby jim spolu bylo dobře, když jich bydlí tolik společně. Děti přišly na to, že musí dodržovat pravidla, a tak jsme tyto jejich pravidla začali vymýšlet. Nápady byly zajímavé: „Nesmí se strkat, aby nespadly ze stromu.“ nebo „Ruměnice se nesmí prát.“ Popovídali jsme si i o našich pravidlech, které máme ve třídě. Hledali jsme, jestli se některá vymyšlená pravidla ruměnic neshodují s našimi třídními pravidly, či jestli nechceme některé naše pravidlo pozměnit nebo doplnit. Předposlední aktivitou byl ples ruměnic, kde jsme využili vyrobené krovky a tykadla. Při hře „Spojování ruměnic“ dělalo dětem problémy se spojit do skupin po 5 a více, ale nižší počet zvládaly. Na závěr děti poděkovaly stonožce Jůlii, že je seznámila s její kamarádkou ruměnicí pospolnou.

Fotografie č. 1 Ples ruměnic

Zdroj: vlastní fotografie

Při pobytu venku jsme pozorovali ruměnice tentokrát lupou. Děti si zde mohly potvrdit získané informace z dopoledních aktivit, například výskyt ruměnic v dolní části stromů,

jejich vzhled a chování. Samy začaly hledat, kdy jaká ruměnice porušila pravidlo. U jednoho kmene stromu jsme našli ponožku pro naši stonožku Jůlii.

Všechny zvolené cíle byly během jednotlivých činností s dětmi naplňovány. Starší děti zvládly přesně stříhat podle čáry a mladší se o to alespoň pokoušely. Je potřeba ještě s dětmi procvičovat elementární číselné pojmy a jejich symboliku, neboť některým tato problematika dělá ještě potíže.

7. 2 Ježek

7. 2. 1 Realizace jednoho dne

První den

Téma: Seznamování se s ježkem

Podtéma: Program se zvířaty – ježčí svět

Vzdělávací cíle: Rozvoj jemné motoriky. (výroba ježka)

- Získat nové poznatky a informace o životě ježků. (rozhovor se stonožkou Jůlií, výukový program manželů Kuncových)

Výstupy: Dítě dokáže vystříhnout obkresleného ježka.

- Dítě je schopné vyjmenovat několik informací ze života ježků.

Výroba ježka

Organizace: u stolečků

Pomůcky: šablona na ježka, vlna, nůžky, tužka, černý fix, černý a hnědý papír

Popis: Děti si obkreslí šablonu ježka na hnědý papír a vystříhnou. To samé udělají s čenichem. Vlnu omotají kolem těla a na závěr dokreslí oči černým fixem.

Fotografie č. 2 Ježek

Zdroj: vlastní fotografie

Sleduji: práci s nůžkami, omotávání vlnou, schopnost dokončit započatou práci

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, hraní s ježky, živá zvířata, stonožka Jůlie

- **Rozhovor se stonožkou Jůlií** – Seznámení s dalším stonožčíným kamarádem ježkem
- **Jak se ježek brání před nebezpečím?** (smotá se do klubíčka)
- **Hra „Ježek a liška“** – Když hraje hudba, děti (= ježci) chodí po třídě, jakmile hudba utichne, přichází liška (= pedagog) a děti (= ježci) se musí smotat do klubíčka, aby se před liškou ubránily.
- **Výukový program manželů Kuncových** – Ukázka zvířat a informace o nich. Větší část programu bude věnovaná ježkům.
- **Nalezení ponožky pro stonožku Jůlii** – Ponožku dětem předají manželé Kuncovi

7. 2. 2 Jak vše probíhalo

Dnes stonožka Jůlie děti seznamovala s jejím dalším kamarádem ježkem. Některým dětem při výrobě ježka dělalo problém vystříhnout obkreslenou šablonu. Především záda ježka. Obmotávání vlny pro ně bylo již snadné. Hra „Ježek a liška“ děti bavila. Ihned po zastavení hudby se rychle stočily do klubíčka, aby se před liškou ubránily. Tím si mohly vyzkoušet obranu ježka. Po svačině děti ve třídě čekali předem domluvený výukový program manželů Kuncových, kteří do mateřské školky přivezli i ježky a další zvířata. Děti tak měly možnost se s ježky seznámit na živo a prohlédnout si je z blízka. Od manželů Kuncových se dozvěděly mnoho nových informací ze života ježků (o jejich potravě, zimním spánku, ...). Při výukovém programu děti byly velmi šťastné, že se mohou ježci volně mezi nimi pohybovat. S nadšením je pozorovaly. Viděly, jak se ježek stočí do klubíčka i krmení ježků. Dokonce si vyzkoušely, jak živý ježek bude reagovat na ježka plyšového. Některé děti se ježků ze začátku bály a nevěděly, zda jim nemůžou ublížit. Byly překvapené, když ponožku stonožky Jůlie našly v přepravce ježků. Děti svým rodičům hned po příchodu nadšeně vyprávěly své zážitky z přímého kontaktu s ježky.

Všechny zvolené cíle byly během jednotlivých činností s dětmi naplňovány. Je potřeba i nadále procvičovat stříhání, neboť některým dětem dělalo problém vystříhnout bodliny ježka podle čáry. Často se stávalo, že jednotlivé bodliny úplně ustříhly.

Fotografie č. 3 Výukový program manželů Kuncových

Zdroj: vlastní fotografie

7. 3 Žížala

7. 3. 1 Realizace dvou dnů

První den

Téma: Třídění odpadu

Podtéma: Bioodpad – pomoc žížaly

Vzdělávací cíle: Naučit děti, že je žížala užitečná. (povídání o žížale)

- Učit děti třídít odpad. (opakování třídění odpadu se stonožkou Jůlíí)
- Naučit děti všímat si detailů na žížale. (pozorování lupou)

Výstupy: Dítě zvládne vyjmenovat alespoň jeden důvod, proč je žížala v přírodě užitečná.

- Dítě dokáže roztrdit odpadky do správných kontejnerů.
- Dítě je schopné zaměřit se i na detaily na těle žížaly.

Modelování žížal z modelíny

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: návaznost na předchozí činnost, píseň Tancovala žížala

- Běh, správná koordinace horních a dolních končetin, skoky, pochodování na píseň Tancovala žížala

Sleduji: správné držení těla, koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování při změně pokynů

Pohyb na píseň a relaxace

Organizace: rozptyl po třídě

Pomůcky: CD – přehrávač, píseň Chytila jsem na pasece žížalu – Dáda Patrasová, stuhy

- Pohyb se stuhou na píseň Chytila jsem na pasece žížalu (úklony, předklony, vzpažit se stuhou, skoky přes stuhu, ...)
- Relaxace – Sedíme v kruhu tak, aby každý měl před sebou něčí záda. Jezdíme prstem po zádech, jako když leze žížala.

Řízená činnost

Organizace: v kruhu, u stolečků

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, stonožka Júlie nás seznamuje s kamarádkou žížalou

Pomůcky: velké sklenice, hlína, žížaly, písek, alobal, rostliny, listy, voda, nakrájené jablko, stonožka Júlie

- **Opakování třídění odpadu se stonožkou Júlií**
- **Seznámení s další kamarádkou Júlie – žížalou**
- **Ke zpracování bioodpadu nám mohou pomoci žížaly**
- **Pozorování živých žížal pod lupou, sledování pohybu žížal, poslech zvuků při pohybu žížal**
- **Výroba žížalária** – Děti střídavě naplní sklenice hlínou, pískem. Na vrch položíme listy, rostliny či nakrájené jablko. Vše navlhčíme a přidáme žížaly do sklenice. Sklenice obalíme alobalem a dáme na chladnější místo (nedávat k topení). Postupně budeme pozorovat, co se ve sklenicích děje. Suchou hlínu průběžně zavlažujeme, po skončení pokusu vypustíme žížaly zpět na původní místo (Nováčková, 2015).

Druhý den (realizují za několik dní od výroby žížalária)

Téma: Na návštěvě u žížaly

Podtéma: Žížalí chodbičky

Vzdělávací cíle: Rozvoj jemné motoriky. (výroba žížal)

- Získat nové informace o žížale. (rozhovor se stonožkou Júlií, pozorování žížalária)

Výstupy: Dítě je schopné překládat dva proužky přes sebe.

- Dítě dokáže vyjmenovat několik informací o žížale.

Seřazování žížal podle velikosti

Pomůcky: nastříhaná růžová vlna různých velikostí

Popis: Děti seřazují podle velikosti nastříhanou růžovou vlnu (= žížaly).

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: návaznost na předchozí činnost, píseň Pohybové skladby pro děti – Žížaly

- Pochodování, chůze, skoky, poskoky na píseň Pohybové skladby pro děti – Žížaly

Sleduji: *správné držení těla, koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování při změně pokynů*

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

Pomůcky: Stuhy

- Stoj rozkročný, vzpažit jednou rukou (držet v ní stuhu), podívat se za stuhou, připažit, podívat se dolu za žížalou. -> Podíváme se za žížalou nahoru a dolu. (5x)
- Stoj rozkročný, točení se záěstím, v ruce držíme stuhu. -> Žížala se mrská. (5x)
- Stoj, upažit držíme v jedné ruce stuhu, poté předpažíme a stuhu si přendáme do druhé ruky. -> Předávání žížaly před sebou. (5x)
- Stoj, upažit v jedné ruce držíme stuhu, poté zapažit a předáme si stuhu do druhé ruky. -> Předáme si žížalu za sebou. (5x)
- Stoj, přednožit skrčmo, stuhu si podáme pod nohou. -> Žížalu si podáme pod nohou. (5x)
- Stoj rozkročný, předklon, stuhu držíme v obou rukách. Stuhou se dotkneme země. -> Žížala se dotkne země. (5x)
- Leh, stuhu položíme na břicho, nádech do břicha. (Relaxace) -> Nadzvedneme žížalu svým nádechem.

Řízená činnost

Organizace: v kruhu, u stolečků

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, žížalárium zabalené v alobalu

Pomůcky: žížalárium, velký kartón, listy, růžový papír, nůžky, lepidlo, černý fix, omalovánky, stonožka Júlie, ponožka

- **Opakování informací o žížale se stonožkou Júlií**
- **Pozorování proměn žížalária (chodbičky), hledání žížal v chodbičkách**
- **Výroba žížal a chodbiček** – Děti si nastříhají z růžového papíru proužky (mladším dětem pomůže pedagog nebo starší děti). Poté si slepí dva proužky k sobě a postupně je přes sebe skládají. Na konec proužku nanесou lepidlo, poté domalují žížale obličej. Listy nalepí na velký kartón tak, aby vznikly mezi listy chodbičky. Na závěr do chodbiček přiděláme vytvořené žížaly.
- **Stavba žížalích chodbiček z kostek a ze stavebnic.**
- **Omalovánky – Žížala**
- **Vysypání žížalária do kompostu na zahradě mateřské školy**
- **Nalezení ponožky pro stonožku Júlii** – Na kompostě na zahradě

7. 3. 2 Jak vše probíhalo

První den začal modelováním žížal. Děti zkoušely dělat různě veliké žížaly. Rozcvička na písni o žížale se dětem líbila. Snažily se pohybovat podle rytmu písni. Organizace relaxace byla náročnější, protože děti nejprve nepochopily, jak si mají sednout. Měly mezi sebou velké mezery a na záda druhého nedosáhly. Nakonec jsme udělali velkou žížalu (chodili jsme za sebou) a nakonec jsme ji spojili a posadili se. Dětem se přejíždění prstem po zádech zalíbilo a neustále tuto aktivitu chtěly opakovat.

Po svačině za námi opět přišla stonožka Júlie, která nás seznámila s další její kamarádkou žížalou. Děti měly šanci se dozvědět, že žížaly jsou velmi užitečné. Při této příležitosti jsme si zopakovali i třídění odpadu, protože žížaly nám pomáhají zpracovat bio odpad. Děti již věděly, co do jakého koše a kontejneru patří z předešlých dní. Do třídy jsem přinesla živé žížaly na pozorování pod lupou, na sledování jejich pohybu, a dokonce na poslouchání šustění papíru při jejich pohybu. Zjistili jsme, že na poslouchání zvuků při pohybu je nutné vybrat větší žížalu, aby zvuk byl pro děti zřetelnější. S dětmi jsem se

zaměřovala na jednotlivé detaily na těle žížaly. Děti překvapilo, co vše mohou zpozorovat pod lupou. Ve třídě se objevila jedna dívka, která měla obrovský strach ze živých žížal. Proto jsem jí vzala do druhé části třídy, kde jsem jí vysvětlila, že se nemusí bát, neboť jí žížaly neublíží a zaměstnala jsem ji jinou činností. Při vycházce jsem s ní ještě jednou probrala, jak jsou pro nás žížaly užitečné. Ostatní děti zkoumaly žížaly se zájmem. Nakonec jsme společně pro žížaly vytvořili dvě žížalária. Děti lopatkami naplnily sklenice hlínou a pískem, přidaly trochu vody a do sklenice vložily vhodnou potravu pro žížaly. Zde děti měly při výběru správné potravy možnost uplatnit nové informace, jež získaly v předchozím povídání se stonožkou Jůlíí. Vytvořené žížalárium jsme obalili alobalem a odnesli na chladné místo k šatně. Poté jsme třídu společně zametli od napadané hlíny a písku.

Fotografie č. 4 Sledování pohybu žížal

Zdroj: vlastní fotografie

Další den s žížaly jsem realizovala za několik dní po výrobě žížalária. Na rozcvičku jsem použila opět po předchozí zkušenosti s dětmi píseň o žížale. Některé děti u cviku, kdy se měly předklonit se stuhou dolů, pokrčovaly nohy. Ale po upozornění se je snažily mít opět natažené a říkaly, že je to těžké. Po svačině jsem si v rozhovoru s dětmi a se stonožkou Jůlíí prověřila, co si zapamatovaly o žížale. Některé informace jsme si znovu připomněli. Následovalo pozorování chodbiček ve vyrobeném žížaláriu a hledání žížal v jejich chodbičkách. Již předem jsem počítala s dívkou, která se žížal v minulém zrealizovaném dni bála. Proto jsem jí dala na výběr, jestli se chce na žížalárium podívat. Dívka mne ale pozitivně překvapila, protože mi řekla, že se žížal už nebojí, že nekoušou a všechny činnosti dělala s námi. Byl to velký úspěch, když jsem se posléze dozvěděla o jejím strachu v dřívější době ze žížal vylezlých po dešti.

Nakonec jsme si s dětmi vyrobili žížaly z papíru. Zde některým dětem dělal problém správný postup při překládání. Proto jsem jim to znovu ukázala a pokud to opět nepochopily, pomohla jsem jim barevnou tečkou na konci papíru. Při děláni chodbiček z listů bylo pro někoho náročné nastavit list tak, aby vznikla mezi ním chodbička pro žížalu. Děti, které již nevyráběly, mohly stavět žížalí chodbičky z kostek a stavebnic, či si žížalu vymalovat.

Při pobytu venku jsme na školní zahradě do kompostu vysypali naše vyrobené žížalárium. Děti zde našly další ponožku pro stonožku Jůlii a měly z toho velkou radost.

Všechny zvolené cíle byly během jednotlivých činností s dětmi naplňovány. Skoro všechny děti dokázaly správně roztrždit připravené předměty do jednotlivých kontejnerů. Chyby jsme vysvětlili a následně je společně opravili. Výroba žížal z papírových proužků byla pro některé děti náročná, neboť na začátku nepochopily správný postup. Nakonec to s pomocí zvládly všechny děti.

7. 4 Ovce

7. 4. 1 Realizace dvou dnů

První den

Téma: Poznávání ovce

Podtéma: Ovčí tajemství

Vzdělávací cíle: Učit děti o důležitosti zvířat. (rozhovor se stonožkou Jůlií)

- Rozvoj a užívání smyslů – hmatu. (hmatová hra)
- Naučit děti, jak zpracovávat vlnu. (informace o vlně předané narativní pantomimou)
- Naučit děti píseň Pásla ovečky. (zpěv a tanec na píseň)
- Vést děti k prosociálnímu chování. (společné skládání velkých puzzlů)

Výstupy: Dítě ví, k čemu je užitečná ovce.

- Dítě je schopné pojmenovat vlastnost zjištěnou pomocí hmatu.
- Dítě má povědomí o tom, jak se zpracovává ovčí vlna.
- Dítě je schopné interpretovat píseň Pásla ovečky.
- Dítě dokáže spolupracovat v menších skupinách při skládání puzzlů.

Výroba masky ovce

Organizace: u stolečků

Motivace: dnes si vyrobíme masku ovce

Pomůcky: šablony na uši, čtvrtky, tužky, nůžky, vystřižené kruhy z tvrdého papíru, vata, lepidlo

Popis: Děti dostanou vystřiženou hlavu z tvrdého papíru. Udělají si z vaty malé kuličky, které nalepí na vystřiženou šablonu, poté si obkreslí uši a vystřihnou. Nakonec je přilepí k tvrdému papíru s vatou.

Sleduji: *vyhrnuté rukávy před prací, dělání malých kuliček, nanášení dostatku lepidla, umytí rukou, schopnost dokončit započatou práci*

Proměna dětí zaříkávadlem na ovce

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, vlnus, bééé, proměnit se z dětí na ovečky zkus.“

Píseň Pohádka II. s pohybem – Děti chodí na píseň po třídě a přejdou si lávku (= lavičku).

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: návaznost na předchozí činnost, píseň Pohádka II.

- Běh, správná koordinace horních a dolních končetin -> Běží ovce přes louky.
- Rychlý běh, správná koordinace horních a dolních končetin -> Ovce někam chvátají, běží rychleji.
- Opatrná chůze, těžce zvedáme nohy -> Na louku zapršelo a je tam bahno, ovčím se jde velmi těžko.
- Skoky do dálky -> Přeskakují potok.
- Běh, správná koordinace horních a dolních končetin -> Už jsou zase na louce a běhají.
- Chůze po špičkách, nohy pokládat před sebe -> Teď ovce dorazily k velmi úzké lávce a musí si dát pozor, aby nespadly.

Sleduji: *správné držení těla, koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování na změnu pokynů*

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

- Vzpor klečmo, předklony hlavou. -> Ovce se podívá dolů na trávu a před sebe. (5x)
- Vzpor klečmo, úklony hlavou. -> Ovce se podívá na jednu stranu a na druhou. (5x)
- Vzpor klečmo, vzpažit pravou ruku a zanožit levou nohu, poté vystřídáme. -> Ovce si protahuje nohy. (5x)
- Klek a vytáhnout se, co nejvýše. -> Ovce chce ochutnat listí na stromě. (5x)
- Klek sedmo, předklon a opřít se čelem o zem. (relaxace) -> Představíme si ovčín, a jak v něm ovce spí.

Proměna zpět na děti

Zařikávadlo: „Hokus, fokus, vlnus, bééé, proměnit se z ovečky na děti teď zkus.“

Řízená činnost

Organizace: v rozptylu třídy, v kruhu, u stolečků

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, velké pěnové puzzle

Pomůcky: velké pěnové puzzle, obrázky ovcí, zpracovaná ovčí vlna, ostříhaná ovčí vlna, kůže z ovce, roh, kolovrátek, hmatové pytlíky, kostka, kamínek, pracovní list, stonožka

- **Společné skládání velkých pěnových puzzlů**
- **Stonožka Júlie nás seznamuje s další kamarádkou – Ovcí**
- **Kde bydlí ovce?** (ovčín, pastva, ohrada)
- **Prohlédnutí obrázků ovce, posláním po kruhu rohu, vlny a kůže**
- **Ovce jsou rády ve stádě a živí se hlavně trávou. Víte, co je stádo?**
- **K čemu je důležitá ovce?** (vlna, maso, mléko – sýry)
- **Pokus s vyčesanou vlnou** – Zkouška, jestli se dá vlna přetrhnout, pokud ji držíme neroztaženou. (nedá)
- **Informace o vlně předané narativní pantomimou**
 - Nejdříve se ovce ostříhá. (Předvádíme stříhání nůžkami nebo holicím strojkem.)
 - Poté se musí vlna vyprat. (Pereme vlnu.)
 - Musí se odmastit. (Přidáme tam šampón nebo přípravek na vlnu.)

- Vlna je mastná díky lanolinu, který chrání ovce před nepříznivým počasím a my si z něj vyrábíme masti. (Mažeme se lanolinem.)
 - Necháme vypranou ovčí vlnu usušit ve vodorovné poloze. Kdybychom vlnu pověsili na šňůru, příliš by se zacuchala. (Rozprostíráme vlnu na zem.)
 - Když je suchá, tak ji vyčeseme kartáči. (Máme jeden kartáč, na něj rozprostřeme vlnu a druhým kartáčem přes něj přejíždíme. Toto několikrát zopakujeme.)
 - Vznikla nám vyčesaná vlna. (Poslání vlny po kruhu.)
 - Ale jak z toho vznikne vlna na pletení? (Díky stroji, kterému se říká kolovrátek – ukázka)
- **Hmatová hra** – Poznávání, co je v pytlíku. Popisování vlastností předmětů. V pytlíku bude i vlna, také něco špičaté, ...
 - **Zpěv a tanec na píseň Pásla ovečky**
 - **Rozloučení se stonožkou Jůlíí a předání pracovního listu**
 - **Pracovní list** – Dodělej ovci vlnu.

Druhý den

Téma: Poznávání ovce

Podtéma: Práce s vlnou

Vzdělávací cíle: Rozvoj a užívání smyslů – sluchu. (poslech zvuků ovce, předvádění ovce)

- Naučit děti pracovat s hlasem. (předvádění zvuků)
- Získat nové informace o ovci. (řízená činnost)

Výstupy: Dítě podle zvuku zvládne poznat a rozlišit ovci, berana a jehně.

- Dítě zvládá měnit hlas podle zadání.
- Dítě je schopné vyjmenovat několik informací o ovci.

Pokračování ve výrobě masky ovce

Organizaci, motivaci, pomůcky a popis naleznete rozepsané v předešlém dni.

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: návaznost na předchozí činnost, proměna dětí zařikávadlem na ovce

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, vlnus, bééé, proměnit se z dětí na ovečky zkus.“

Když hraje hudba, je den a ovce (= děti) se pasou na louce. Jakmile se hudba zastaví, běží si sednout na vyznačené místo (= ovce se vrátily do ovčína a spí).

***Sleduji:** koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování na vypnutí a zapnutí hudby*

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

- Vzpor klečmo, úklony hlavou, podíváme se za sebe. -> Ovce se podívá za sebe. (5x)
- Vzpor klečmo, upažit (ruka směřuje ke stropu) a podívat se za rukou. -> Ovce se podívala za nohou. (5x)
- Vzpor klečmo, vyhrbit záda. -> Ovce vyhrbila záda. (5x)
- Vzpor klečmo střídavě klik. -> Ovce se ohnula, aby si natrhala trávu. (5x)
- Klek a vytáhnout se co nejvýše. -> Poté uviděla listí na stromě a chtěla ho ochutnat. (5x)
- Leh, zavřít oči. (relaxace) -> Ovce se z toho velmi unavila, lehla si a usnula. Zdálo se jí o šťavnaté trávě na louce, ...

Proměna zpět na děti

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, vlnus, bééé, proměnit se z ovečky na děti teď zkus.“

Řízená činnost

Organizace: v rozptylu třídy, v kruhu, u stolečků

Motivace: návaznost na předchozí činnosti

Pomůcky: mýdlo, vyčesaná vlna, voda, bublinková folie, CD – přehrávač, nahrané zvuky ovce, stonožka Jůlie, ponožka

- **Opakování předešlého dne se stonožkou Jůlií**
- **Jak se nazývá samec od ovce?** (beran) **Jak se říká mláděti?** (jehně) **Jak se říká samici od berana?** (ovce)
- **Poslech zvuků ovce** – Poté následuje hádání, jaký zvuk pochází od jehněte, jaký od berana, a který je od ovce.

○ **Předvádění zvuků**

- Beran – béééééééé (silně a dlouze)
- Ovce – bééé (středně)
- Jehně – bé (krátce a slaběji)

○ **Jaké nebezpečí může hrozit ovci?**

- **Hra „Vlk a ovce“** – Děti stojí v kruhu a drží se za ruce, představují ohradu. Jedno dítě stojí uprostřed kruhu (= ovce). Další dítě je vně kruhu (= vlk) a říká „Ovečko, ovečko, pojď ke mně blíž, spolu si pohrajem, pak se vrátíš.“ Všichni říkají: „Ovečka nedala na rady ostatních, vyběhla za vlkem, co bude s ní?“ Po posledním slově ovce vyběhne ven z ohrady za vlkem, ale snaží se před ním utéct. Oběhne jedno kolo a schová se zpět do ohrady. Výměna ovce a vlka. (obměna hry „Kočka a myš“)
- **Plstění** – Všichni si obalí mýdlo vlnou na plstění a vyberou si barvu dle vlastního uvážení. Poté mýdlo s vlnou namočí a budou po něm přejíždět dlaněmi. Komu to bude nepříjemné, může mýdlo s vlnou vložit do bublinkové fólie a třít ji mezi dlaněmi. Až vlna trochu ztverdne a přichytí se na mýdlo, můžeme přidat další barevnou vlnu a znova třít mezi dlaněmi.

Pobyt venku – Návštěva místního chovatele ovcí. Prohlédnutí živých ovcí, nalezení ponožky pro stonožku Jůlii u ovčí ohrady.

7. 4. 2 Jak vše probíhalo

Ráno si děti vyráběly masku ovce. O zhotovení masky měly děti velký zájem. Pro někoho bylo zdouhavé vytvořit větší množství kuliček z vaty, ale společně jsme masku zvládli. Někdy jsem je musela upozornit, aby nanášely více lepidla. Po nasazení masky děti ihned začaly bečet jako ovce. Chůze po lavičce na píseň je bavila. Chtěly neustále přes ni přecházet. Děti, které se bály přejít lavičku samy, mi mohly dát ruku a já jim pomohla. Krásně napodobovaly chůzi v bahně, říkaly, že ovečka to má složité, když má čtyři nohy. Po svačině děti ve skupinách složily část pěnových puzzlů, které jsme po spojení všech částí z jednotlivých skupin složili v celek. Poté za námi přišla naše stonožka Jůlie seznámit nás s další její kamarádkou ovcí. Na puzzlech děti ukazovaly ovci. Na otázku: „Kde bydlí ovce?“, nevěděly, že v ovčíně, říkaly pouze ohradu. Velmi je zaujaly rohy berana. Když jsem si s dětmi povídala o tom, proč jsou ovce důležité, dozvěděla jsem se: „máme z nich svetry“ či „sýry“. Již nevěděly, z čeho se sýry vyrábějí a jak vznikne vlna na pletení svetrů.

Překvapil je pokus na vyzkoušení přetrhnutí neroztažené vlny. Myslely si, že je snadné ji takto přepůlit. Ukázala jsem jim, jak vlna jde od sebe oddělit. Informace o vlně předané narativní pantomimou děti získávaly se zájmem. Udivila je zpráva o odmašťování vlny. Mastnotu podle dětí vlna získává od trávy. Informace o výrobě ponožek a čepic z vlny byla pro ně legrační. Při hmatové hře vlnu popisovaly jako lehkou, hladkou, měkkou, u jednoho dítěte se objevila vlastnost, že je vlna tvrdá. U broušeného kamínku správně uváděly tvrdý či špičatý. Ke konci jsme si společně zatancovali píseň Pásla ovečky. Zde děti nejvíce bavil pohyb na slova „já na ní dupy, dupy, dup, ona zas cupy, cupy, cup.“ Krásně do rytmu, dynamicky doprostřed kruhu dupaly a poté se po špičkách vracely zpět. Nakonec děti v pracovním listě dodělaly ovci vlnu a mohly si ji vybarvit.

Druhý den jsem dala možnost výroby masky dětem, které masku ještě nestihly vyrobit. Hra při rozcvičce děti bavila, neboť se zájmem rychle utíkaly po vypnutí hudby z pastvy do ovčína. U relaxace děti spící ovci doplnily chrápáním. Po svačině za námi opět zavítala stonožka Júlíe, která s dětmi nejprve zopakovala informace z předchozího dne a poté si s dětmi povídala o ovci dál. Na otázku: „Jak se říká mláděti ovce?“ často odpovídaly: „ovčátko.“ Při poslechu zvuků ovce se divily, že vydrží bečet tak dlouho. Následně jsme hádali, kdo teď bečí, jestli se ozval beran, ovce či jehně. Předvádění těchto zvuků chtěly neustále opakovat. Poté jsem do aktivit zařadila hru „Vlk a ovce“, kdy vlk měl za úkol honit ovečku. Zaujalo mne, že když už vlk (= jedno z dětí) dohonil ovečku, počkal, aby měla šanci schovat se zpět do ohrady. U plstění byl pro děti příjemný dotyk s vlnou. Opět si děti zopakovaly vlastnosti vlny: krásně hebká, jemná a příjemná. Některým dětem dělalo problém zabalit celé mýdlo do vlny. Divily se, že po namočení vlna začala mydlit a jejich ruce voní. Některé hned odešly do umývárny se utřít. Objevily se i děti, kterým práce s mokrou vlnou byla nepříjemná. Proto jsem jim mýdlo strčila do bublinkové fólie. Některým dětem připadalo plstění zdlouhavé.

Na závěr poznávání ovce jsme při pobytu venku navštívili místního chovatele ovcí. Děti tak měly možnost se setkat se živou ovci. Od chovatele jsme se dozvěděli nové informace a ukázal nám i ostříhanou ovčí vlnu. Děti nahlas nadšeně komentovaly skoro každý pohyb ovce. Hned mi popisovaly, kam se mám podívat, co zrovna dělá a jak se zrovna pohnula. Dokonce její pohyb napodobovaly. U chovatele ovcí jsme našli další ponožku pro stonožku Júlíi.

Skoro všechny zvolené cíle byly během jednotlivých činností s dětmi naplňovány. Z časových důvodů jsem akorát nestihla splnit cíl: „Naučit děti píseň Pásla ovečky“ a z něj vyplývající výstup: „Dítě je schopné interpretovat píseň Pásla ovečky,“ neboť jsme se delší dobu zdrželi v předchozích činnostech a píseň jsme si stihli pouze zatancovat.

Fotografie č. 5 Vyrobená maska ovce

Zdroj: vlastní fotografie

7. 5 Jelen

7. 5. 1 Realizace čtyř dnů

První den

Téma: Putování za jelenem

Podtéma: Seznámení s jelenem

Vzdělávací cíle: Rozvoj fantazie a představivosti. (relaxace)

- Rozvoj pozornosti a paměti. (příběh O Jelenovi, otázky)
- Naučit děti píseň Na tý louce zelený. (zpěv a tanec)

Výstupy: Dítě si dokáže představit prostředí podle popisu.

- Dítě je schopné soustředit se na vyprávěný příběh a některé informace si zapamatovat.
- Dítě je schopné zazpívat píseň Na tý louce zelený.

Výroba jelena

Organizace: u stolečků

Motivace: návaznost na předchozí dny, výroba jelena z pohádky O Smolíčkovi

Pomůcky: papírové pytlíky, tužka, štětec, nůžky, šablona na uši a parohy, lepidlo, zástěry, kelímek na vodu, voda, hnědá, černá a modrá temperová barva, světle hnědý a tmavě hnědý barevný papír

Popis: Děti si nabarví papírový pytlík hnědou temperovou barvou. Dodělají jelenovi oči a větrník (= čenich). Obkreslí si šablony uší a parohů a jednotlivé části vystříhnou. Před manipulací s nůžkami poučím děti, jak s nimi mají správně zacházet. Části parohu slepí k sobě. Jednotlivé vystřižené části děti nalepí na již uschlý papírový pytlík.

Sleduji: *vyhrnuté rukávy před prací, manipulaci s nůžkami, schopnost dokončit započatou práci*

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

Motivace: Proměníme se zaříkávadlem na jeleny a vyzkoušíme si jelení rozcvičku.

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, fibidus, proměnit se z dětí na jeleny zkus.“

- Stoj rozkročný, úklony hlavou. -> Jelen kývá hlavou ze strany na stranu. (5x)
- Stoj rozkročný, předklony hlavou. -> Jelen pokyvuje hlavou nahoru a dolů. (5x)
- Stoj rozkročný, upažit a točit zápěstím, předloktím a celými pažemi. -> Procvičíme si kopyta. (5x)
- Stoj na špičkách a vytáhnout se co nejvýše. -> Jeleni jsou velcí. (5x)
- Stoj rozkročný, upažit rukama, snažit se dávat ruce co nejdál od sebe. -> Jeleni bývají i silní a mohutní. (5x)
- Vzpor klečmo, zanožit levou nohou, poté pravou. -> Jeleni zvedají kopyta. (5x)
- Leh na zádech, zavřeme oči. (relaxace) -> Představíme si, že jsme jeleni v lese, kde je plno stromů a různé překážky (potok, pařezy, pokácené stromy, ...)

Překážková dráha

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: zahrajeme si na jeleny, kteří mají v lese různé překážky

Pomůcky: kloboučky, kužele a tyče na přeskakování, modrá látka (= potok)

- Slalom mezi kloboučky (= jelen rychle kličkuje mezi stromy)

- Přeskakování překážek (= jelen přeskakuje větve a spadlé stromy)
- Přeskakování potoku (= jelen přeskakuje potok na jednu stranu a na druhou)

Sleduji: *správné držení těla, koordinace pohybů, vzájemně do sebe nestrkat a nepředbíhat se, pozornost a schopnost rychlého zareagování při změně pokynů*

Proměna zpět na děti

Zařikávadlo: „Hokus, fokus, fibidus, proměnit se zpět z jelenů na děti zkus.“

Řízená činnost

Organizace: v kruhu, v rozptylu třídy

Motivace: návaznost na předchozí činnost, vypravíme se do lesa, abychom se seznámili s jelenem z pohádky O Smolíčkovi

Pomůcky: roh a paroh, paroží z jelena, myslivecký klobouk, obrázky jelena, laně a koloucha, příběh, CD se zvuky jelena, stonožka Jůlie

- **Se stonožkou Jůlíí se vydáváme do lesa poznávat jelena – Píseň Kudy, kudy, kudy cestička do mého lesíčka** – Chůze za sebou po třídě a zpěv písně (= cesta do lesa) – noty a text viz příloha (jelen – zásobník praktických činností s dětmi)
- **Příběh O Jelenovi** (upravený text z knihy Hentschel, Modrá, 2005, s. 52)

„Jelen nejraději žije v hlubokých lesích, i když na pastvu se někdy vydává i na pole. Přes den se schovává v hustých křovích, v noci a brzy ráno vychází z úkrytů, aby se porozhlédl po potravě. Jelen rád spásá travu, byliny, listí a pupeny. Jejich srst je hnědá až šedohnědá. Světlé skvrně kolem jeho ocásku se říká zrcátko. Jeleni ho mají do žluta.

Jeleni žijí ve skupině, které se říká stádo. Samička od jelena se nazývá laň. Když si jelen hledá samičku, tak se ozývá hlasité troubení samců, kterým má laň přilákat. Jejich mláděti se říká kolouch. Na jejich srsti můžou být bílé skvrny, které kolouška chrání před nepřáteli. Malí kolouši se schovávají v křoví, a když povyrostou, doprovází matku při hledání potravy. Děti, pokud někdy uvidíte malé kolouchy, tak je nikdy nehladte, protože by jejich matka z mláďat mohla cítit váš pach a ten jí může být tak nepříjemný, že by své mláďata mohla i opustit.

Jeleni mají také parohy, které používají při soubojích o laně. Samci při nich dokazují, kdo je silnější. Jeleni na jaře shazují své paroží, které jim postupně znovu narůstá.“

- Jak se jmenuje samice od jelena? Laň (**vytleskáme**)
 - Jak se jmenuje mládě od jelena? Kolouch (**Vytleskáme**)
 - Jak nazýváme samce? Jelen (**vytleskáme**)
 - Co má jelen kolem ocásku? Zrcátko
 - Čím se živí jelen? Trávou, bylinami, listím, pupeny
 - Co nesmíme dělat, když uvidíme samotného koloucha v lese? Hladit ho
 - Co má jelen na hlavě? Parohy
- **Poslech zvuků jelena** – CD – Zvuky lesa: Hlasové a zvukové projevy 13 druhů ptáků a 7 druhů savců (Pavel Pelz)
 - **Povídání a ukázka rohu a parohu, jelení paroží, mysliveckého klobouku, obrázků jelena, laně a koloucha** – posílání a prohlédnutí těchto předmětů
 - **Tanec v kruhu na píseň Na tý louce zelený**
 - **Zpěv písně s ukazováním místo zpěvu** – Zpíváme píseň a nejprve se dohodneme, že pantomimicky předvedeme louku bez zpěvu a celou píseň si zazpíváme, poté se domluvíme, jak ukážeme myslivce a opět píseň zazpíváme, takto nahradíme i další slova pantomimickým předvedením (jeleni, kamizolka, ...)
 - **Cesta z lesa – píseň Kudy, kudy, cestička z velkého lesíčka** – vracíme se s dětmi a stonožkou z lesa zpět do mateřské školy, noty a text viz příloha (jelen – zásobník praktických činností s dětmi)
 - **Hodnocení** – Posílání mysliveckého klobouku po směru hodinových ručiček. Odpovídání na otázky: „Co jste dnes v lese viděli?“, „Co se vám nejvíce líbilo?“

Druhý den

Téma: Putování za jelenem

Podtéma: Potrava lesních zvířat

Vzdělávací cíle: Rozvíjet vztah a posilovat úctu dětí ke všem živým tvorům. (otázky)

- Rozvoj předmatematických dovedností. (Kolik jelenů se pase na louce?)
- Naučit děti spolupracovat ve skupinách. (Kolik jelenů se pase na louce?)
- Naučit děti, co vše mohou donést do krmelce. (Hra „Co vše můžeme dát do krmelce“, otázky)

Výstupy: Dítě má povědomí o tom, jak svou činností může pomáhat lesním zvířatům v zimním období.

- Dítě dokáže ke kartičce přiřadit tolik jelenů, kolik je na kartičce puntíků.
- Dítě zvládá bez problému spolupracovat ve skupinách.
- Dítě ví, která potrava je vhodná pro lesní zvěř.

Pokračování výroby jelena z papírových pytlíků

Popis, organizaci, motivaci a pomůcky naleznete v předchozím dni.

Lokomoční činnosti

Organizace: v kruhu

Motivace: návaznost na předchozí den, zahrajeme si na jeleny

- Běh, správná koordinace horních a dolních končetin (= jelen běhá v lese)
- Rychlý běh, správná koordinace horních a dolních končetin (= potřebuje se dostat rychle za laní, proto běží rychleji)
- Chůze (= jelen už laň našel a spolu se procházejí lesem)
- Jelení skoky (= jelen se předváděl před laní, ukazoval jí, jak dlouhý skok dovede)
- Běh, správná koordinace horních a dolních končetin (= s laní běhali mezi stromy)
- Chůze (= až se z běhání unavili)

Sleduji: správné držení těla, koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování při změně pokynů

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

Motivace: Vyzkoušíme si laní rozcvičku, děti opět zaříkavadlem proměním tentokrát v laně.

Zaříkavadlo: „Hokus, fokus, fibidus, proměnit se z dětí na laně zkus.“

- Vzpor klečmo, úklony hlavou. -> Laň se podívá na jednu a na druhou stranu. (5x)
- Vzpor klečmo, předklony hlavou. -> Laň kýve hlavou nahoru a dolů. (5x)
- Vzpor klečmo, střídavě vzpor stojmo. -> Laň zvedne pozadí. (5x)
- Vzpor klečmo a vyhrbíme záda. -> Laň vyhrbila záda. (5x)

- Vzpór klečmo, zanožit levou nohou a vzpažit pravou ruku. Poté zanožit pravou nohu a vzpažit levou ruku. -> Laň zvedá nohy. (5x)
- Leh na zádech, zavřeme oči. (relaxace) -> Představíme si, že jsme v lese a mezi stromy běhají laně a za nimi běží malý, krásný kolouch.

Proměna zpět na děti

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, fibidus, proměnit se zpět z laní na děti zkus.“

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, u stolečků, v kruhu

Motivace: návaznost na předchozí činnost, vypravíme se do lesa, abychom pokračovali v seznamování s jelenem z pohádky O Smolíčkovi, stonožka Jůlie

Pomůcky: obrázky jelenů, papíry s puntíky, pracovní list, stonožka Jůlie

- **Se stonožkou Jůlií se vydáme opět do lesa – Píseň Kudy, kudy, kudy cestička do mého lesíčka** – chůze za sebou po třídě a zpěv písně
- **Tanec v kruhu na píseň Na tý louce zelený** – opakování z předešlého dne
- **Kolik jelenů se pase na louce?** – Děti rozdělím do skupin, v každé budou přiřazovat k papíru tolik jelenů, kolik bude na papíře puntíků. Na závěr vše zkontroluji.
- **Otázky:**
 - **Jak můžeme lesním zvířatům v zimě pomoci, když je vše pod sněhem?** (můžeme jim donést potravu do krmelce)
 - **Kdo hlavně nosí do krmelců zvířatům potravu?** (myšlivci)
 - **Proč jim tam nosí potravu?** (vše je pod sněhem a umrzlé)
 - **Můžeme i my něco donést dobrého zvířatům?** (ano, ale pouze správnou potravu pro lesní zvířata)
 - **Co všechno můžeme donést zvířatům do krmelce?** (Seno, kaštany, bukvice, mrkev, jablka, ...)
- **Hra „Co vše můžeme dát do krmelce?“** – Děti chodí po kruhu, jakmile řeknu něco, co do krmelce patří, udělají vzpor klečmo, který doplní zvukem ňam, ňam, ňam, ňam. Pokud však řeknu něco, co vůbec do krmelce nepatří, protože by jim to ublížilo, lehnu si na záda a zvednou nohy.

- **S dětmi se zítra vydáme do lesa najít krmelec a dáme tam zvířatům správnou potravu.** (Kdo bude chtít, může zítra přinést z domu nějakou potravu, kterou jí lesní zvěř.)
- **Pracovní list – „Sněhové cestičky“** – Najdi stopu k danému zvířeti, zvířata pojmenuj.
- **Cesta z lesa se stonožkou Jůlíí – píseň Kudy, kudy, cestička z velkého lesíčka** – vracíme se s dětmi a se stonožkou z lesa zpět do mateřské školy

Pobyt venku – Stopování – chůze po stopách ve sněhu.

Třetí den

Téma: Putování za jelenem

Podtéma: Výprava ke krmelci

Vzdělávací cíle: Učit děti ke spolupráci ve dvojici. (lokomoční činnosti)

- Naučit děti pomáhat lesním zvířatům v tuhých zimách. (výprava ke krmelci)
- Naučit děti vyhledávat informace o svém okolí v encyklopediích a knihách. (výprava do lesa ke krmelci)
- Zdokonalování základních pohybových dovedností v pohybových hrách. (hra „Na Jelena“)

Výstupy: Dítě dokáže bez problémů spolupracovat ve dvojici.

- Dítě má povědomí o tom, jak může v tuhých zimách přilepšit lesní zvěři.
- Dítě je s pomocí schopné nalézt v knize či encyklopedii obrázek podobný zvířecí stopě zanechané ve sněhu.
- Dítě se zvládá bezpečně pohybovat při pohybových hrách a vydržet delší dobu v jedné poloze.

Obtisk stop

Organizace: u velkého stolečku

Motivace: návaznost na předchozí dny, zahrajeme si na lesní zvířata, která chodí po sněhu a zanechávají na něm stopu

Pomůcky: prostěradlo, stopy na obtisk, barva na látku, tácek na barvu

Popis: Děti si vyberou stopu lesního zvířete a namočí ji na tácku v barvě. Udělají s ní cestičku z jedné strany prostěradla na druhou.

Sleduji: *vyhrnuté rukávy před prací, manipulaci se stopou, schopnost dokončit započatou práci*

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy, po dvojicích

Motivace: návaznost na předchozí den, zahrajeme si na kolouchy

Jeden z dvojice bude laň a druhý kolouch, který se od laně teprve učí. Proto vše kolouch opakuje po lani. Nejprve říkám dětem, co mají dělat laně, ale poté jim nechám možnost vymýšlet pohyb samostatně. Role během činnosti několikrát vyměníme.

- Běh, správná koordinace horních a dolních končetin (= laň běhá lesem a kolouch za ní)
- Chůze (= koloucha bolí už nohy, proto laň zpomalila)
- Skoky (= laň učí koloucha skákat do dálky)
- Běh, správná koordinace horních a dolních končetin (= učí ho také vyhýbat se stromům v rychlosti)
- Prostor pro vlastní tvořivost dětí
- Chůze (= kolouch už se unavil a šel za laní velmi pomalu)

Sleduji: *správné držení těla, koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování na změnu pokynů*

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

Motivace: Já budu laň a děti koloušci. Děti (= koloušci) budou napodobovat to, co dělá laň.

- Vzpor klečmo, úklony hlavou – podívat se za sebe. -> Laň učí koloucha dívat se za sebe. (5x)
- Vzpor klečmo, střídavě pokrčit ruce a hlavu dát těsně nad zem. -> Laň učí koloucha jíst. (5x)
- Klek a vytáhnout se co nejvýše. -> Laň učí koloucha dosáhnout co nejvýše. (5x)

- Klek a úklony stranou. -> Kolouch se ale přitom několikrát naklonil do strany. (5x)
- Vzpor klečmo, zanožit levou nohu, střídavě zanožit pravou nohu. -> Laň učí koloucha zvedat zadní nohy. (5x)
- Leh na zádech, zavřeme oči. (relaxace) -> Laň a kolouch byli už velmi unavení, a tak si museli lehnout a usnuli. Zdálo se jim o lese, který krásně voní. Mezi stromy rostou houby a v koruně stromu skáče veverka, ...

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, venku v lese

Motivace: návaznost na předchozí činnost, dnes se vydáme do lesa nalézt krmelec, abychom pomohli lesním zvířatům, ale ještě předtím si zkusíme, jak jelen reaguje, když se mu zdá něco podezřelého

Pomůcky: Zvuky lesa, CD – přehrávač, tamburína, krmení pro lesní zvířata, knížka na určování stop lesních zvířat, stonožka Jůlie, ponožka

- **Opakování předešlých dní se stonožkou Jůlií**
- **Hra „Na Jelena“** – Děti se promění v jeleny a běhají po třídě za zvuků lesa. Jakmile udeřím do tamburíny a zastavím hudbu děti (= jeleni) se zastaví a začnou se rozhlížet, zda jim nehrozí nějaké nebezpečí. Pohybovat se začnou, až pustím zvuky lesa. Vše se opakuje.
- **Přinesl někdo něco z domu pro lesní zvířata?**
- **Odchod do lesa hledat krmelec a nakrmit lesní zvěř** – cestou můžeme pozorovat stopy lesních zvířat a s pomocí knížky zjišťovat, o které zvíře by mohlo jít
- **U krmelce děti naleznou další ponožku pro stonožku Jůlii**

Čtvrtý den – realizovaný na konci jara

Téma: Putování za jelenem

Podtéma: Výlet do obory Sellier a Bellot ve Vlašimi

Vzdělávací cíle: Získat nové informace o jelenovi a setkat se s ním naživo.

Výstupy: Dítě dokáže vyjmenovat několik informací o jelenovi a je schopné ho popsat.

Výlet do obory Sellier a Bellot ve Vlašimi

Organizace: odjezd od mateřské školy v 8:00, předpokládaný návrat v 11:00

Zde budou mít děti možnost vidět jeleny a další lesní zvířata. Dozví se mnoho nových informací z povídání od správce obory.

7. 5. 2 Jak vše probíhalo

První den ráno jsme vyráběli jeleny. Největším problémem bylo nanášení dostatečného množství lepidla u parohů a uší. Cviky v rozcvičce děti zvládly všechny. Překážková dráha děti bavila, neustále ji chtěly procházet dokola. Nejprve jsem děti namotivovala, že si zahrajeme na jeleny, co mají v lese různé překážky. Poté jsem jim ukázala, jak mají dané překážky procházet a následně překonávaly překážky samy. Na trať jsem pouštěla více dětí najednou s dostatečnými rozestupy. Jednomu dítěti dělalo problém překážku přeskočit, proto si ji zkusilo nejprve přejít a v dalším kole ji už přeskočilo samo.

Po svačině jsme se se stonožkou Jůlíí a písni „Kudy, kudy cestička do mého lesíčka“ přenesli do lesa, kde nás nejprve čekal příběh o jelenovi. Děti příběh bedlivě poslouchaly a ukázané obrázky se zájmem pozorovaly. U příběhu jsem se dětí doptala, jestli vědí, co jsou to pupeny. Odpověď byla zajímavá: „To jsou přeci kameny, to je jasný.“ Proto jsme si společně vysvětlili tento pojem. Po příběhu následovaly otázky. Největší problém dětem dělaly první tři otázky: „Jak se jmenuje samice od jelena?“, „Jak se jmenuje samec?“ a „Jak se nazývá mládě jelena?“ Odpovědi mne překvapily, ale byly nesprávné. Samici pojmenovaly „saňka“, jelena „sam“ a mládě „jelenátko“ či opakovaly „mládě jelena“. Pro lepší zapamatování jsme si tyto pojmy několikrát vytleskali a zjišťovali jsme, které slovo je krátké a které naopak dlouhé. Na otázku „Proč nemáme v lese sahat na koloucha?“ děti odpovídaly: „Pokousal by nás.“ Z toho důvodu jsem se dětí doptala, jak by na to reagovala jeho maminka, kdybychom na koloucha sahali. Na to již děti zodpověděly, že by ho mohla opustit. Poslech zvuků jelena dětem přišel legrační a divily se jeho zvukům. Přinesené paroží, myslivecký klobouk, obrázky jelena a maketu koloucha jsem přikryla šátky a s dětmi jsme postupně zahalené předměty odkrývali. Děti byly zvědavé, co je pod nimi schované. Byly překvapené, když se pod tím největším ukrývalo paroží jelena. Všichni si chtěli na jednotlivé předměty sáhnout, a tak jsem je poslala po kruhu a s parožím jsem je obešla. Bylo pěkné, jak si maketu koloucha opatrně

posílali a koloucha hladili. Na paroží sahalí opatrně a s respektem. Nahrávka písničky Na tý louce zelený, kterou jsem použila k tanci, dětem přišla legrační, protože ji zpíval mužský silný basový hlas a děti na to nebyly zvyklé. Po tanci následoval vlastní zpěv s ukazováním dohodnutých slov místo zpěvu. Při této aktivitě jsme se s dětmi velmi zasmáli. Zkoušeli jsme píseň i zrychlit, zda to někdo z nás nepoplete. Ovšem až na malé, rychlé opravy jsme to zvládli, a přitom zažili spoustu zábavy. Písni „Kudy, kudy, cestička z velkého lesíčka“ jsme se vrátili zpět se stonožkou do mateřské školy. Při hodnocení, kde jsme stonožce Jůlii říkali, co se dětem během dne nejvíce líbilo, zazněla maketa koloucha, hra s ukazováním, velké paroží, vyrábění jelena, zvuky jelenů a tancování na píseň. Bylo milé zjištění, když několikrát zazněla většina aktivit, které jsem pro děti měla připravené.

Druhý den ráno děti měly možnost dodělat či zcela vyrobit jelena z papírového pytlíku. Rozcvičku jsem tento den motivovala na laně. U rozcvičky byl pro děti složitější cvik vzpor klečmo, zanožit levou nohou a vzpažit pravou rukou. Problém jim dělalo opačné zvednutí končetin. Po svačině jsme se opět písni „Kudy, kudy cestička do mého lesíčka“ přenesli se stonožkou Jůlíí za jelenem do lesa. Na začátku jsme si zopakovali tanec „Na tý louce zelený.“ Tentokrát se děti již při reproduované hudbě tolik nesmály. Poté jsem děti rozdělila do 5 skupin, kde měly přiřazovat k papíru tolik jelenů, kolik bylo na papíře puntíků. Pro obrázky jelenů si chodily na zelenou látku, která zobrazovala pastvinu. Tato činnost v žádné skupině dětem nedělala problémy. Dokázaly se v klidu společně dohodnout a krásně spolupracovaly. Po této aktivitě následoval rozhovor o tom, jak můžeme zvířatům v lese pomoci a kdo jim pomáhá nejvíce. Děti překvapilo, že myslivec se o zvířata i stará, protože si myslely, že je pouze střílí a může zastřelit všechna zvířata, která v lese potká. Z toho důvodu jsme společně zjišťovali, jaká je pravda. Dostali jsme se i k tomu, co vše můžeme donést do krmelce lesním zvířatům a proč. Děti samy ihned říkaly, že jim musí s rodiči nějakou potravu donést. Proto jsme se dohodli, že se zítra vydáme do lesa nalézt krmelec a zájemci mohou do mateřské školy donést nějakou potravu pro zvířata. Předposlední činností bylo vyplňování pracovního listu, kde děti měly za úkol nalézt správnou cestu od zvířete k jeho stopě. Nakonec jsme se opět písni „Kudy, kudy, cestička z velkého lesíčka“ dostali se stonožkou Jůlíí zpět do třídy. Při pobytu venku jsme chodili za sebou po vytvořených stopách ve sněhu.

Třetí den ráno jsme obtiskovali stopy zvířat na prostěradlo. Dělali jsme cestičku zvířete z jedné strany na druhou. Rozcvičku jsem motivovala na laně a kolouchy. Děti spolu krásně dokázaly spolupracovat ve dvojicích. Po svačině následovala hra „Na Jelena“, kde se děti pohybovaly na zvuky lesa. Jakmile jsem udeřila do tamburíny a vypnula hudbu, děti se zastavily a rozhlížely se, jestli jim nehrozí nebezpečí. Vyzkoušely si tak chování jelenů. Na závěr jsme se vydali do lesa nalézt krmelce a nakrmit lesní zvířata. Překvapilo mne, že většina dětí z domu přinesla nějakou správnou potravu pro lesní zvěř. U krmelce jsme našli další ponožku pro stonožku Jůlii a děti byly nadšené, že stonožce z výletu něco donesou.

Na jaře jsem k tématu: „Putování za jelenem“ zrealizovala ještě čtvrtý den. Kdy jsme se s dětmi vydali na výlet do obory Sellier a Bellot ve Vlašimi. Zde jsme se od správce obory dozvěděli další informace o jelenech a daňcích. Děti měly možnost si potěžkat paroží a vidět paroží od různých druhů jelenů. Dokonce viděly krmení jelenů, neboť jeleni jsou zde naučeni na zabouchání přijít. Pozorovaly je za srovnaným dřívím, aby je jeleni nezvěřili. Dokonce si předtím se správcem obory vyrobily z ruličky kukátko jako dalekohled. Výlet byl pro děti, ale i pedagogy velmi poučný a zajímavý. Největším zážitkem bylo vidět jelena několik metrů od sebe. Přitom bezpečnost dětí byla dodržena plotem. Se správcem obory nyní spolupracujeme a jednou za čas mu předáváme vhodnou potravu pro lesní zvířata. Vstřícní rodiče dětí nosí velké množství této potravy do mateřské školy, a dokonce ji nashromážděnou pomáhají vozit do obory.

Všechny zvolené cíle byly během jednotlivých činností s dětmi naplňovány. Je potřeba i nadále více rozvíjet paměť a pozornost u vypravovaného příběhu.

Fotografie č. 6 Jelen z papírových pytlíků

Zdroj: vlastní fotografie

7. 6 Pes

7. 6. 1 Realizace dvou dnů

První den

Téma: Poznávání psa

Podtéma: Psí řeč

Vzdělávací cíle: Naučit děti k ohleduplnému chování k živým tvorům. (obrázky psa)

- Učit děti rozumět psí řeči. (obrázky psa)

Výstupy: Dítě chápe, že není vhodné dráždit psy za plotem.

- Dítě dokáže podle postoje a chování psa rozlišit, co mu pes sděluje. Zda se s ním chce pes mazlit či mu dává najevo výstrahu.

Výroba psa z pytlíku

Organizace: u stolečků

Motivace: dnes si vyrobíme psa, s kterým si můžete poté hrát

Pomůcky: papírový pytlík, černý fix, šablona na kost, uši, obojek, červený, žlutý, modrý, hnědý, černý papír, lepidlo, tužka, nůžky, noviny, sešíváčka

Popis: Děti si zmačkají noviny do malých koulí, kterým vyplní papírový pytlík. Uši obkreslí na hnědý papír a vystříhnou je. Sešíváčkou uši dětem přiděláme k pytlíku. Poté si vyberou barvu obojku a připraví si obojek s kostí. Na kost si vymyslí jméno pro svého psa. Podle vzoru se můžou starší děti pokusit přepsat jméno na kost. Obojek a kost nalepí na psa, dokreslí mu černým fixem oči a čenich. Nakonec přilepí vystřižený jazyk.

Sleduji: *práci s nůžkami, obkreslování šablon, umytí rukou po práci, mačkání malých kuliček z novinového papíru, schopnost dokončit započatou práci*

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: Píseň Skákal pes

- Děti skáčou, pochodují a běhají na píseň Skákal pes

Sleduji: koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování při změně pokynů

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

- Vzpor klečmo, podíváme se na jednu stranu a na druhou. -> Pes se dívá na jednu stranu a na druhou. (5x)
- Vzpor klečmo, upažit (ruka směřuje ke stropu), podíváme se za rukou. -> Pes se dívá nahoru. (5x)
- Vzpor klečmo, zahýbeme hýžděmi. -> Pes vrtí ocasem. (5x)
- Vzpor klečmo, střídavě vzpor stojmo. -> Pes vystrčil zadeček. (5x)
- Vzpor klečmo, vyhrbit záda. -> Pes vyhrbil záda. (5x)
- Vzpor klečmo, střídavě klik. -> Pes čichá k podlaze. (5x)
- Vzpor klečmo, unožit pokrčmo. -> Pes dělá loužičku. (5x)
- Stočení do klubíčka, zavřít oči. (relaxace) -> Psi většinou spí stočení do klubíčka, také se jim zdají různé sny. A tomu našemu psovi se zdá o velké kosti, kterou ...

Řízená činnost

Organizace: v rozptylu třídy, v kruhu

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, plyšový pes, obrázky a knihy se psy

Pomůcky: knihy o psech, obrázky psa, stavebnice, kostky, stonožka Júlíe

- **Stonožka Júlíe nás seznámí s dalším jejím kamarádem – psem**
- **Prohlížení knih a obrázků psa**
- **Kdo má doma psa?**
- **Kde pes bydlí?** (v boudě)
- **Popis psa** – předvádění pantomimou (uši, čenich, ocas, 4 nohy, srst, ...)
- **Obrázky psa:**
 - Olizování štěněte – Proč se psi olizují? (mytí, hlazení, projev lásky, jako když nás maminka hladí) -> předvádíme mytí a poté hlazení
 - Pes ve střehu – Napodobení psa ve střehu. Proč může být ve střehu? (něco pozoruje, podezřelý zvuk, pohyb, předmět, osobu, ...)

- Projev podřízenosti – Zkusíme si lehnout na záda. Víte, kdy si pes lehá na záda a ukazuje břicho? (slabší si lehá na záda před silnějším, vedoucím, ...)
- Vrtění ocasem – Zkusíme si zavrtět s ocasem. Proč psi vrtí ocasem? Měli jste taky někdy radost?
- Štěkot – Zpěv „Pejsi, pejsi, jak si vlastně povídáte, pejsi, pejsi, jakou máte řeč...“ Můžeme si takto zkusit i štěňata. Kdy pes smutně vyje?
- Dýchání s vyplazeným jazykem – Napodobíme obrázek. Víte proč to pes dělá?
- Značkový samec – Označuje svoje území.
- Hrabání v zemi – Zahrabává si dobroty na horší časy nebo je vyhrabává. Zkusíme si to předvést.
- Strach – Zkusíme si předvést obrázek. Čeho se může pes bát? (lidí, co ho dráždí za plotem, ...). Pes si pamatuje, když mu někdo ubližuje. Příběh o dráždění psa za plotem. Je dobré psa dráždit? Proč ne? Báli jste se také někdy něčeho? Čeho?
- **Stavění boudy pro psa** – ze stavebnic, z kostek dle vlastní fantazie, stavbu boudy necháme postavenou do dalšího dne

Pobyt venku – Pozorování psů za plotem.

Druhý den

Téma: Poznávání psa

Podtéma: Psí řeč, hledání odlišností, důležitost psů

Vzdělávací cíle: Naučit děti hledat mezi sebou rozdíly. (hledání odlišností)

- Seznámit děti s užitečností psa. (Proč má někdo psa?)
- Naučit děti, jak se bránit před útočícím psem. (rozhovor, hra „Obrana před útočícím psem“)

Výstupy: Dítě dokáže nalézt na druhém rozdíly.

- Dítě je schopné vyjmenovat několik příkladů využití psa.
- Dítě ví, jak se bránit před útočícím psem.

Modelování psů a boudy

Pokračování výroby psa z pytlíku

Organizaci, motivaci, pomůcky, popis naleznete v předchozím dni.

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptýlu třídy

Motivace: báseň Pejsek (zdroj: archiv MŠ)

- Děti se po třídě pohybují na báseň.

Pejsek

Jdeme, jdeme na procházku.

Vedeme pejska na provázku.

Pejsku zvedej nožičky

a překračuj loužičky.

Pejsku pěkně zaštěkej,

do domečku utíkej.

Sleduji: koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptýl po třídě

- Vzpor klečmo, podíváme se dolu a před sebe. -> Pes se dívá před sebe a dolů. (5x)
- Klek, vzpažit, vytáhnout se co nejvýše. -> Pes se snaží dosáhnout na dobrotu. (5x)
- Klek, vzpažit a úklony stranou. -> Pes se protáhne na jednu stranu a na druhou. (5x)
- Vzpor klečmo, unožit pokrčmo, hýbeme s nohou nahoru a dolu. -> Pes si procvičuje nohu. (5x)
- Stočení do klubíčka, zavřít oči. (relaxace) -> Pes usnul a zdá se mu o dobrotách, ...

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu, u stolečků

Motivace: návaznost na předchozí činnosti a den, stonožka Jůlie

Pomůcky: obrázky psa, šátky, kužely, obrázky psů, knihy o psech, omalovánky, stopa na frotáž, stonožka Jůlie, ponožka

- **Opakování předchozího dne se stonožkou Jůlií, pokračování v seznamování se psem**
- **Prohlížení knih a obrázků psa – každý je jiný – různé rasy**

- **Jsme i my lidé každý jiný?** – hledání odlišností
- **Proč má někdo psa?** (společník, policejní pes, nevidomí, myslivci)
- **Nevidomí** – Utvoříme dvojice. Jedno dítě si ve dvojici zaváže oči a druhé ho bude vodit mezi kužely. Jaké to pro vás bylo? Jak jste se v úplné tmě cítili?
- **Obrázek Cenění zubů** – Výstraha, zkusíme si to názorně předvést.
- **Rozhovor – Co máme dělat před útočícím psem?** (Neutíkat, nedívat se mu do očí, schovat se do výšky nebo za plot, nebo se chránit v obranné pozici, ...)
- **Hra „Obrana před útočícím psem“** – Vysvětlíme dětem, jak se správně sbalit do klubíčka, rukama si krýt krk. Pokud hraje hudba, děti se prochází, jakmile hudbu vypneme, přijde útočící pes. Děti se musí rychle sbalit do klubíčka a krýt si krk.
- **Hra „Páníček a pes“** – Děti utvoří dvojice. Jedno dítě je páníčkem, druhé psem. Páníček dává povely psovi, ten je plní, poté si děti vymění role. Příklady povelů: pejsku sedni, k noze, zůstaň, na místo, ...
- **Omalovánky a frotáž stopy** – Děti si vykreslí obrázek psa a kosti. Nakonec si zkusí frotáž stopy.
- **Pokračování ve stavbě boudy** – Děti v jedné postavené boudě naleznou ponožku pro stonožku Júlíi.

Pobyt venku – Pozorování psů za plotem.

7. 6. 2 Jak vše probíhalo

První den při ranních aktivitách si děti mohly vyrobit psa z papírového pytlíku. Některým dětem dělalo problém zmačkat noviny na malou kuličku tak, aby se pytlík poté neroztrhl. Děti měly možnost si samostatně vymyslet jméno pro svého psa. Překvapilo mne, že padaly celkem zajímavá, neobvyklá jména jako Kšak, Šašek, Bady, Max či Dominik. Děti si vybraná jména mohly na kost podle vzoru samy napsat. Byly šťastné, že již umí psát a ihned běžely za paní učitelkou jí to ukázat. Lokomoční činnosti proběhly na píseň Skákal pes. Při rozcvičce jsme si zahráli na psa. Děti se nejvíce smály, když dělaly loužičku.

Po svačině za námi opět přišla stonožka Júlíe seznámit nás s dalším jejím kamarádem. Nejprve jsme si prohlíželi knihy a obrázky psů. Dětem někteří psi přišli legrační. Poté jsme si povídali, kdo má doma psa. Většina dětí začala vyprávět o svých psech. Děti, které neměly psa doma, říkaly, že je má babička a děda, nebo sousedka. Když jsem se zeptala, kde bydlí pes, odpověděly: „v ohradě.“ Proto jsme si pověděli správnou odpověď.

Pantomimou jsme si předvedli jednotlivé části psa. Poté jsem dětem ukazovala obrázky s různými pozicemi psa a s dětmi jsme tyto pozice napodobovali a snažili se přijít na to, co nám tím pes sděluje. K některým obrázkům jsem měla připravené i další aktivity jako je zpěv. Postupně jsme si tak vysvětlili olizování štěněte, psa ve střežku, projev podřízenosti, vrtění ocasem, štěkot, dýchání s vyplazeným jazykem, značkování, hrabání v zemi, strach. Přemýšleli jsme nad tím, čeho se pes může bát a uvažovali jsme, jestli je dobré psy dráždit za plotem a jak se pes chová, když má strach. Toto jsem zařadila kvůli tomu, že při vycházkách děti rády dupaly a provokovaly psy za plotem, protože se jim líbilo, jak pes štěká. Pro lepší vybavení strachu jsem se dětí zeptala, jestli se někdy bály a proč se bály. Odpovědi byly zajímavé: „špatný sen, čertů, strašidel, zůstanu doma sama a maminka se už nevrátí, počůrá se pejsek.“ Děti poté samy přišly na to, že není dobré pejsky dráždit za plotem. Na závěr jsme z kostek a stavebnic postavili boudy pro psy. Některé stavby byly velmi originální a zajímavé. Děti si do své boudy přinesly vyrobeného psa. Postavené boudy jsme si nechali i na další den.

Na přání dětí jsme druhý den pokračovali ve výrobě psů z pytlíku, neboť pro svého psa chtěly psiho kamaráda. Někteří si psy a boudu modelovali z modelíny. Při rozebírání s dětmi, co vymodelovaly, mě překvapila odpověď: „Tohle jsou čůráčky a tohle hovínka a tady jsou tři misky. Dvě na granule, aby se psi o jídlo neprali a neumřeli hladem. Tady ta miska je na vodu, ale ta je jenom jedna.“ Na rozcvičku jsem zařadila báseň, při které se děti pohybovaly po třídě. U relaxace se mi líbilo, jak se děti hezky zatvářily, když si měly představit různé dobroty.

Po svačině jsme si se stonožkou Jůlíí v knihách a na obrázcích prohlédli různé rasy psů. Děti samy přišly na to, že psi jsou úplně odlišní. Zeptala jsem se jich, zda jsou i lidé rozdílní. Většina dětí odpovídala: „stejní.“ Proto jsme návodnými otázkami a pozorováním přicházeli na správnou odpověď. Na otázku: „Takže každý máme úplně stejný obličej?“ Zaznělo: „Ne, ale triko máme stejný, proto jsme stejní.“ Nakonec jsem se zeptala, jestli vypadám stejně jako chlapec, který zrovna seděl vedle mne. Ve třídě se děti začaly smát a někdo z nich prohlásil: „A jo, dyť jsme každý jiný.“ Abychom si tento nový objev potvrdili, hledali jsme na sobě odlišnosti a přišli jsme na to, že v mnoha věcech se opravdu lišíme. Hledali jsme i různé opaky například vysoký, tlustý, ... Když jsme si povídali, k čemu všemu mají lidé psa, hodně se opakovalo na hraní a hlídání

domu. Jedno dítě odpovědělo neobvykle: „Proti policajtům.“ Nikoho nenapadlo využití psa pro nevidomé lidi. Proto jsme si na to zahráli. Děti dle svého přání utvořily dvojice a jednomu z dětí jsem zavázala oči. Děti jsem předem upozornila, že kdyby to bylo někomu hodně nepříjemné, mohou šátek kdykoliv sundat, ale tuto možnost nikdo nevyužil. Druhé dítě z dvojice vodilo nevidomého mezi kužely. Ze začátku nebylo snadné dětem vysvětlit, že ten druhý nevidí, že musejí dávat velký pozor na druhého, aby nezakopl nebo do něčeho nenarazil. Po několika opakování děti zadání již pochopily a o dítě se zavázanýma očima se pečlivě staraly. Při následném hodnocení, jaké to bylo být nevidomým, říkaly: „hrozné“ či „ošklivé.“ Prostřednictvím obrázku jsem se dětem snažila vysvětlit výstrahu psa. Následoval rozhovor o tom, co máme dělat před útočícím psem. Některé nápady byly zajímavé: „hodíme mu hračku“ či „schováme se.“ Vysvětlili jsme si, jak by mohl pejsek reagovat, pokud bychom před ním začali utíkat. Ve hře jsme si vyzkoušeli obranu před útočícím psem. Hra děti bavila, dokonce jsme si do hry přidali psa, který si nás nevšímá a je hodný. Také jsme si zahráli hru „Páníček a pes“, kde některým dětem dělalo problém dávat druhému povely. Oblíbenými povely bylo sedni a na místo. Na závěr si děti vymalovaly kost a psa. Na omalovánky si dle volby dětí mohly vyzkoušet frotáž psí stopy. Myslely si, že se jedná o kouzlo, a proto si to chtěl vyzkoušet každý. Vždy se divily, když se jim na papíře objevila psí stopa. Při stavbě boudy děti v jedné boudě objevily ponožku stonožky Jülie.

Všechny zvolené cíle byly naplňovány. Největší radost jsem měla, když děti při vycházkách již nedráždily psy za plotem a chovaly se k nim ohleduplně.

Fotografie č. 7 Cenění zubů

Zdroj: vlastní fotografie

7. 7 Slepice

7. 7. 1 Realizace dvou dnů

První den

Téma: Kur domácí

Podtéma: Slepíčí vajíčka

Vzdělávací cíle: Seznámit děti s užitečností slepic. (Proč je slepice pro nás důležitá?)

- Naučit děti seřadit předměty podle velikosti. (seřazení vajec podle velikosti)
- Rozvoj jemné motoriky. (výroba slepice)
- Naučit děti vývoj slepice. (kuře ve vajíčku)

Výstupy: Dítě je schopné vyjmenovat několik příkladů využití slepic.

- Dítě dokáže seřadit vajíčka podle velikosti.
- Dítě je schopné překládat dva proužky přes sebe.
- Dítě je schopné jednoduchou formou zopakovat vývoj slepice.

Slepice

Organizace: u stolečků

Motivace: dnes si vyrobíme slepici

Pomůcky: šablona na křídla, hřebínek a na tělo, červený, hnědý a žlutý papír, černý fix, tužka, nůžky, lepidlo

Popis: Děti si obkreslí šablonu na tělo, hřebínek a křídla, poté si vše vystříhnou. Připraví si i dva proužky na nohy a zobák. Proužky na nohy si poskládají, slepí si tělo a vše k němu přilepí. Nakonec černým fixem dokreslí oči.

Sleduji: *práci s nůžkami, obkreslování šablon, schopnost dokončit započatou práci*

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: návaznost na předchozí činnost, obrázky (slepice, kohout, kuře)

- Dětem ukážeme obrázky, zobrazené zvíře na nich se budou snažit napodobit.
 - Kohout například pomalá chůze, hlídání slepic

- Slepice – předklon, chůze, zobání
- Kuře – běh

Sleduji: koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování při změně obrázku

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

- Stoj rozkročný, předklon hlavou. -> Slepice zobe pšenici. (5x)
- Stoj rozkročný, předklon trupem. -> Slepice u zobání bývá většinou předkloněná, ale nepokrčuje při tom nohy. (5x)
- Stoj rozkročný, upažit, vzpažit. -> Také má křídla. (5x)
- Stoj na jedné noze (strany poté vyměnit). -> Dokáže stát na jedné noze ale i na druhé. (5x)
- Stoj, přednožit (napodobujeme nohou hrabání). -> Slepice ráda hrabe. (5x)
- Stoj, foukneme do umělého peří. -> Zkoumání, co se stane s peřím, když do něj foukneme. Jaké je peří? (5x)
- Leh na zádech, zavřít oči. (relaxace) -> Nadechneme se do břicha, abychom zvedli peří a vydechneme.

Řízená činnost

Organizace: v rozptylu třídy, v kruhu

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, obrázek slepice, kohouta, kuřete, vajec

Pomůcky: obrázek slepice, kohouta, kuřete, vajec, polystyrénové vejce různých velikostí, vejce z papíru různě veliká a barevná, CD – přehrávač, píseň Chvála slepic, vyrobené čepice na kuřata a slepice, rozpůlené vařené vejce ze svačiny, stonožka Júlíe

- **Stonožka Júlíe nás přišla seznámit s další její kamarádkou – slepicí**
- **Co víte o slepicí?**
- **Proč je slepice pro nás důležitá? (vejce, maso)**
- **Tanec na píseň Chvála slepic – Dáda Patrasová**
- **Vejce**
 - Dokázal by někdo ukázat, jak je slepičí vejce veliké?

- Ukázka polystyrénových vajec – hledání správné velikosti pro slepičí vejce

Fotografie č. 8 Polystyrénové vejce

Zdroj: vlastní fotografie

- Prohlédnutí obrázků, jak mohou vejce vypadat – hledání slepičích vajec, hádání, ke kterému zvířeti patří ostatní
- Kuře ve vejci – příběh předvádíme narativní pantomimou (Kuře je ve vejci pod skořápkou, má kolem sebe dostatek místa, ale postupem času roste a roste a skořápka mu začíná být těsná. Až se do ní nevejde, tak do ní zatlačí ze všech sil a ona napraskne. Kuře se musí snažit vícrát zatlačit ze všech sil, protože dostat se ze skořápky není jednoduché. Už mu kouká hlava, je i křídla, a nakonec se ze skořápky dostane celé kuře, které pípá.)
- Seřazení barevných vajec podle velikosti – ve skupinách

Druhý den

Téma: Kur domácí

Podtéma: Život slepic

Vzdělávací cíle: Učit děti zareagovat na změnu pokynu, signálu, rytmu. (lokomoční činnosti, tanec, hra „Slepice a kurník“)

- Naučit děti třídit. (přebírání pšenice a hrachu)
- Rozvoj grafomotoriky. (pracovní list)

Výstupy: Dítě dokáže včas zareagovat na změnu pokynu, signálu, rytmu.

- Dítě dokáže vybrat z tácu pouze pšenici.
- Dítě zvládá udělat v pracovním listě ovál a tečky.

Pokračování výroby slepic

Organizaci, motivaci, pomůcky a popis naleznete v předchozím dni.

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptýlu třídy

Pomůcky: dřívka

Motivace: návaznost na předchozí činnost, děti zaříkávadlem proměním na slepice

Zaříkávadlo: „Hokus, kdákus, kokus, proměnit se z dětí na slepice zkus.“

- Děti (= slepice) se pohybují podle rytmu dřívek a kdákání. Záměrně zrychlujeme a zpomalujeme.

***Sleduji:** koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pohyb podle daného rytmu*

Tanec a relaxace

Organizace: rozptýl po třídě

Pomůcky: CD – přehrávač, píseň Ptačí tanec

- Pohyb na píseň Ptačí tanec
- Leh na zádech, zavřít oči. (relaxace) -> Kuřata se po tanci velmi unavila, lehla si a usnula. Zdálo se jim o jejich mamince kvočně, o tatínkovi kohoutovi, ...

Proměna zpět na děti

Zaříkávadlo: „Hokus, kdákus, kokus, proměnit se ze slepic zpět na děti zkus.“

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, čepice kuřat a slepic

Pomůcky: čepice na kuřata, slepice a lišku, obruče (polštáře, kroužky), hrách (kamínky), pšenice, misky, tácy, pracovní list, hudba, pytlík, stonožka Jůlie, ponožka

- **Stonožka Jůlie nás další den také seznamuje se slepicí**
- **Kde bydlí slepice?** (v kurníku)
- **Hra „Slepice a kurník“** – Když hraje hudba děti (= slepice) se prochází, zobou, ... Jakmile hudba vypne, rychle si každý najde svoje hnízdo v kurníku, kam snese vejce. Vše se opakuje. (obměna hry „Škatulata“)
- **Co jedí slepice?** (žížaly, trávu, pšenici, ...)

- **Přebírání pšenice a hrachu (kamínků)** – Děti rozdělíme do skupin, každá dostane na tácu smíchanou pšenici s hrachem. Úkolem dětí bude vybrat pšenici do misek. Nasbíranou pšenici sesypeme do jednoho pytlíku, který vezmeme při vycházce místnímu chovateli slepic.
- **Kdo může škodit slepicím?**
- **Hra „Liška a slepice“** – Jedno dítě představuje lišku, která se snaží chytit slepice (= ostatní děti). Pokud se to lišce povede, svou roli si s chyceným dítětem vymění.
- **Pracovní list „Zrníčka a vajíčka“** – Dodělej slepici další zrní a poté nakresli vejce.

Pobyt venku – Navštívíme místního chovatele kuru domácího, děti si tak mohou prohlédnout slepice, kohouta, kurník, ... Dokonce jim budou moci hodit přebranou pšenici z dopoledních aktivit. Na plotě u místního chovatele nalezneme další ponožku pro stonožku Jůlii.

7. 7. 2 Jak vše probíhalo

První den realizace si děti ráno mohly vybrat vyrábění slepic z papíru. Zde byl největší problém složit nohy. Proto jsem jim to musela ukázat a vysvětlit víckrát. Dále některé děti nanášely málo lepidla a hřebínek s křídly jim neustále upadával. Při cvičení děti ihned reagovaly na změnu připravených obrázků. Okamžitě začaly předvádět zvíře na obrázku podle své fantazie. U rozcvičky si dnes děti udělaly mezi sebou malé rozestupy, a tak jsem je na to musela několikrát upozornit. Divily se, že když foukneme do peří na dlani, že spadne na zem. Většina dětí to nemohla vůbec pochopit, proč tomu tak je. Při relaxaci jsme si položili peří na břicho a zkoušeli jsme ho nádechem nadzvedávat. Překvapilo mne, že spoustu dětí neumělo dýchat do břicha a peří tím tak nenadzvedly. Před použitím peří v této třídě jsem měla předem zjištěny alergie dětí, aby poté nevznikla nějaká alergická reakce. Pro jistotu jsem se pojistila větším množstvím otevřených oken. Po svačině za námi opět zavítala naše stonožka Jůlie. Položila dětem otázku: „Co víte o slepici?“, děti odpovídaly: „Máme z ní vajíčka, snáší živá kuřata, nové slepice se kupují traktorem, dělá kokokodák, děláme z ní řízky a buchtu.“ Říkaly jí, že je slepice důležitá kvůli vejcím a společně dokázaly vyjmenovat, kam se všude vejce dávají. Již nepřišly na využití masa. Tanec na píseň Chvála slepic děti bavil. Na přání dětí jsme ho několikrát museli zopakovat. Píseň si poté zpívaly ještě v šatně. V další aktivitě jsem s dětmi

zjišťovala, jak je slepičí vejce vlastně veliké. K tomu jsem si na pomoc přichystala různě veliká polystyrénová vejce. Některé děti si myslely, že jsou slepičí vejce pouze veliká a pštrosí vejce snáší dinosaur, u křepelčích vajec, že jsou pouze špinavá. Děti v tento den dostaly k svačině uvařené vejce, a tak jsem toho využila a vejce jsme si popsali i zevnitř, z čeho se skládá. Pantomimou jsme si zkusili růst kuřete ve vejci a jeho následné líhnutí. Na závěr se děti dle svého přání rozdělily do skupin, v kterých skládaly různě barevná vejce podle velikosti. V jedné skupině nastal problém, kdy si nejmladší dítě přivlastnilo všechna vejce a nechtělo je nikomu dát. Vzhledem k jeho věku jsem mu po rozhovoru s ním vejce nechala a skupině dala nové.

Fotografie č. 9 Seřazování vajec podle velikosti

Zdroj: vlastní fotografie

Druhý den jsme se v rozcvičce zařikávadlem a slepičími čepicemi proměnili na slepice. Děti se pohybovaly podle rytmu dřívěk. Záměrně jsem zrychlovala a zpomalovala. Také jsme se pohybovali na reprodukovanou píseň „Ptačí tanec.“ Dětem se pohyb na tuto píseň zalíbil a na jejich přání jsme ji několikrát zopakovali. Po svačině nás se stonožkou Jůlií čekala hra „Slepice a kurník“. Jednalo se o obměnu hry „Škatulata“, kdy si děti po vypnutí písničky rychle hledaly svoje hnízdo v kurníku (= polštář). Při této hře při hledání volného místa děti křičely a některé zůstaly stát. Proto jsem pravidla hry zopakovala znovu a společně jsme vymysleli pravidlo, že budeme při této hře potichu, abychom slyšeli zapínání a vypínání hudby. Po rozhovoru, co jedí slepice, jsme přebírali pšenici od hrachu na připravených tácech. Děti pšenici vybíraly do kelímků. Jeden chlapec neustále rozhazoval pšenici po třídě. Z tohoto důvodu jsem dětem prozradila, kam dnes půjdeme na procházku, a že vybranou pšenici doneseme k nedalekému místnímu chovateli slepic. Děti začaly přebírat rychleji, prý aby se slepice pořádně najedly. Ještě před vycházkou jsme si popovídali, která zvířata můžou slepicím škodit a následně si zahráli hru „Liška a

slepice.“ Poslední činností byl pracovní list, kde se dětem nejvíce líbilo dělat zrní, protože přitom ťukaly tužkou o stůl.

Návštěva místního chovatele slepic děti zaujala. Dokonce slepicím mohly hodit nasbíranou pšenici z dopoledních aktivit. Děti byly šťastné, že jejich zrní slepice sezobaly. Se zájmem pozorovaly chování slepic. Také se nám zde povedlo na plotě nalézt další ponožku pro stonožku Jůlii.

Všechny zvolené cíle byly naplňovány. Děti se dokázaly pohybovat podle udávaného rytmu. Krásně se pohybovaly do hudby při tanci.

7. 8 Žába

7. 8. 1 Realizace dvou dnů

První den

Téma: Poznávání žabího světa

Podtéma: Život žab – vývoj žab, nebezpečí

Vzdělávací cíle: Naučit děti, co ohrožuje žáby. (hra „Čáp a žabka“, přenášení žab přes silnici)

- Naučit děti vývoj žab. (příběh, puzzle)
- Rozvoj koordinace slova a pohybu. (hra „Čáp a žabka“)

Výstupy: Dítě dokáže vyjmenovat, co ohrožuje žábu.

- Dítě má povědomí o vývoji žab.
- Dítě dokáže propojit řeč s pohybem.

Žába a čáp

Organizace: u stolečků

Motivace: dnes si namalujeme čápa a žábu, prohlédnutí obrázků žab a čápů

Pomůcky: čtvrtka, tuš, vypsání fix nebo špejle, tempery, vodové barvy, štětec, kelímek na vodu

Popis: Děti si nejprve prohlédnou obrázky čápů a žab, pak je tuší namalují na čtvrtku. Po zaschnutí obrázků vymalují vodovými barvami.

Fotografie č. 10 Žába a čáp

Zdroj: vlastní fotografie

Sleduji: vyhrnuté rukávy před prací, práci s barvou a tuší, schopnost dokončit započatou práci

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: návaznost na předchozí činnost, proměníme se zaříkávadlem na žáby a vyzkoušíme si žabí rozcvičku.

Zaříkávadlo: „Hokus, kvákus, kuňkus, proměnit se z dětí na žáby zkus.“

- Skáče jako žáby
- Skoky do výšky (= žáby se rozhodly vyskočit co nejvýše)
- Skoky do dálky (= žáby se rozhodly vyskočit co nejdál)
- Skoky do boku (= žáby skáčou ze strany na stranu)
- Vzpor stojmo, lezeme (= žába někdy i leze)

Sleduji: koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování při změně pokynů

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

- Dřep, úklony do stran. -> Žába se dívá do stran. (5x)
- Stoj rozkročný, kroužení zápěstím, loktem, celou paží. -> Žába si procvičuje nohy. (5x)
- Stoj rozkročný, kroužení kotníkem, kolenem, celou nohou. -> Žába si procvičuje všechny nohy. (5x)
- Stoj rozkročný, vytáhnout se, co nejvýše. -> Žába se vytáhne co nejvýš. (5x)

- Dřep, pravou nohu unožit, poté strany vyměnit. -> Žába si ještě jednou natáhne nohu. (5x)
- Leh na zádech, zavřít oči. (relaxace) -> Představíme si, že jsme u rybníka, kde je plno žab a zrovna tam mají žabí koncert, protože všechny žáby kuňkají.

Proměna zpět na děti

Zařikávadlo: „Hokus, kvákus, kuňkus, proměnit se zpět z žab na děti zkus.“

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, nafukovací žáby, obrázky žab, stonožka

Pomůcky: nafukovací žáby, obrázky žab, model vývoje žab, puzzle žab, modrá a šedivá látka, kužel s tyčí, obrázky žab (nebo gumové žáby), stonožka Júlíe

- **Stonožka Júlíe nás seznamuje s další kamarádkou – žábou**
- **Kde se žába vyskytuje?** (les, louka, u vody)
- **Prohlížení obrázků žab:** Jak vypadá ropucha? (bradavičnatý povrch) Jak vypadá skokan?
- **Vysvětlení vývoje žab pomocí krátkého příběhu** (vajíčka -> ocásek -> zadní nohy -> přední nohy -> žába)

Fotografie č. 11 Pomůcky k vysvětlení vývoje žab

Zdroj: vlastní fotografie

- **Skládání pulců a žab – puzzle**
- **Přenášení žab přes silnici** – Žáby při hledání vody putují i přes silnici, kde jim hrozí velké nebezpečí, proto se u některých silnic budují zábrany. Zachycené žáby se následně přes silnice přenášejí. Toto si s dětmi vyzkoušíme ve třídě.
- **Jaké je další nebezpečí žab? Kdo je loví? (čáp)**

- **Hra „Čáp a žabka“** – Děti chodí na slova říkanky kolem modré látky nejprve jako čápi, poté utíkají jako žáby před čápem (zdroj: archiv MŠ).

Kráčí čáp, velký pán a má zobák dokořán.

(dlouhé kroky, nejprve ruce za zády jako křídla a poté udělají rukama zobák)

Uteč žabko milá, velká škoda by tě byla.

(děti utíkají, pedagog udává rytmus dřívky)

Utíkej, utíkej, žabičko, rychle, než tě čáp chytne.

(po slově chytne tleskneme a děti se schovají na modrou látku)

Druhý den

Téma: Poznávání žabího světa

Podtéma: Život žab – zvuky, potrava

Vzdělávací cíle: Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností. (zkouška žabího koncertu, lovení much)

- Rozvoj pozornosti. Učit děti zareagovat na změnu pokynu, rytmu. (zkouška žabího koncertu, lokomoční činnosti)
- Rozvoj grafomotoriky. (pracovní list)

Výstupy: Dítě dokáže měnit množství vydechaného vzduchu a správně vyslovovat zvuky žab.

- Dítě při činnosti dokáže udržet pozornost a včas zareagovat na změnu pokynu, rytmu.
- Dítě dokáže v pracovním listě udělat podle vzoru horní oblouk.

Pokračování malby žab a čápů

Organizaci, motivaci, pomůcky a popis naleznete v předchozím dni.

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptýlu třídy

Pomůcky: dřívka

Motivace: návaznost na předchozí činnost, proměníme se zaříkávadlem na žáby a vyzkoušíme si žabí rozcvičku.

Zařikávací: „Hokus, kvákus, kuňkus, proměnit se z dětí na žáby zkus.“

- Skáče jako žáby podle rytmu udávaného dřívky.

***Sleduji:** koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, skoky do rytmu*

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

- Turecký sed, předklony hlavou. -> Žába se dívá dolů a nahoru. (5x)
- Turecký sed, otočíme se do strany podíváme se za sebe. -> Žába se rozhlíží i za sebe, jestli neuvidí mouchu. (5x)
- Turecký sed, úklony stranou. -> Žába se podívá i do strany. (5x)
- Turecký sed, vzpažit, vytáhnout se, co nejvýše. -> Žába se vytáhne co nejvýše. (5x)
- Turecký sed, předklon, snažit se dosáhnout, co nejdál. -> Žába se vytáhne co nejdál. (5x)
- Leh na zádech, zavřít oči. (relaxace) -> Představíme si žabu, jak sedí u vody a čeká, než kolem ní poletí nějaká moucha. Představíme si její dlouhý jazyk, který žába vystřeluje, aby chytila mouchu.

Proměna zpět na děti

Zařikávací: „Hokus, kvákus, kuňkus, proměnit se zpět z žab na děti zkus.“

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu, u stolečků

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, nafukovací žáby, zvuky žab, stonožka

Pomůcky: nafukovací žáby, zvuky žab, píseň, frkačky se suchým zipem, mouchy se suchým zipem, čepice na čápa, pracovní list, modrá látka, stonožka Jůlie, ponožka

- **Stonožka Jůlie pokračuje v seznamování dětí se žábou – opakování předešlého dne**
- **Poslech zvuků žab** – připomínající žabí koncert, hledání různých zvuků žab
- **Zkouška žabího koncertu** – Děti rozdělím do skupin, každá bude mít jiný zvuk pro dorozumívání se. Pedagog bude dirigent, který bude řídit celý žabí orchestr (střídání různých skupin, ukončování a začínání kvákání, ...).

- 1. skupina – kvak, kvak
 - 2. skupina – kuňk, kuňk
 - 3 skupina – kváky, kváky
 - 4. skupina – Kvááááák, kvááááák
- **Zpěv písně „Žabka a kytara“**
 - **Čím se živí žába?** (hmyz)
 - **Lovení much** – Každé dítě dostane frkačku (= jazyk žáby), na které bude na konci nalepen suchý zip. Po třídě budou rozházené mouchy také se suchým zipem. Děti (= žáby) si pomocí frkaček (= jazyka žáby) naloví mouchy.
 - **Hra „Čáp a žáby“** – Při lovu na žáby číhá nebezpečí. Všichni jsou žáby kromě jednoho dítěte, které představuje čápa, ten je chytá. Od ostatních ho odlišíme čapí čepicí. Koho se dotkne, vymění si s ním roli. Obměna hry „Na Babu“.
 - **Pracovní list – „Žabí skoky“** – Děti podle vzoru dodělají žabí skoky. Na druhou stranu papíru nakreslí žabu.
 - **Děti naleznou ponožku pro stonožku Jůlii u našeho vytvořeného rybníku (= modrá látka) ve třídě u nafukovacích žab.**

7. 8. 2 Jak vše probíhalo

Ráno si děti na obrázcích prohlédly žáby a čápa a poté je zkusily tuší nakreslit. Zvolila jsem místo špejle vypsany fix, který se dětem lépe držel. Některé děti si nevěřily a říkaly, že žabu neumí nakreslit, ale poté zjistily pravý opak. U rozcvičky děti objevily, že žáby musí ze skákání pěkně bolet nohy. Proto jsem na to navázala a nohy jsme si protáhli, aby nás tolik nebolely. Po svačině za námi opět přišla stonožka Jůlie. K další motivaci jsem použila nafukovací žáby, které se dětem velmi líbily. Neustále si je půjčovaly, hladily je, neboť jim připadaly krásně hladké a skákaly s nimi. Děti mne informovaly, že žába žije pouze pod vodou jako ryba. Proto jsme si vysvětlili, kde žába vlastně žije. Byly překvapené z informace o výskytu žab mimo rybník. Dále jsme hledali vzhledové rozdíly ropuchy a skokana. Ropucha jim svými bradavicemi připomínala čarodějnici. Na modelu žáby je zaujalo, že má uvnitř také srdíčko. Vývoj žáby děti neznaly. U pulce říkaly, co to je za divnou rybu či žabu s ocasem. Díky krátkému příběhu o vývoji jsem jim se stonožkou Jůlíí tuto problematiku vysvětlila. Poté se děti dle svého výběru rozdělily do 5 skupin, v kterých si zkusily složit pulce a žabu. Některým dětem zde dělalo problém správně

natočit jednotlivé díly podle vzoru. Také jsme si zkusili přenášet zachycené žáby u silnic. Všechny děti chtěly přenášet pouze gumové žáby, které jsem přidala k obrázkům. Proto bych při příští realizaci použila buď pouze obrázky nebo gumové žáby. U hry „Čáp a žabka“ se děti hned schovávaly do rybníka, ještě před koncem říkanky. Z toho důvodu jsem hru zastavila a zopakovala znovu pravidla. Děti to poté již pochopily.

Fotografie č. 12 Nafukovací žába

Zdroj: vlastní fotografie

Druhý den jsme pokračovali v malbě čápů a žab. Většina dětí si dnes nakreslený obrázek tuší vybarvovala barvou. Před rozcvičkou jsme se zaříkávadlem proměnili na žáby a vyzkoušeli jsme si žabí rozcvičku. Na konci jsme se nezapomněli proměnit zpět ze žab na děti. Po svačině jsme se stonožkou Jůlíí poslouchali zvuky žab. Některým dětem bylo kvákání více žab naráz nepříjemné a překvapilo je, že si povídají tímto způsobem. Následovala činnost, ve které jsme si i ve třídě vyzkoušeli žabí koncert. Děti se podle vlastní volby rozdělily do 4 skupin a já jsem se stala se stonožkou Jůlíí žabím dirigentem. Každá skupina dostala určitý způsob kvákání a podle mých pokynů vydávaly zvuky. Žabí koncert děti bavil a chtěly v kvákání neustále pokračovat. Na začátku této činnosti jim dělalo problém udržet svůj předem určený zvuk, když se přidala druhá skupina s jiným zvukem. Postupem času to, ale již dokázaly. Dále jsme si s dětmi zazpívaly píseň „Žabka a kytara“, kterou znaly z mateřské školy z dřívějších dob. Proto se hodně dětí hned ke zpěvu zapojilo. Dokonce samy vymýšlely k písni jednoduchý tanec. Na otázku: „Čím se žába živí?“, děti odpovídaly: „srdíčkem, přejetou žábou, mouchami.“ Proto nám to stonožka Jůlie upřesnila a lov hmyzu jsme si vyzkoušeli prakticky za pomoci frkaček, které představovaly žabí jazyky. Dětem chytání hmyzu jazykem připadalo složité. Nicméně neustále chtěly chytat mouchy dokola. Na otázku: „Kdo loví žáby?“ odpověděly: „auta.“ Pomocí návodných otázek zjistily i čápa. U hry „Čáp a žáby“ si všichni

chtěli vyzkoušet být čápem. Díky tomu jsme hru museli několikrát zopakovat, než se všichni vystřídali. Ponožku stonožky Júlie jsme tentokrát nelezli ve třídě u vytvořeného rybníku vedle nafukovací žáby.

Všechny zvolené cíle byly naplňovány. Některé děti ještě nezvládly udělat horní oblouk v pracovním listě.

7. 9 Pavouk

7. 9. 1 Realizace dvou dnů

První den

Téma: Pavoučí štěstí

Podtéma: Poznávání pavouka (důležitost, štěstí)

Vzdělávací cíle: Rozvíjet vztah a posilovat úctu dětí k pavoukovi. (řízená činnost)

- Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností. (otázky, tvorba pavučiny)

Výstupy: Dítě chápe, že u nás není pavouk nebezpečný a nemusíme se ho bát. Dítě dokáže vyjmenovat několik příkladů, proč je pavouk pro nás užitečný.

- Dítě je schopné odpovídat na otázky a vyjadřovat své myšlenky, mínění a úsudky ve vhodně zformulovaných větách.

Spouštějící pavouk

Organizace: u stolečků

Motivace: dnes si uděláme spouštějícího se pavouka na pavučině

Pomůcky: černá barva, černý fix, čtvrtka, lepidlo, vlna, nůžky

Popis: Děti si několikrát obtisknou prst na čtvrtku, záleží na nich, kolik pavouků tam chtějí mít. Po zaschnutí dodělají pavoukům nohy a dolepí mu lepidlem pavučinu (= vlnu), na které se pavouk spouští.

Sleduji: *vyhrnuté rukávy před prací, práci s barvou, umytí rukou, schopnost dokončit započatou práci*

Stonožka Júlie nás seznamuje s dalším jejím kamarádem – pavoukem

Přivolání pavouka – Děti s paní učitelkou a stonožkou Jůlíí zavolají na pavouka. Na zavolání přijdu v kostýmu pavouka a přivítám se s dětmi.

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: návaznost na předchozí činnost, kostým pavouka, někteří pavouci se na pavučině přemísťují pomocí větru na jiné místo a my si to teď vyzkoušíme

Pomůcky: CD-přehrávač, hudba Beethoven – Silencio

Děti (= pavouci) se spouštějí na pavučině. Když hraje hudba, fouká vítr, který vezme s sebou i spouštějícího se pavouka na pavučině. Vypadá to, jako by létal. Děti (= pavouci) se do hudby pohybují, jako by létaly. Jakmile se zastaví hudba, vítr nefouká a děti (= pavouci) se nehýbou.

Sleduji: koordinaci pohybů, vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování při vypnutí hudby

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

Pomůcky: CD – přehrávač, píseň „Malý pavouček“ – Čiperkové

- Dřep a pomalé vytahování nahoru do stoje, jako když lezeme nahoru. -> Pavouk leze nahoru po zdi, aby si zkontroloval síť, ale podklouzly mu nohy a spadl dolů. Při posledním opakování už neuklouzneme. (5x)
- Stoj rozkročný, půlkruhy hlavou. -> Pavouk se dívá z výšky na svou síť a zjišťuje, jestli ji nemá někde opravit. (5x)
- Stoj rozkročný, úklony stranou. -> Pavouk se dívá na jednu stranu a na druhou. (5x)
- Stoj rozkročný, vytáhnout ruku na jednu stranu, a to samé opakovat s druhou rukou. -> Pavouk zjistil, že bude muset slézt dolů, aby opravil svou síť, a tak si předtím nejprve protáhne nohy. (5x)
- Stoj rozkročný, unožit. -> Pavouk má hodně nohou, takže si procvičí všechny.
- Leh na zádech, zavřít oči. (relaxace) -> Poslech písně o mém pavoučím kamarádovi (Čiperkové – „Malý pavouček“) a následné zopakování, co se mému pavoučímu kamarádovi stalo.

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, kostým pavouka, poznávání mých pavoučích kamarádů

Pomůcky: encyklopedie, obrázky pavouků, maketa pavouka, vlna, kostým pavouka, stonožka Jůlie, modelína, pavouk

- **Prohlížení encyklopedií a obrázků s pavouky.**
- **Kolik má pavouk nohou?** – Společné počítání nohou na maketě pavouka. Při počítání budeme přeskakovat z jedné nohy na druhou.
- **Víte o někom, kdo se bojí pavouků? Vy se bojíte pavouků?** (kdo se bojí, udělá krok dopředu)
- **Je potřeba se u nás pavouků bát? Mohou být nebezpeční?**
- **Proč se jich nemusíme bát?** (chytají mouchy, komáry, kteří nás obtěžují, a další hmyz, takže nám vlastně pomáhají a jsou pro nás prospěšní)
- **Báseň s pohybem** – zdroj upravená báseň (Nováčková, 2015, s. 39)
*„Souká, souká pavouk nitě,
souká, souká celkem hbitě.
Musí si dnes pospíšet,
aby hodně mušek chyt.“* (motáme rukama, na slovo chyt tleskneme)
Držíme mouchu ve spojených rukou, poslechneme si, jestli tam je, zabzučíme, a sníme se slovy „ham“ a pohladíme si břicho.
- **Říká se, že pavouci nám nosí štěstí**
- **Tvorba pavučiny** – Házení klubíčka vlny po kruhu, kdo chytí klubíčko, odpoví na některou z otázek: „Víte, co je štěstí? Zažili jste někdy štěstí?“ a hodí klubíčko dalšímu. Každý před odhozením klubíčka si chytne kus vlny, a tak nám vznikne pavučina.
 - Na závěr dětem na příkladu vysvětlíme, co může být štěstím.
- **Houpeme s vytvořenou pavučinou** – Já si lehnu v kostýmu pavouka pod vytvořenou pavučinu a děti s ní budou pohybovat nahoru a dolů, jako když se hýbe ve větru. Mohou se zkusit dotknout pavouka pavučinou.

- **Podbíhání pod pavučinou, jako když kolem pavučiny prolétne moucha** – Děti drží pavučinu nahoře a vybrané děti se stanou mouchami a zkusí si pod pavučinou prolétnout. Děti v podbíhání vyměníme.
- **Obtisk pavouka do modelíny** – Každé dítě si obtiskne umělohmotného pavouka do předem vytvořené placky z modelíny.

Rozloučení s pavoukem – Závěrečné zopakování nových informací o pavoukovi se stonožkou Jůlíí a rozloučení s pavoukem.

Pobyt venku – Pozorování pavouků a pavučin.

Druhý den

Téma: Pavoučí štěstí

Podtéma: Pavoučí síť

Vzdělávací cíle: Rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé motoriky. (lokomoční činnosti, hra „Pavouk chytá mouchy“, procházení pavučinou)

- Rozvoj pozornosti. (lokomoční činnosti)
- Rozvoj koordinace ruky a oka. (tvoření pavučiny pro pavouka)

Výstupy: Dítě se dokáže orientovat v prostoru, zvládá základní pohybové dovednosti a je schopné překonat jednoduché překážky.

- Dítě se dokáže soustředit a před vzniklou překážkou se sehnout.
- Dítě dokáže protáhnout dírou vlnu.

Spouštějící pavouk – pokračování

Popis, organizaci, motivaci, pomůcky naleznete v předchozím dni.

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Motivace: Děti zařikávadlem proměním v mouchy.

Zařikávadlo: „Hokus, fokus, bzzz, proměnit se děti v mouchy zkus.“

Pomůcky: CD-přehrávač, hudba Beethoven – Silencio, lano

Děti (= mouchy) létají na hudbu dle své fantazie, ale musí si dát pozor na síť pavouka (= lano), aby se do ní nechtyly. S nataženým lanem přes třídu projdeme několikrát prostorem, kde běhají děti (= mouchy), jakmile však uvidí lano (= pavučinu), musí se sehnout, aby ji podlétly.

Sleduji: vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost rychlého zareagování při zpozorování lana.

Zařítka: „Hokus, fokus, bzzz, proměnit se z much na děti zkus.“

Jaké to bylo být mouchou? Mají to mouchy při létání jednoduché? Na co si musí dát pozor?

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

- Stoj rozkročný, předklon hlavou. -> Pavouk se dívá na svoji pavučinu, jestli není potrhána. (5x)
- Stoj rozkročný, vzpažit, předklon trupem, dívat se dolů. -> Pavouk neviděl na celou pavučinu, proto se musí předklonit, aby svou síť zkontroloval všude. (5x)
- Stoj rozkročný, točit s rukama. -> Pavouk si upravuje svoji pavučinu. (5x)
- Stoj rozkročný, vytáhnout se, co nejvýše. -> Po práci se musel pořádně protáhnout. (5x)
- Dřep, střídavě s výskokem. -> Potom se usadil u kraje pavučiny a čekal na mouchu. Jakmile ji uviděl, ihned ji chytil. (5x)
- Leh na zádech, zavřít oči. (relaxace) -> Po najedení se tak unavil, že si musel lehnout a usnul. Zdálo se mu, že udělal tu nejhezčí pavučinu, která se mu ještě nikdy nepovedla. Krásně se na ní třpytily jednotlivé nitě, neboť na nich byly kapky rosy. Pavouka to velmi těšilo a obdivoval různě velká jednotlivá oka pavučiny. Potom se usadil poblíž pavučiny a čekal, jestli se mu ke snídani nechytí nějaká moucha. Seděl a čekal a čekal. A my se teď pomalu zvedneme a po svačině si na pavouka zahrajeme a uvidíme, zda se mu do jeho pavučiny něco chytí.

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu kolem sítě, u stolečků

Motivace: Návaznost na předchozí činnost. Povede se něco pavoukovi chytit do sítě?

Pomůcky: vyrobená pavučina z provázků, pracovní list, barevná vlna, šablona na pavučinu, modelína, podložky pod modelínu, obrázky pavouků, stonožka Jůlie, ponožka, kostým pavouka

- **Se stonožkou Jůlíí zavoláme na pavouka**
- **Hra „Pavouk chytá mouchy“** – Na jedné straně třídy stojí jedno dítě (= pavouk), na druhé jsou ostatní děti (= mouchy). Pavouk řekne: *„Já jsem malý pavouček, soukám nitě ve hlouček.“* Mouchy mu odpoví: *„My jsme mouchy, tebe známe, tvým sítím se vyhýbáme.“* A jakmile toto dořeknou, vyběhnou na druhou stranu a pavouk se je snaží chytit. (obměna hry „Rybičky, rybičky, rybáři jedou“)
 - K činnosti je upravena báseň od Nováčkové (Nováčková, 2015, s. 41)
- **Procházení pavučinou** – Osm dětí drží nad zemí předem vyrobenou pavučinu z provázků. Ostatní děti (= mouchy) se snaží kolem pavučiny prolétnout, ale musí si dát velký pozor, aby se nedotkly pavučiny a nezamotaly se do ní.
- **Pracovní list „Pavučina“** – Děti dodělají pavoukovi pavučinu.
- **Tvoření pavučiny pro pavouka** – Děti si vyberou barvu vlny, s kterou vypletou předem připravenou šablonu.
- **Modelování pavouka k vytvořené pavučině** – Děti si nejprve prohlédnou pavouky na obrázku a poté si jednoho zkusí vymodelovat.
- **Dětem v kostýmu pavouka předám ponožku pro stonožku Jůlii. -> rozloučení s pavoukem**

Pobyt venku – Pozorování pavouka a pavučiny pod lupou.

7. 9. 2 Jak vše probíhalo

První den jsem si s dětmi vyrobila spouštějící se pavouky. Problém dělalo dětem nalepit kus vlny (=pavučiny) k obtisknutému pavoukovi. Před rozcvíčkou jsem se převlékla do kostýmu pavouka a děti mne se stonožkou Jůlíí a paní učitelkou zavolaly. Děti si ode mne najednou držely odstup a některé se bály. Z jejich očí vyzařoval strach. Snažila jsem se jim ukázat pravý opak, že pavouk je pro nás užitečný a že si s ním u jeho poznávání

zažijeme legraci. Při rozcvičce se děti krásně pohybovaly do klidné hudby. Dokázaly téměř identicky napodobit přemísťování na pavučině při větru. Líbil se jim cvik, při kterém lezl pavouk na strop, ale uklouzlo mu to a spadl dolů. Cvik, kdy děti měly unosit, se jim zdál těžký. Na relaxaci jsem dnes zvolila krátkou píseň „Malý pavouček“ od Čiperků. Překvapilo mne, že děti zůstaly ležet v klidu, téměř bez hnutí a pozorně poslouchaly. Já jsem si v kostýmu pavouka k dětem také lehla. Na přání dětí jsem píseň pustila několikrát znovu. Ve třídě panoval klid a odpočinková atmosféra. Nakonec jsme si společně zopakovali, co se mému pavoučímu kamarádovi v písni stalo. Po svačině si děti prohlížely encyklopedie a obrázky pavouků. Z různých míst se ozývalo: „Ten je ale chlupatý!“, „Fuj, ten je ošklivý a má hodně nohou!“ Správný počet nohou pavouka nevěděly. Padaly návrhy jako 5, 6 či 2. Proto jsme společně pavoučí nohy spočítali. Poté jsem se od dětí dozvěděla, že se bojí pavouků a jejich maminka také. Na otázky: „Je potřeba se pavouků bát? A jestli nám pavouci mohou ublížit?“, odpovídaly: „Ano, máme je v posteli, koušou nás, sežerou nás, jsou oškliví, chlupatí, teď jsme je s maminkou vyháněli z postele, divně chodí, omotají nás pavučinou, mají jed.“ Společně jsme se snažili přijít, jak je to s tím jedem. Někteří říkali, že jsou jedovatí černí pavouci, ale nakonec někdo řekl: „V Africe je pavouk do nebe veliký a ti jsou jedovatí.“ Proto jsme si tuto poslední myšlenku upřesnili. V kostýmu pavouka jsem se po třídě prošla a snažila jsem se dětem vysvětlit, proč chůze pavouků může díky 8 nohám vypadat zvláště. Postupně děti přicházely, že je pavouk velmi malý oproti nám a že by nás nedokázal sníst a obmotat nás rychle sítí. Dokonce samy děti přišly na užitečnost pavouků. Poté jsem zařadila pohybovou báseň o pavoukovi, který souká síť, do které chytá mouchy. S dětmi jsem mouchu chytla a poslouchali jsme, zda nám v rukou bzučí, což se dětem velmi líbilo. Oznamovala jsem jim, co se o pavoucích říká (nosí štěstí). Následně jsme si vyrobili pavučinu štěstí, při které děti říkaly, co si představují pod pojmem štěstí a jestli ho někdy zažily. Odpovědi byly pro mne zajímavé a některé mne dost překvapily. Uváděly například: „Bála jsem se, že maminka už nepřijede a ona přijela“, „hodila mi vlnu na pavučinu“, „viděla jsem pavouka a dal mi štěstí“, „že se někdo nebojí pavouka“, „že mě vzal tatínek s bráškou do lesa“ či „tatínek mne svezl v traktoru.“ Dětem jsem uvedla i pár svých příkladů, kdy jsem zažila štěstí. Při výrobě pavučiny někteří po celou dobu neudrželi vlnu, ale děti se samy na to upozorňovaly a vše ihned napravily. S vytvořenou pavučinou jsme hýbali, jako když se pohybuje ve větru. Podbíhali jsme jí. Na závěr si děti obtiskly na

památku umělého pavouka do modelíny, kterou si odnášely domů. Před procházkou se děti a stonožka Júlie se mnou jako s pavoukem rozloučily. V šatně své zážitky ze setkání s pavoukem okamžitě vyprávěly druhé paní učitelce a ukazovaly jí obtisknutého pavouka. Myslely si, že obtisk pavouka je kouzlo. Říkaly jí, že s pavoukem je zábava a že jim neublíží. Při pobytu venku jsme pozorovali nalezené pavučiny a pavouky.

Druhý den jsem rozcvičku motivovala na mouchy, které se musí vyhýbat pavučině. Nejzábavnější bylo pro ně se skrčit před lanem (= pavučinou). Musela jsem hru na jejich přání prodloužit. Proto jsem následující některé cviky úplně vynechala. Po svačině děti s paní učitelkou a stonožkou Júlií zavolaly na pavouka, za kterého jsem se opět převlékla já. U hry „Pavouk chytá mouchy“ děti ze začátku nechápaly, že mouchy musí přeběhnout na druhou stranu, aniž by je chytil pavouk a tam v bezpečí zůstat a už se nevracet zpět. Zopakovala jsem tedy znovu pravidla a děti to již dodržovaly. Zkusili jsme si také opatrně procházet pavučinou vyrobenou z provázků. Děti při této činnosti byly velmi soustředěné, tiché a pomalu došlapovaly. Na závěr si děti vymodelovaly pavouka z modelíny a vytvářely pro něj pavučinu. Dle jejich volby si mohly udělat i pracovní list, kde se dodělávala pavučina pro pavouka. Pavouk dětem a stonožce Júlii předal nalezenou ponožku, kterou jednou našel ve své síti, a rozloučil se s nimi. Na pobyt venku jsem dnes vzala s sebou i lupy, aby si děti mohly pavouka a pavučinu prohlédnout zvětšeně.

Všechny zvolené cíle byly naplňovány. Při odchodu domů jsem slyšela, jak jedno dítě vysvětluje mamince, že při setkání s pavoukem nemusí křičet, protože pavouk chytá mouchy, které nás koušou. Tato reakce dítěte mne potěšila, protože na začátku se pavouků báli skoro všichni nebo k nim přistupovali s odporem či nechutí.

Fotografie č. 13 Houpání s vytvořenou pavučinou

Zdroj: vlastní fotografie

7. 10 Mravenec

7. 10. 1 Realizace dvou dnů

První den

Téma: Poznávání Ferdy Mravence

Podtéma: Na návštěvě u mravenců

Vzdělávací cíle: Rozvoj a užívání smyslů – čich. (čichová hra)

- Naučit děti základní informace o mravencích. (řízená činnost)

Výstupy: Dítě dokáže vnímat a rozlišovat vůně pomocí čichu.

- Dítě dokáže zopakovat některé informace o mravencích.

Mraveniště

Organizace: u stolečků

Motivace: výroba mraveniště

Pomůcky: krabice, čtvrtka, zelená, černá, hnědá barva, černý fix, kuličky

Popis: Čtvrtku s kuličkami dáme do krabice. Na čtvrtku naneseeme hnědou a zelenou barvu. S krabicí hýbeme tak dlouho, dokud kuličky neudělají dostatečné množství čar na čtvrtce. Po zaschnutí obtiskneme prsty (= mravenci), nakonec doděláme mravencům nohy a tykadla.

Sleduji: *vyhrnuté rukávy před prací, umytí rukou, schopnost dokončit započatou práci*

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptylu třídy

Pomůcky: CD – přehrávač, píseň Mravenec (Míša Růžičková)

Motivace: návaznost na předchozí činnost, Píseň Mravenec

Na píseň Mravenec: pochodujeme, běháme, chodíme, skáče

Sleduji: *vzájemně do sebe nestrkat, pozornost a schopnost zareagovat při změně pohybu*

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptyl po třídě

Pomůcky: tyče, CD – přehrávač, píseň Mravenci (Pavel Novák)

Cvičíme s tyčemi na píseň Mravenci od Pavla Nováka

- Stoj rozkročný, vzpažit (tyč držíme v rukách), úklony hlavou.
- Stoj rozkročný, vzpažit, zapažit (tyč držíme v rukách).
- Stoj rozkročný, vzpažit (tyč držíme v rukách), úklony trupem.
- Stoj rozkročný, vytáhnout se, co nejvýše (tyč držíme v rukách) a povolit.
- Stoj rozkročný, vzpažit (tyč držíme v rukách) a poté předklon.
- Sed, střídavě předklon (tyč držíme v rukách).
- Stoj, střídavě stoj s pravou nebo levou nohou v před, předpažit (v ruce držíme tyč).
- Tyč položíme na zem a budeme přes ní přeskakovat.
- Leh na zádech, zavřít oči. (relaxace) -> Mravenci byli unavení a museli si lehnout. Přemýšleli, kam zítra půjdou hledat jehličí, jakou potravu zítra naleznou, ...

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu kolem Ferdy Mravence

Motivace: návaznost na předchozí činnosti, namalovaný Ferda Mravenec, stonožka Júlie nás zařikávadlem promění na mravence

Zařikávadlo: „Hokus, fokus, tykadlus, proměnit se z dětí na mravence zkus.“

Pomůcky: namalovaný Ferda mravenec, mravenci, čelenky na mravence, CD – přehrávač, píseň Mravenčí ukolébavka (Svěrák, Uhlíř), toaletní papír, kukly, navoněné papírové kapesníky (dvěma vůněmi), stonožka Júlie

- **Kde bydlí mravenci?** (mraveniště)
- **Víte, jak mraveniště vypadá?**
- **V mraveništi žijí mravenci a mají na starosti různé úkoly:**

Královna – vedoucí mraveniště, klade vajíčka

- Kladení vajíček (chůze po třídě předvádění kladení vajíček-> sed skrčmo zkřížmý)

Chůvy – Starají se o malé mravenčí larvy, v případě nebezpečí přenášejí kukly

- Starání o larvy (krmení, přebalování, hraní)
- Uspávání -> houpeme ve dvojici larvu na píseň Mravenčí ukolébavka (Svěrák, Uhlíř)
- Kuklení larev -> Děti se obmotají toaletním papírem, jako by se zakuklily. Poté už jim je kukla malá, roztrhne se toaletní papír a vznikne z kukly mravenec.
- Přenášení kukel -> Děti (= mravenci) musí rychle před nebezpečím přenést kukly do jiné části mraveniště, aby je zachránily.

Strážci – hlídají u vchodu mraveniště

- Lezeme po třídě, jakmile tlesknu, zastavíme se a budeme se rozhlížet, zda nám nehrozí nějaké nebezpečí.
 - Cizího mravence poznají podle pachu.
 - Hledání mravence ze stejného mraveniště -> Dětem rozdám navoněné kapesníky dvěma různými voňavkami. Úkolem dětí je najít stejně vonící kapesníky, tím se děti rozdělí do dvou mravenišť.
- Zítřka se podíváme ještě za staviteli a lovci
- **Stonožka Júlie nás promění zpět na děti:** „Hokus, fokus, tykadlus, proměnit se z mravenců zpět na děti zkus.“

Pobyt venku – Hledání v lese mraveniště. Pozorování mraveniště a cest mravenců.

Druhý den

Téma: Poznávání Ferdy Mravence

Podtéma: Pokračování v návštěvě u mravenců

Vzdělávací cíle: Vést děti k prosociálnímu chování. (cvičení s tyčkami, stavitelé)

- Naučit děti vývoj mravence. (skládání modelů, seřazení vývoje mravence)

Výstupy: Dítě dokáže spolupracovat ve dvojici i v menších skupinách.

- Dítě je schopné správně poskládat za sebou vývoj mravence.

Puzzle mravenec – skládání mravence

Skládání modelů vývoje mravence – vajíčko, larva, kukla, mravenec

Lokomoční činnosti

Organizace: v rozptýlu třídy

Pomůcky: dřívka

Motivace: návaznost na předchozí činnost, zahrajeme si na mravence

Dřívky udáváme rytmus, na který se děti budou za sebou pohybovat při hledání potravy.

Sleduji: *vzájemně do sebe nestrkat, nepředbíhat, reagování na daný rytmus*

Protahovací, uvolňovací a relaxační cviky

Organizace: rozptýl po třídě

Pomůcky: tyče, CD – přehrávač, píseň Mravenci (Pavel Novák)

Cvičíme s tyčemi ve dvojici na píseň Mravenci od Pavla Nováka

- Stoj rozkročný, předpažit (tyč držíme v rukách naproti sobě), předklony hlavou.
- Stoj rozkročný vedle sebe, vzpažit, připažit, tyč držíme v rukách.
- Stoj vedle sebe, střídavě stoj s pravou nebo levou nohou v před, tyč držíme před sebou.
- Stoj rozkročný proti sobě, vzpažit, připažit, tyč držíme v rukách.
- Stoj proti sobě, střídavě stoj únožný na jednu stranu a na druhou, tyč držíme v rukách před sebou.
- Leh na zádech, zavřít oči. (relaxace) -> Mravenci se unavili, lehli si a usnuli. Zdálo se jim o ...

Řízená činnost

Organizace: v rozptýlu třídy, v kruhu kolem Ferdy Mravence, u stolečků

Motivace: namalovaný Ferda Mravenec, stonožka Jůlie nás promění zaříkávadlem na mravence, abychom se více seznámili s dalším jejím kamarádem

Zaříkávadlo: „Hokus, fokus, tykadlus, proměnit se z dětí na mravence zkus.“

Pomůcky: namalovaný Ferda mravenec, mravenci, čelenky na mravence, CD – přehrávač, píseň Mravenec jde trávou (Svěrák, Uhlíř), dřevěná dřívka na stavbu mraveniště, obrázky housenek, pracovní list, omalovánky, stonožka Jůlie, ponožka

- **Opakování předchozího dne se stonožkou Jůlií** – Kdo je vše v mraveništi? Co dělá královna? Co dělají chůvy? A co dělají strážci? Jak mraveniště vypadá? -> některé činnosti si můžeme vyzkoušet i s pohybem jako v předchozím dni
- **Seřazení vývoje mravence**
- **V mraveništi jsou ještě:**
 - Stavitelé – Ti nosí jehličí a malé větvičky, ... na stavbu mraveniště
 - Děti (= mravence) rozdělím do skupin. Děti nosí dřevěná dřívka pouze po jednom na určené místo skupiny, přitom jim pustím píseň Mravenec jde trávou (Uhlíř, Svěrák).
 - Stavba mravenišť z těchto dřevěných dřívek.
 - Prohlédnutí mravenišť.
 - Lovci – nosí potravu do svého mraveniště
 - Mravenci (= děti) se vydávají ze svého postaveného mraveniště hledat potravu na louku. Zde si uloví jednu housenku a odnesou si ji do svého mraveniště, vše se opakuje do vysbírání všech housenek.
- **V jednom postaveném mraveništi děti naleznou ponožku pro stonožku Jůlii**
- **Stonožka Jůlie nás promění zpět na děti:** „Hokus, fokus, tykadlus, proměnit se z mravenců zpět na děti zkus.“
- **Pracovní list „Mraveniště“** (najdi mravencům správnou cestu ven z mraveniště) **nebo omalovánky Ferda Mravenec**

Pobyt venku – Pozorování mraveniště a cest mravenců pomocí lupy.

7. 10. 2 Jak vše probíhalo

První den si děti mohly během rána vyrobit mraveniště s mravenci. Velmi je bavilo pozorovat v krabici kuličku, která rozmazávala barvy po bílé čtvrtce. U této činnosti vydržely dlouhou dobu. Na rozcvičku jsem použila písničku o mravencích a tyče, které pro děti byly netradiční. Jakmile je chlapci dostali do ruky, chtěli s nimi bojovat. Proto jsem je ihned upozornila, že je dnes použijeme ke cvičení. U úklonu stranou se někteří předkláněli, a tak jsem cviky opravovala. Překvapilo mne, že spousta dětí nezná Ferdu mravence. Na začátku stonožka Jůlie dětem položila několik otázek, abych zjistila, co všechno o mravencích vědí. Odpovídaly: „Mravenci si staví barák.“, „Jsou malí.“ či „Koušou.“ Nevěděly, z čeho je mraveniště postaveno. Proto jsme se stonožkou Jůlií

mraveniště postupně začali prozkoumávat. Po proměně na mravence jsme si společně zahráli na královny a kladli jsme vajíčka, což děti bavilo a krásně předváděly královnu. Zastavili jsme se i u chův, kde jsme pečovali o larvy, uspávali jsme je, vyzkoušeli jsme si kuklení a jak chůvy reagují při nebezpečí mraveniště. Děti se divily, že z vajíček je nejprve larva a až po zakuklení je mravenec. Při kuklení musely omotávat toaletní papír velmi opatrně, aby se nepřetrhl. Překvapilo je, že si larva zakuklí i hlavu. Kuklení si chtěly vyzkoušet všechny děti. U přenášení kukel při nebezpečí, děti začaly odnášet najednou větší množství. Proto jsme si znovu vysvětlili, kolik jich nosí mravenec. Ve svém poznávání jsme se zastavili i u strážců mraveniště. Při hledání vetřelce děti oznamovaly druhou paní učitelku, protože neměla na hlavě tykadla. Zkusili jsme se rozdělit do dvou skupin podle pachu mravenců. K této činnosti jsem využila navoněné papírové kapesníky dvěma voňavkami. Ze začátku to pro děti bylo náročné. Skupiny začaly vytvářet podle toho s kým nejvíce kamarádí, ale po zopakování pravidel a s mou pomocí to děti zvládly. Správnost si zkontrolovaly rozložením kapesníku, neboť uprostřed byla nakreslená stejná značka. Některé děti se po rozdání kapesníku do něj chtěly automaticky vysmrkat. Na závěr jim stonožka Júlie pověděla, za kým se do mraveniště vydáme zítra a zaklínadlem je proměnila z mravenců zpět na děti. Při pobytu venku jsme se vydali do lesa, kde se nám povedlo nalézt mraveniště. Pozorovali jsme mravenčí cesty a mraveniště. Děti zjistily, že mravenci spolu také spolupracují.

Druhý den ráno děti mohly skládat modely z vývoje mravenců či puzzle. Na rozcvičku jsem opět použila tyče, ale tentokrát s nimi děti cvičily ve dvojicích. Měly tak možnost si vyzkoušet vzájemné sladění a spolupráci ve dvojicích, které si vytvořily dle vlastního výběru. Po svačině nás stonožka Júlie znovu proměnila v mravence a zopakovali jsme si informace z předchozího dne, některé činnosti jsme opět vyzkoušeli. Poté jsme se vydali poznávat mravenčí stavitele. Děti se podle vlastního uvážení rozdělily do skupin a vybraly si nějaké místo, kam si jako mravenci nanosí stavební materiál. K nošení dřevěných dřívek jsem pustila píseň Mravenec jde trávou, při které děti s nadšením a do rytmu chodily hledat klacíky na stavbu. Některým dětem dělalo problém nést pouze jedno dřívko. Proto jsem pravidla musela při činnosti několikrát zopakovat. Po nanošení materiálu začala vlastní stavba mraveniště. Děti si ode mne samy vyžádaly puštění předchozí písně. Společně vytvářely chodbičky v mraveništi, ale někteří se odpojili od

skupiny a vytvořili si svoje vlastní malé obydlí pro mravence. Při stavbě nevznikaly žádné hádky a problémy. Překvapilo mne, jak se děti umí na stavbě domluvit a s nadšením mi popisovaly jejich dílo. Ukazovaly mi, kde mravenci spí, kam nosí svoji potravu a kde jsou chůvy s larvami. Poté jsme si zahráli na lovce a šli jsme nalézt nějakou menší housenku na louku. Opět děti nabraly najednou do rukou co nejvíce housenek. Proto jsme si zopakovali, kolik jich nosí mravenci. Potravu jsme si nanosili do vytvořených mravenišť a společně jsme si naše stavby všichni prohlédli a stavitelé druhým dětem popisovali s nadšením vlastní stavbu. V jednom postaveném mraveništi jsme našli poslední ponožku pro stonožku Jůlii. Ke konci nás stonožka Jůlie proměnila z mravenců zpět na děti a šli jsme ke stolečkům. Zde děti měly na výběr omalovánky nebo pracovní list, kde hledaly správnou chodbu z mraveniště. Při pobytu venku jsme se znovu vydali pozorovat mraveniště. Sebou jsem vzala i lupy, aby děti měly možnost si mravence prohlédnout zvětšené.

Všechny zvolené cíle byly naplňovány. Překvapilo mne, jak děti dokázaly krásně spolupracovat ve dvojicích, ale i v menších skupinách bez konfliktů.

Fotografie č. 14 Výroba mraveniště

Zdroj: vlastní fotografie

8 HODNOCENÍ PROJEKTU – DISKUZE

Během projektu „Rok se zvířaty v Mateřské škole Čechtice“ jsme se stonožkou Jůlíí hravou formou poznávali deset vybraných zvířat. U každého poznávaného živočicha byla schovaná jedna ztracená ponožka pro stonožku Jůlíi. Během realizace projektu děti získaly všechny ponožky a mnoho informací o vybraných zvířatech. V průběhu činností jsem také kladla důraz na vzájemnou spolupráci dětí, samostatnost a všestranný rozvoj. Snažila jsem se propojovat a objevovat společné věci a souvislosti ze života zvířat a dětí. Děti získaly větší zájem zkoumat a pozorovat živočichy v přírodě, zaměřovaly se i na malé detaily. Společným sdílením činností se prohlubovaly nejen vztahy dětí k živočichům a přírodě, ale i vzájemné vztahy mezi nimi samotnými. Děti byly velmi vnímavé a všímavé ke svému okolí.

Činnosti z projektu jsem realizovala ve třídě, na zahradě mateřské školy, ale i v nejbližším okolí. Spolupracovala jsem s místními chovateli zvířat, s rodiči či myslivci, ... Děti jsem seznamovala se zvířaty pomocí hry, přímé zkušenosti i fantazie, experimentování, objevování, pozorování, rozhovoru, vypravování, výtvarných, hudebních a pohybových činností, ... Kladla jsem důraz především na vlastní prožitek dětí a přímé setkání se zvířetem, ale současně jsem respektovala individuální možnosti a potřeby jednotlivých dětí, individuálně jsem přistupovala ke každému dítěti. Zjistila jsem, že velkou roli hrají zkušenosti dětí z rodiny, stejně jako vztah rodičů dítěte k přírodě.

Na závěr projektu jsem uspořádala společnou akci pro rodiče a jejich děti ze třídy Stonožek. Děti během dopoledních činností nakreslily mapu zvířat, s kterými se během roku setkávaly, a tím jsem si u dětí ověřila, co si ze společného poznávání pamatují. Překvapilo mne, že dokázaly o jednotlivých zvířatech hovořit několik minut, znaly o nich základní informace (vzhled, vývoj, život, ...), ale také věděly, proč jsou některá zvířata prospěšná a že je nutné se o ně starat a chránit je. Pamatovaly si některé hry, písničky a tance, které jsem v projektu realizovala. Na základě společných reflexí a diskuzí s dětmi jsem dospěla k závěru, že realizace vytvořeného projektu u dětí měla smysl a odnesly si z něj spoustu nových informací a zkušeností do života. Odpoledne jsme rodiče naučili naše společné písničky o stonožce Jůlíi, a dokonce si s námi i zatancovali. Poté jsme rodičům ukázali několik her, písniček, básní, výrobků a tanců ze společného poznávání živočichů a představili jsme jim naši vytvořenou mapu zvířat. Nakonec jsem měla pro

děti a jejich rodiče připravené stanoviště týkající se jednotlivých vybraných zvířat z projektu. U každého stanoviště děti získaly část stonožky, kterou si mohly posléze s dospělými složit.

Celoroční projekt bude mít zcela určitě přesah do dalšího života třídy Stonožek, protože třídní učitelky společně s námi celý projekt aktivně sdílely. Velmi pozitivně hodnotily práci v projektu nejen třídní učitelky, ale i rodiče dětí.

Fotografie č. 15 Společná fotografie se stonožkou Jůlíí

Zdroj: Vlastní fotografie

Fotografie č. 16 Mapa zvířat

Zdroj: Vlastní fotografie

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo navrhnout a částečně ověřit celoroční projekt „Rok se zvířaty v Mateřské škole Čechtice“, který děti seznámil s vybranými druhy živočichů vyskytujícími se v blízkém okolí. Prostřednictvím projektu a dílčích činností spojených s pozorováním v přírodě se mi podařilo posunout vztah dětí k živým tvorům. Prohloubil se jejich vztah k živočichům, děti porozuměly, že jednotlivá zvířata mají v přírodě důležitou roli a jsou užitečná i pro nás. Proto je musíme společně chránit, pečovat o ně a přistupovat k nim s úctou i respektem.

V teoretické části jsem se věnovala problematice, proč zařazovat živočichy do vzdělávání v mateřské škole. Dále jsem se zaměřila na vhodnost volby živočichů podle různých kritérií a také jsem zpracovala základní informace o zvolených zvířatech z praktické části.

V praktické části jsem vytvořila celoroční projekt, jenž byl propojen třídním maskotem stonožkou Jůlíí. Postupně nás stonožka Jůlie hravou formou seznámila s deseti vybranými živočichy: ruměnicí pospolnou, ježkem, žížalou, ovčí, jelenem, psem, kurem domácím, žábou, pavoukem, mravencem. S dětmi jsme tak měli možnost získat mnoho nových informací například o jejich životě, vývoji zvířat či jejich významu. U každého zvířete jsem popsala vlastní realizaci jednotlivých dní a závěrečnou reflexi. Pro další inspiraci jsem pro ostatní vložila ke každému zvířeti do příloh zásobník praktických činností.

Tato práce mi dala možnost nahlédnout do života vybraných zvířat a přiblížit je zejména dětem. Dozvěděla jsem se spoustu nových informací o vybraných druzích živočichů a současně i o dětech, jejich potřebách, myšlení, vnímání, fantazii. Zároveň jsem získala mnoho dalších zajímavých nápadů na činnosti s dětmi. Myslím si, že je důležité podporovat u dětí jejich spontánní experimentování a pozorování živých tvorů v přírodě a umět jejich objevování dále využít v dalším vzdělávání v mateřské škole, neboť setkávání se zvířaty má na děti pozitivní vliv a je příležitostí k prohlubování vztahu a úcty ke všem živým formám života.

Použité a citované zdroje

- ALDERTON, David. *Psi: Obrazový průvodce s vyobrazením více než 300 plemen psů z celého světa*. 1. vyd. Martin: Osveta, 1996. 304 stran. ISBN 80-88824-14-1.
- ANDĚRA, Miloš, HORÁČEK, Ivan. *Poznáváme naše savce*. 2. doplněné vyd. Praha: Sobotáles, 2005. 328 stran. ISBN 80-86817-08-3.
- ANDĚRA, Miloš. *Zvířata v lese*. 1. vyd. Praha: AVENTINUM, 1999. 223 stran. ISBN 80-7151-099-8.
- ANDRES, Roman, et al. *Receptář činností pro polytechnickou výchovu v mateřských školách*. 1. vyd. Vlašim: Český svaz ochránců přírody, 2015. 100 stran. ISBN 978-80-87964-05-7.
- BALÍK, Jindřich. *Hrajeme si a tvoříme s hádankami: rozvíjíme tvořivost předškolních dětí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 120 stran. ISBN 978-80-7367-874-6.
- BUCHAR, Jan a KŮRKA, Antonín. *Naši pavouci*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998. 154 stran. ISBN 80-200-0331-2.
- BUREŠ, Jiří, et al. *Ekologická výchova v mateřských a základních školách*. Pardubice: Ekocentrum Paleta, 2002. 52 stran. ISBNn.
- BURNIE, David, et al. *Říše zvířat: objevte úžasný svět zvířat*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, 2005. 369 stran. ISBN 80-7321-147-5.
- BURNIE, David. *Velká obrazová encyklopedie: Zvířata a ostatní živočichové*. Praha: Svojtka & Co., 2001. 319 stran. ISBN 80-7237-395-1.
- ČERVENKOVÁ, Kateřina, et al. *Žijeme spolu, aneb Jak na téma ochrany zvířat: praktická příručka pro pedagogy 2. stupně základních škol a pedagogy středních škol*. 1. vyd. Praha: Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina, 2006. 320 stran. ISBN 80-903345-5-5.
- ČÍŽKOVÁ, Zdena. *Ekologická výchova nejmenších a malých: Projekty, námětník*. 2. vyd. Praha: Pražské ekologické centrum, 1996. ISBN 80-901377-5-X.
- DURANTEL, Pascal, et al. *Myslivost: Encyklopedie lovu, zbraní, zvěře a loveckých psů*. 2. vyd. Praha: FRAGMENT, 2013. 285 stran. ISBN 978-80-253-1970-3.
- ESTERMANN, Marie-Theres. *Začínáme s chovem slepic, hus a kachen*. Líbeznice: Víkend, 2013. 127 stran. ISBN 978-80-7433-060-5.

- FORST, Pavel, et al. *Myslivost*. 1. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1975. 479 stran. ISBN 07-080-75.
- FRONĚK, Jiří. *Zvířata v životním prostředí: Manipulační atlas*. 1. vyd. Praha: fi BLUG, 1996. ISBN 80-85635-67-4.
- GREGORA, Martin. *První pomoc u dětí*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2004. 72 stran. ISBN 80-204-1064-3.
- HANZÁK, Jan, et al. *Světlem zvířat: V. díl (1. část): bezobratlí*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1979. 323 stran. 13-214-KMČ-80.
- HANZÁK, Jan, et al. *Světlem zvířat: V. díl (2. část): bezobratlí*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1979. 451 stran. 13-214-KMČ-80.
- HANZÁK, Jan, et al. *Světlem zvířat: IV. díl: pláštěnci, bezlebeční, ryby, obojživelníci a plazi*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1976. 615 stran. 13-639-KMČ-76.
- HENTSCHEL, Silke, MODRÁ, Jana. *Obrázková zoologie: 50 malých a velkých živočichů v našem okolí*. 1. vyd. Příbram: Pbtisk s. r. o., 2005. 109 stran. ISBN 80-239-5767-8.
- CHINERY, Michael, et al. *Ilustrovaná encyklopedie evropské přírody*. 3. vyd. Praha: Slovart, 2004. 384 stran. ISBN 80-7209-650-8.
- JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina a HAVLOVÁ, Jana. *Činnosti se zvířaty v předškolním vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Raabe, 2014. 124 stran. ISBN 978-80-7496-166-3.
- JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Raabe, 2010. 148 stran. ISBN 978-80-86307-95-4.
- JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina a KAPUCIÁNOVÁ, Magdaléna. *Činnosti venku a v přírodě v předškolním vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Raabe, 2013. 141 stran. ISBN 978-80-7496-071-0.
- JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Činnosti k rozvíjení přírodovědné gramotnosti v předškolním vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Raabe, 2017. 147 stran. ISBN 978-80-7496-327-8.
- JANDA, Jiří. *Přírodopis živočišstva pro nižší třídy středních škol*. Praha: Česká grafická unie, 1922. 274 stran. ISBNn.
- Kolektiv autorů Lipky. *Lipové oříšky: Výběr z ekologických výukových programů Lipky*. 1. vyd. Brno: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2014. 128 stran. ISBN 978-80-87604-05-2.

- KŘÍŽ, Martin a RAJNOŠKOVÁ, Marie. *Rok v přírodě s mrňaty*. 1. vyd. Brno: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2015. 64 stran. ISBN 978-80-87604-81-6.
- KÜHNEMANN, Helmut. *Chováme ovce: rádce pro chov hospodářských zvířat*. Líbeznice: Víkend, 2013. 95 stran. ISBN 978-80-7433-071-1.
- LEBLOVÁ, Eliška. *Environmentální výchova v mateřské škole*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. 176 stran. ISBN 978-80-262-0094-9.
- LUPAČ, Miroslav. *První pomoc a zdravotní péče minimum pro vedoucího dětského kolektivu*. Praha: SÚMOP-Centrum pro děti a mládež ČSOP, 1995. 90 stran. ISBNn.
- MACEK, Jan. *Svět zvířat XI: Bezobratlí (2)*. 1. vyd. Praha: Albatros, 2001. 170 stran. ISBN 80-00-00918-8.
- NOVÁČKOVÁ, Helena. *Luční školka*. 1. vyd. Brno: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2015. 56 stran. ISBN 978-80-87604-88-5.
- ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. 1. vyd. v češtině. Praha: Brázda, 2007. 176 stran. ISBN 978-80-209-0356-3.
- ONDRUCH, Tomáš. *Pasme ovce, Valaši: informace pro chovatele ovcí*. Rožnov pod Radhoštěm: ZO ČSOP Salamandr, 2002. 32 stran. ISBNn.
- PECKOVÁ, Markéta, et al. *Rozumíme zvířatům: pracovní sešit pro český jazyk, matematiku a přírodopis*. 1. vyd. Praha: Společnost pro zvířata – ZO Českého svazu ochránců přírody, 2003. ISBN 80-239-1715-3.
- PODHRAZSKÝ, Michal, et al. *Zvuky lesa: pracovní listy a CD s hlasovými projevy 13 druhů ptáků a 7 druhů savců*. 1. vyd. Praha: Sdružení TEREZA, 2005. ISBNn.
- POSPÍŠILOVÁ, Zuzana. *Hádám, hádáš, hádáme*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 104 stran. ISBN 978-80-7367-292-8.
- PRAŠKO, Ján, et al. *Specifické fobie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008. 224 stran. ISBN 978-80-7367-300-0.
- RIETSCHER, Siegfried. *Hmyz: klíč ke spolehlivému určování: 3 znaky*. 2. vydání. Přeložil Dalibor POVOLNÝ. Čestlice: Rebo Productions CZ, 2010. 239 stran. ISBN 978-80-255-0326-3.
- ROLLER, Zdeněk. *Zvířátka u vody*. 1. vyd. Praha: Aventinum, 2000. ISBN 80-7151-107-2.

- SMRČKOVÁ, Lea a SMRČEK, Martin. *Začínáme se zvířaty*. 1. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1990. 296 stran. ISBN 80-209-0119-1.
- STEINEROVÁ, Jana, et al. *Listnaté lesy*. Praha: Slovart, 1997. 167 stran. ISBN 80-7209-022-4.
- SVOBODOVÁ, Eva, VÁCHOVÁ, Alena, VÍTEČKOVÁ, Miluše. *Do školky za zvířátky: metodika práce s příběhy v MŠ*. 1. vyd. Praha: Portál, 2012. 168 stran. ISBN 978-80-262-0185-4.
- TULÁČEK, František, et al. *Vzorník plemen drůbeže*. 1. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1986. 336 stran. 07-078-86.
- UHRÍČKOVÁ, Alena. *Z pohádky do zahrádky: přírodovědné tvoření pro malé děti a jejich maminky*. Brno: Rezekvítek, 2002. 56 stran. ISBN 80-86626-02-4.
- VOJTÍŠKOVÁ, Milica. *Hravé říkanky pro šikovné všeználky: přírodovědné tvoření pro děti od 3 do 10 let*. Brno: Rezekvítek, 2009. 59 stran. ISBN 80-86626-15-6.
- ZAHRADNÍK, Jiří. *Náš hmyz*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1981. 444 stran. 13-873-81.
- ZÁBORSKÝ, Bohuslav. *Malý Brehm: Hmyz a jiní bezobratlí*. Praha: Levné knihy KMa, 2001. 279 stran. ISBN 80-7309-032-5.

Seznam fotografií

FOTOGRAFIE Č. 1 PLES RUMĚNIC	47
FOTOGRAFIE Č. 2 JEŽEK	48
FOTOGRAFIE Č. 3 VÝUKOVÝ PROGRAM MANŽELŮ KUNCOVÝCH	50
FOTOGRAFIE Č. 4 SLEDOVÁNÍ POHYBU ŽÍŽAL	54
FOTOGRAFIE Č. 5 VYROBENÁ MASKA OVCE	62
FOTOGRAFIE Č. 6 JELEN Z PAPIROVÝCH PYTLÍKŮ	73
FOTOGRAFIE Č. 7 CENĚNÍ ZUBŮ	80
FOTOGRAFIE Č. 8 POLYSTYRÉNOVÉ VEJCE	83
FOTOGRAFIE Č. 9 SEŘAZOVÁNÍ VAJEC PODLE VELIKOSTI	86
FOTOGRAFIE Č. 10 ŽÁBA A ČÁP	88
FOTOGRAFIE Č. 11 POMŮCKY K VYSVĚTLENÍ VÝVOJE ŽAB	89
FOTOGRAFIE Č. 12 NAFUKOVACÍ ŽÁBA	93
FOTOGRAFIE Č. 13 HOUPÁNÍ S VYTVOŘENOU PAVUČINOU	101
FOTOGRAFIE Č. 14 VÝROBA MRAVENIŠTĚ	108
FOTOGRAFIE Č. 15 SPOLEČNÁ FOTOGRAFIE SE STONOŽKOU JŮLÍÍ	110
FOTOGRAFIE Č. 16 MAPA ZVÍŘAT	110

Seznam příloh

PŘÍLOHA Č. 1: RUMĚNICE POSPOLNÁ	118
PŘÍLOHA Č. 2: JEŽEK.....	121
PŘÍLOHA Č. 3: ŽÍŽALA.....	126
PŘÍLOHA Č. 4: OVCE.....	129
PŘÍLOHA Č. 5: JELEN	132
PŘÍLOHA Č. 6: PES.....	138
PŘÍLOHA Č. 7: SLEPICE	141
PŘÍLOHA Č. 8: ŽÁBA.....	145
PŘÍLOHA Č. 9: PAVOUK.....	149
PŘÍLOHA Č. 10: MRAVENEC	153

Přílohy

Příloha č. 1: Ruměnice pospolná

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Honička ruměnic** – Děti utvoří dvojice a chytanou se za ruce, protože se ruměnice pospolné také spojují do dvojic. Dítě, které zůstane liché (popřípadě paní učitelka) bude páry honit. Pokud chytne nějakou z dvojic, vymění si s jedním z nich roli. A dítě bez dvojice zastává roli lichého.
- **Spojování ruměnic** – Když hraje hudba, děti (= ruměnice) tancují. Jakmile hudbu vypneme, řekneme, jakou částí se ruměnice spojí (pozadím, břichem, hlavou, ...).
- **Rozlišování beruška x ruměnice** – Úkolem dětí je na jednu hromádku vybrat obrázky ruměnic a na druhou zobrazení berušek.
- **Pobyt venku**
 - Sledujeme pohyb a chování ruměnic pospolných.
 - Pozorujeme ruměnice pospolné lupou.
 - Hledání ruměnic pospolných na školní zahradě, v parku, ...
- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Výroba ruměnice

Pomůcky: nůžky, tužky, černý a červený barevný papír, šablona na krovky a pruh (asi 10 cm široký), černý fix, bílá voskovka

Popis: Děti si na černý papír obkreslí pruh a vystříhnou, dále je slepí k sobě tak, aby se jim vytvořila rulička. Obkreslí si šablonu krovek na červený papír a vystříhnou. Na krovky udělají černým fixem skvrny jako mají ruměnice. Vystříhnou si z černého papíru kolečko a tykadla. Tykadla dolepí na kolečko a dokreslí na něj obličej bílou voskovkou. Nakonec kolečko s tykadly a krovky nalepí na vytvořenou ruličku z černého pruhu papíru.

Obtisk dlaně

Pomůcky: červená barva, štětec, černý fix, čtvrtky

Popis: Děti si natrou dlaň s prsty červenou barvou a obtisknou na čtvrtku. Po zaschnutí domalují ruměnici hlavu a skvrny na krovkách.

Fotografie z realizace projektu

Prohlížení encyklopedií

Hra „Sající ruměnice“

Hra „Sající ruměnice“

Hra „Hledej v trávě ruměnice“

Výroba krovek

Výroba krovek

Určování, kde se ruměnice na stromě nachází

Hra „Kolik přišlo ruměnic“

Ples ruměnic

Pozorování lupou

Pozorování ruměnic na stromě

Pozorování ruměnic lupou

Příloha č. 2: Ježek

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Básně a říkanky**

Ježek

*„V noci mě ze spaní
vzbudilo dupání-
ježek vlezl vrátky
až k nám do zahrádky.
Ať tam hmyz pochyťá,
nají se dosyta,
v klubíčku smotaný
přes den je schovaný.“*

(Dana Perná – Hentschel, Modrá,
2005, s. 29)

Ježek

*„Jeden malý ježeček,
měl z bodlinek domeček.
Do listí se zahrabal,
přes zimu tam klidně spal.
Na jaře se probudí,
v noci tiše potají
z listí vyjde klidně ven,
pro něho je v noci den.“* (Vojtíšková,
2009, s. 37)

Ježek v zimě

*„Kam se ježek v zimě schoval?
Neklouzal se, nesáňkoval.
Zahrabal se do listí,
od té chvíle spí a spí.“* (Čížková, 1996,
s. 40)

Život ježka

Bodlinek má záda plný,
taky dupat to on umí.
Když ho něco vyleká,
do klubíčka se smotá.
Pomáhá nám proti hmyzu,
v zimě prospí celou dobu.
Na jaře se probouzí,
potravu zas nachází.

- **Hádanky**

- (Ježek) „Z funícího klubíčka trčí samá jehlička. Hádanka že není těžká? Je to jistě tělo“ (Pospíšilová, 2007, s. 10)
- (Ježek) „Na těle má bodliny, jak korálky oči. Když ho ale chytit chceš, v klubíčko se stočí.“ (Čížková, 1996, s. 39)
- (Ježek) „Mlaskám, dupám, čenichám, svůj kožíšek z ostnů mám. Chceš-li se mnou dováděti, do klubíčka skulím se ti.“ (Čížková, 1996, s. 39)

- **Domeček na zimu** – Děti (= ježci) chodí po třídě a nosí si na jednu hromadu listí a trávu (látky, polštářky), do kterých se v zimě schovají. Při chůzi po třídě můžou funět a dupat.
- **Hledání potravy** – Po třídě poházíme obrázky s vhodnou a nevhodnou potravou pro ježky. Děti (= ježci) budou chodit po třídě a vhodnou potravu sní tím způsobem, že obrázek vezmou do ruky a budou pokračovat v hledání dál. Nakonec zkontrolujeme sebrané obrázky.
- **Čichová hra** – Děti (= ježci) budou podle čichu poznávat různou potravu. Do kelímků připravíme pro děti známé různé potraviny (pomeranč, chleba, čokoláda, ...)
- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Ježek z modelíny

Pomůcky: modelína, špejle (párátka)

Popis: Z modelíny si uděláme tělo ježka, do kterého následně zapícháme nalámané špejle či párátka.

Ježek z trávy

Pomůcky: písek smíchaný s hlínou, piliny, tráva, punčocha, provázek, knoflík, drátek, talířek

Popis: Děti naplní punčochu pískem a pilinami. Vytvarují z punčochy ježka a navrch nasypou trávu. Punčocha se zaváže a drátkem se přidělají do punčochy knoflíky jako oči. Ježka dáme na talíř nebo nějaký tácek a zaléváme. Tráva za nějaký čas vyrostne a bude představovat bodliny.

Ježek

Pomůcky: nůžky, hnědý karton, barevné papíry, hnědá a černá barva, černý fix, lepidlo

Popis: Děti si natrou dlaň hnědou barvou a obtisknou ji na čtvrtku. Po zaschnutí vystříhnou. Hnědý karton ustříhneme do tvaru ježka. Z barevného papíru doděláme obličej a nohy, fixem dokreslíme pusku a oči. Na závěr dolepíme vystřižené ruce.

Zdroj: vlastní fotografie

Ježek z hoblin

Pomůcky: čtvrtka, šablona na ježka, tužka, nůžky, lepidlo, pastelky, hobliny, štětec

Popis: Děti si obkreslí šablonu ježka a vystříhnou, poté si vybarví obličej ježka. Tělo ježka natrou lepidlem a posypou hoblinami, nepřilepené hobliny setřesou.

Zdroj: vlastní fotografie

Obtisk dlaně

Pomůcky: čtvrtka, tmavě a světle hnědá barva, černá barva, štětec, hadřík, voda

Popis: Nabarvíme si dlaň barvou a obtiskneme, po zaschnutí doděláme obličej.

Zdroj: vlastní fotografie

Ježek z dýní

Pomůcky: dýně, kaštiny, jehličky, lepicí pistole

Popis: Pomocí lepicí pistole připevníme na dýni jehličky a kaštiny.

Zdroj: vlastní fotografie

Ježek z hrušky

Pomůcky: hruška (můžeme použít též bramboru), hřebíček, párátka, hroznové víno

Popis: Dětem rozkrojíme hrušku, na její nerozkrojenou stranu zapíchají párátka, na některá mohou umístit hroznové víno. Hřebíčkem dodělají oči a čenich.

Zdroj: vlastní fotografie

Ježek ze silonek

Pomůcky: silonky, novinový papír, bodláky, fazole, lepicí pistole

Popis: Vycpeme si silonky novinovým papírem a na konci zavážeme. Poté lepicí pistolí přilepíme bodláky jako bodliny a fazole jako obličej.

Zdroj: vlastní fotografie

Fotografie z realizace projektu

Vyrobený ježek

Výukový program

Výukový program

Výukový program – reakce na plyšového ježka

Výukový program

Výukový program

Výukový program

Výukový program

Příloha č. 3: Žížala

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Básně a říkanky**

Růžová žížala

*„Růžová žížala
v hlíně se klouzala,
jídlo tam hledala,
pozor si nedala,
a tak vklouzla ptáku
rovnou do zobáku.
A ten pták byl rád,
vždyť i on měl hlad.“*

(Zdeněk Hrubý – Hentschel, Modrá,
2005, s. 51)

Žížala

*„Žížala, ač nemá nohy,
K lezení má dobré vlohky.
Listí si dá na svačinku,
Rozloží ho za chvilinku.“* (Nováčková,
2015, s. 32)

- **Hádanky**

- Žížala „V lehoučkém růžovém kabátě klouže se pomalu na blátě. Ničeho kolem si nevšímá, jenom ta louže ji zajímá.“ (Balík, 2011, s. 58).“
- Žížala „Zbarvená je do růžova, hlínu kypří stále znova a je velmi pomalá jako každá“ (Pospíšilová, 2007, s. 11)

- **Příběhy a pohádky o žízale**

- Žížalka – Kniha Z pohádky do zahrádky: přírodovědné tvoření pro malé děti a jejich maminky – Alena Uhříčková

- **Písně**

- Žížala – Čiperkové
- Chytila jsem na pasece žízalu – Dáda Patrasová
- Jak žížala žalovala – Dáda Patrasová

- **Pohyb žížaly** – Žížalu položíme na papír a posloucháme zvuky, které můžeme při jejím pohybu slyšet (k tomuto pokusu doporučuji použít větší žížalu). Můžeme také pozorovat, jakým směrem se pohybuje (Nováčková, 2015).
- **Pobyt venku**
 - Sledujeme, jak se žížaly pohybují.
 - Pozorování žížal pod lupou.
 - Hledání žížal v kompostu na zahradě MŠ.
- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Modelování žížal – Můžeme použít plastelínu, samotvrdnoucí hmotu, keramickou hlínu, těsto.

Fotografie z realizace projektu

Modelování žížal

Pozorování žížal pod lupou

Pozorování žížal pod lupou

Plnění žížalária hlínou

Výroba žížalária

Výroba žížalária

Výroba žížalária

Žížalárium

Pozorování žížalária

Výroba žížal a chodbiček

Výroba žížal a chodbiček

Příloha č. 4: Ovce

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Básně a říkanky**

Ovečka

*„Ovečka, když zabečí,
hnedle hledá bezpečí.
Beránek ji ubrání,
rychle za ní uhání.
Celé stádo běhá spolu,
nahoru a zase dolů.“ (Vojtíšková,
2009, s. 53)*

Šel Janeček

*„Šel Janeček na kopeček,
hnal před sebou pět oveček
a šestého berana
se zlatýma rohami.“ (Uhříčková,
2002, s.29)*

- **Hádanky**

- (Ovečka) „Na palouku u lesa celý den se pasu, prohlížím si nebesa a mám spoustu času. Zvonek nosím pod krkem, při chůzi si cinkám. Ztichne, když si pod smrskem lehnu, a když spinkám.“ (Balík, 2011, s. 68).
- (Ovečka) „Bílý kožík chundelatý, na krku má zvonek zlatý. Z nebe nebo z kopečka přiběhla k nám“ (Pospíšilová, 2007, s. 7)

- **Písně**

- Pásla ovečky

- **Počítání ovcí** – Budeme počítat ovce pomocí kamínků, jako to dělali dříve pastýři, kteří nechodili do školy. Dětem dáme obrázky s určitým počtem ovcí. Úkolem je dát pod obrázek tolik kamínků, kolik je na obrázku ovcí.
- **Hra „Na ovečky a vlka“** – Na jedné straně stojí ovce (= děti) na straně druhé vlk (= jedno dítě). Vlk řekne: „Ovečky, ovečky, pojdte domů“ a rozeběhne se proti ovcím. Koho se vlk dotkne, stává se s ním vlkem. Hra se opakuje. (Obměna hry „Rybičky, rybičky“)

- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Ovce

Pomůcky: zelená, červená, žlutá, modrá barva, štětec, kelímek s vodou, čtvrtka, černý fix, vlna (vata), lepidlo

Popis: Děti si natřou čtvrtku na zeleno, poté na ni dodělají barevné fleky (= květiny). Po zaschnutí nalepí do oválu kousek vaty nebo vlny, dokreslí černým fixem nohy, ocas a hlavu.

Ovce z papírového talíře

Pomůcky: čtvrtka, černý papír, papírový tácek, šablona, nůžky, lepidlo, bílá pastelka

Popis: Děti si obkreslí šablony a vystříhnou je. Hlavu a nohy přilepí na papírový tácek a domalují ovci obličej bílou pastelkou.

Zdroj: vlastní fotografie

Ovce z krabice

Pomůcky: krabička, bílá a růžová čtvrtka, černý fix, nůžky, šablona na hlavu ovce, lepidlo

Popis: Děti si zabalí krabičku do bílého papíru, obkreslí si hlavu ovce a vystříhnou. Jednotlivé části hlavy slepí a dokreslí ovci obličej. Nakonec vše přilepí na krabičku.

Zdroj: vlastní fotografie

Fotografie z realizace projektu

Maska ovce

Maska ovce

Protahovací cviky

Hledání ovce

Předávání informací o vlně

Hra „Vlk a ovce“

Hmatová hra

Plstění

Plstění

Příloha č. 5: Jelen

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Básně a říkanky**

Jelen a laň

„Jelen před svou laní,

hlavu k zemi sklání.

Parožím ji chrání,

je to jeho paní.

Už dvanáctým rokem,

chodí spolu krokem.

Se svým dávným sokem

vyřídil to bokem.“

(Dana Perná – Hentschel, Modrá,

2005, s. 53)

Jelen

Skáče jelen hop a skok,

přes cestu i přes potok,

přes pařezy, přes příkopy,

dělá přitom velké skoky.

- **Hádanky**

- (Jelena) „Parohy má, čert to není! V lese troubí, trubač není! Když je louka zelená, k pastvě láká“ (Pospíšilová, 2007, s. 8)

- **Která zvířata patří do lesa?** – Přiřazování k obrázku lesa, která zvířata se vyskytují v lese.

- **Pobyt venku**

- Hledání jeleních stop ve sněhu. Poznávání ostatních stop zvířat.
- Stopování paní učitelky podle stop ve sněhu či v blátě.
- Odlitek stopy – Nalezenou stopu ve sněhu si můžeme odlít. Nasypeme sádku do kelímku s vodou a rozmícháme. Poté stopu zalijeme vytvořenou směsí a počkáme, až sádka ztuhne. Hotový odlitek můžeme nabarvit temperami nebo otisknout do sněhu a vznikne nám tak další stopa.
- Sbírání žaludů, kaštanů a bukvic pro zvířata v zimě nebo na hraní v mateřské škole.

- Hledat v lese krmelec – v zimě příkrmování zvířat.
- V lese stavění domečků pro zvířata.

- **Písňe**

- Na tý louce zelený
- Kudy, kudy, kudy cestička do mého lesíčka – cesta do lesa (1.)
- Kudy, kudy, cestička z velkého lesíčka – cesta z lesa (2.)

1. Kudy, kudy, kudy cestička do mého lesíčka, kudy, kudy, kudy
Kudy, kudy, kudy cestička do mého lesíčka, kudy, kudy, kudy

2. Kudy, kudy, kudy cestička z velkého lesíčka, kudy, kudy, kudy
Kudy, kudy, kudy cestička z velkého lesíčka, kudy, kudy, kudy

cestička za jelenem cesta je před námi došlapem

cestička za jelenem jelen má parohy silný je

cestička do školičky cesta je před námi došlapem

cestička do školičky jelena jsme našli s laní a

za námi kudy, kudy, kudy, cestička za jelenem.

jako my kudy, kudy, kudy, cestička za jelenem.

za námi kudy, kudy, kudy, cestička do školičky.

kolouchem kudy, kudy, kudy, cestička do školičky.

- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Jelen

Pomůcky: hnědý, černý a bílý papír, čtvrtka, žlutá, zelená barva, štětec, kelímek na vodu, nůžky, houbička, šablona, tužka

Popis: Děti si na hnědý papír obkreslí šablonu a vystříhnou ji. Vystřižený hnědý papír nalepí na čtvrtku tak, aby část nahoře zůstala nepřilepená. Nepřilepenou část stočí dolu a dolepí obličej. Domalují paroží a houbičkou dodělají pozadí.

Zdroj: vlastní fotografie

Jelen a les

Pomůcky: krepový zelený a hnědý papír, lepidlo, nůžky, fixy, čtvrtka

Popis: Děti si na čtvrtku nalepí krepový papír jako stromy. Poté fixy dokreslí jelena a ostatní zvířata dle své fantazie.

Zdroj: vlastní fotografie

Jelen

Pomůcky: tuš, hnědá a zelená barva, hřeben, čtvrtka, vypsáný fix, štětec

Popis: Děti si tuší nakreslí les s jelenem a nechají obraz zaschnout, poté si jelena a les vymalují. Nakonec jako trávu obtiskneme hřeben namočený v zelené barvě.

Zdroj: vlastní fotografie

Fotografie z realizace projektu

Výroba jelena

Vyrobený jelen

Výroba jelena

Překážková dráha

Píseň Kudy, kudy, kudy cestička do mého lesíčka

Příběh O Jelenovi

Ukázka předmětů

Ukázka předmětů

Poslání předmětů po kruhu

Poslání předmětů po kruhu

Poslání předmětů po kruhu

Zkouška mysliveckého klobouku

Prohlížení paroží

Tanec na píseň Na tý louce zelený

Zpěv písně s ukazováním

Kolik jelenů se pase na louce?

Kolik jelenů se pase na louce?

Lokomoční činnosti

Hodnocení dne

Obtisk stop

Stopování

Výlet do obory

Výlet do obory

Příloha č. 6: Pes

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Hádanky**

- *(Pes) Víte, kdo tak nahlas štěká, kdo zloděje v noci leká, kdo uhlídá dům i ves? Ano, správně, je to“ (Pospíšilová, 2007, s. 6)*

- **Blecha** – Děti si předávají blechu, jakmile si ji předají, dotyčný předvede, že ho blecha štípe. Po předvedení ji chytne a řekne: „Já tu blechu nechci!“ a běží ji dát někomu jinému.

- **Myslím si zvíře** – Pedagog si myslí zvíře a děti společně hádají, o jaké zvíře může jít. Dávají otázky, na které pedagog odpovídá ano či ne.

- **Vlastnosti psa** – Pedagog položí dětem otázku: „Jaký je pes?“ (veselý, chlupatý, hodný, zlý, ušatý, hravý, špinavý, ...). Jednotlivé přívlastky si pantomimicky předvedeme.

- **Písně**

- Pejsek Bingo – Čiperkové
- Máme doma psa – Veselé notičky
- Cizí pes – Lucie Vondráčková
- Skákal pes

- **Pobyt venku**

- Pozorování místních psů za plotem.
- Ukázka policejních psů.

- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Výroba obojků

Pomůcky: lepidlo, papír, nůžky, pastelky

Popis: Děti si ustříhnou proužek papíru, který si následně ozdobí pastelkami dle své fantazie.

Sádrový odlitek stopy psa

Pomůcky: sádra, voda, kelímek na rozmíchání sádry, formička na odlévání stop (= lze odlít i obtisknutou stopu psa ve sněhu)

Popis: Do formy nalejeme rozmíchanou sádro a necháme zaschnout. Odlitek si děti mohou vybarvit.

Zdroj: vlastní fotografie

Fotografie z realizace projektu

Modelování psa

Modelování psa

Výroba psa z pytlíku

Výroba psa z pytlíku

Výroba psa z pytlíku

Povídání o psovi

Pes vede nevidomého

Hra „Obrana před útočícím psem“

Hra „Páníček a pes“

Frotáž stopy

Omalovánky a frotáž stopy

Příloha č. 7: Slepice

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Básně a říkanky**

Slepice

„Mává křídly slepička,

snesla právě vajíčka.

Kohoutek k ní rychle běží,

pyšný je, tak čechrá peří.“ (Svobodová, Váchová, Vítečková, 2012, s. 119)

- **Hádanky**

- (Slepice) „*Dřív než slunce spadne k lesu, na ošatku vejce snesu. Zobu, co mně na dvůr hodí. Koko! Koko! Kokodák!*“ (Balík, 2011, s. 58)

- (Slepička) *Obilí i zrnko máku hned si vezme do zobáku. Zato snáší vajíčka. Kdopak je to?“ (Pospíšilová, 2007, s. 6)*

- **Vejce, kvočna, kuře** – Děti představují vejce (leží sbalené na zemi). Jejich maminka na nich sedí a zahřívá je (děti sedí v tureckém sedu). Vejce začíná praskat, vylíhne se z něho kuře a pípá (děti představují kuřata, prochází se po třídě a pípají).

- **Hra „Farmář, liška, slepice“** – S touto hrou začínáme postupně, kdy nejprve liška honí slepice (všechny ostatní děti). Po zvládnutí přidáme farmáře, který chytá lišku.

- **Sbírání potravy** – Dětem rozdáme kolíčky na prádlo = zobáky, kterými budou zobat potravu (zmačkané papírové kuličky).

- **Chytání potravy do kelímku** – Na konec kelímku navážeme provázek s malou kuličkou, která představuje zrní pro slepice. Úkolem dětí je pohybem chytit zrní (= kuličku) do kelímku.

- **Pohádky a příběhy**

- Kuřátko v obilí – František Hrubín

- **Písně**

- Dáda Patrasová – Chvála slepic
- Ptačí tanec

- **Pobyt venku**

- Návštěva místního chovatele slepic -> pozorování slepic, kohouta, ...

- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Vejce z tvrdého papíru

Pomůcky: tvrdý papír, materiál na ozdobení dle vlastního výběru (pastelky, látka, filc, barevný papír, krupice, ...), lepidlo

Popis: Děti si obkreslí vejce na tvrdý papír a vystříhnou. Následně ho ozdobí vybraným materiálem.

Vejce

Popis: čtvrtka, vodové barvy, štětec, klovatina, šablona na vejce, tužka, nůžky

Pomůcky: Děti si obkreslí šablonu na vejce a vystříhnou ji, poté vejce potřou klovatinou. Na závěr do ní zapustí vodové barvy a vejce nechají zaschnout.

Zdroj: vlastní fotografie

Slepice

Pomůcky: čtvrtka, šablony, červený papír, barvy, nůžky, lepidlo, tužka

Popis: Děti si obkreslí šablony a vystříhnou je. Poté na tělo slepice nalepí hřebínek se zobákem a dokreslí oko. Nakonec prstem namočeným v barvě dozdobí slepici.

Zdroj: vlastní fotografie

Slepice

Pomůcky: čtvrtka, pastelky, barevný papír, špejle, mašle, lepidlo, šablony, tužka, nůžky

Popis: Děti si obkreslí šablony a vystříhnou je. Poté si přeloží tělo slepice a ozdobí si ho dle vlastní fantazie. Jednotlivé části děti přilepí na tělo slepice a přidělají také špejli. Nakonec špejli ozdobí mašlí.

Zdroj: vlastní fotografie

Fotografie z realizace projektu

Výroba slepic

Výroba slepic

Výroba slepic

Lokomoční činnosti

Lokomoční činnosti

Hovor se stonožkou, co děti vědí o slepici

Povídání o vejcích

Protahovací a uvolňovací cviky

Relaxace

Hra „Slepice a kurník“

Hra „Slepice a kurník“

Seřazení barevných vajec podle velikosti

Hra „Liška a slepice“

Přebírání pšenice

Přebraná pšenice

Příloha č. 8: Žába

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Básně a říkanky**

Pulec

*„V rybníce je vajíčko,
na něj svítí sluníčko.
Pak z něj bude puleček,
co má malý ocásek.
Ocásek se mu zkrátí,
zadeček zakulatí.
Narostou mu nožičky
a nakonec ručičky.
Potom rychle z vody ven,
vždyť je dneska krásný den.
Už to není puleček,
ale malý žabáček!“*
(Vojtíšková, 2009, s. 15)

O Žábě

*„Skáče žába hupy hup,
do rybníka co by dup.
Pak zakváká kváky kvák,
budem kvákat taky tak.“* (Vojtíšková, 2009, s. 11)

Žabičky

*„Žabák volá kváky kvák,
já jsem veliký žabák.
Dávej pozor človíčku,
nezašlápní žabičku.
Je nás málo, děti milé,
přitom jsme tak roztomilé.
Bydlíme tu u jezírka,
u potůčku, u rybníka.
Tam, kde dost je vody dobré,
Neboj se nás, vždyť jsme hodné!“*
(Vojtíšková, 2009, s. 13)

Čáp a žáby

*„Klapy, klap, klapy, klap.
Nohy dlouhé, je to tak,
k rybníku se blíží čáp.
Žáby skáčou do rybníka,
žáby skáčou do louže,
čáp je chytit nemůže.
Klapy klap, klapy klap,
kde je žába, tam je čáp.“* (Bureš et al., 2002, s. 30)

- **Hádanky**

- (Žába) „Ustavičné skákání a hlasité kvákání? Každý děd i bába ví, že je to“ (Pospíšilová, 2007, s. 14)

- **Příběhy a pohádky**

- Žabky – Kniha Z pohádky do zahrádky: přírodovědné tvoření pro malé děti a jejich maminky – Alena Uhříčková

- **Žabí honička** – Všichni se pohybují žabími skoky. Jedno dítě chytá ostatní, koho se dotkne, stává se chytačem (obdoba hry „Na Babu“).

- **Pobyt venku**

- Sledujeme v jezírku či v rybníce žabí vajíčka, pozorujeme je i pod lupou (Kříž, Rajnošková, 2015).
- Postupem času zpozorujeme, jak se vajíčka proměňují (pulci -> končetiny -> kdy ztratí ocásek).
- Házení žabek – Nalezneme ploché kameny, které pokud hodíme zešikma, poskočí na vodní hladině (Kříž, Rajnošková, 2015). Dejte si pozor na bezpečnost dětí u vody.

- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Modelování vajíčka a pulce

Pomůcky: modelína, podložka na modelínu, obrázky žabího vajíčka a pulce

Popis: Děti si vymodelují nejprve žabí vajíčko, následně ho na jedné straně zmáčknou a vymodelují mu ocásek (= pulec).

Kresba tuší

Pomůcky: modrá barva, čtvrtka, tuš, špejle (vypsany fix)

Popis: Děti si natrou čtvrtku modrou barvou, poté na ni nakreslí tuší pulce a žáby.

Fotografie z realizace projektu

Protahovací a uvolňovací cviky

Společné povídání o žábách

Příběh o vývoji žab

Prohlížení žáby

Skládání pulců a žab

Přenášení žab přes silnici

Přenášení žab přes silnici

Lovení much „frkačkou“

Lovení much „frkačkou“

Hra „Čáp a žabka“

Hra „Čáp a žabka“

Hra „Čáp a žáby“

Skládání vývoje žáby

Pracovní list – Žabí skoky a kreslení žáby

Žába

Nakreslená žába

Pozorování vývoje žáby

Příloha č. 9: Pavouk

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Básně a říkanky**

Pavouk souká

*„Souká, souká pavouk síť,
souká, souká celkem hbitě.
Musí si dnes pospíšit,
aby hodně mušek chyt.
Když je všechny pochytil,
najedl se dosyta.“* (Nováčková, 2015, s. 39)

Pavučina

*„Pavouk přede svoji nit,
mouchu do ní by rád chyt.
Není to však žádná psina,
v koutě vzniká pavučina.“*
(Vojtíšková, 2009, s. 26)

Pavouk plete

*„Pavouk plete síť z nití,
je to jeho živobyčí.
A tou sítí čeří vzduch,
ať se chytí hodně much.“*
(Nováčková, 2015, s. 39)

Pavouk a mouchy

*„Já jsem malý pavouček,
mám na hlavě klobouček.
My jsme mouchy, tebe známe,
tvým sítím se vyhýbáme.“*
(Nováčková, 2015, s. 41)

- **Hádky**

- (Pavouk) „V pavučině rád si hoví, houpe se a mouchy loví. Houpe se a mušky lapá, tu, co chytí, potom spapá.“ (Balík, 2011, s. 56).
- (Pavouk) „Motá nitě, krejčí není! Plete síť, rybář není! Až své síť usouká, poznáte v něm“ (Pospíšilová, 2007, s. 12)
- (Pavouk) „V síti klidně posedává, mouchy hbitě pochyťává. Kdo je to?“ (Nováčková, 2015, s. 8)

- **Otázky:** Proč pavouci vyrábějí pavučiny? Je nutné se pavouků bát? Mohou nám pavouci u nás ublížit? Mají pavouci jed a je pro nás nebezpečný? Kolik má pavouk nohou? Kde nalezneme pavouky?

- **Hra „Pavouk chytá mouchy“** – Jedno dítě je pavoukem a chytá ostatní, kteří představují mouchy. Pokud někoho chytne, vymění si spolu role.
- **Hra „Pavouk a mouchy“** – Všechny děti jsou mouchami až na jedno, které představuje pavouka. Ten se volně pohybuje po třídě, a koho se dotkne, chytne ho za ruku (= stává se pavoučím vláknem). Postupně se vlákno pavouka zvětšuje (= narůstá počet dětí za pavoukem).
- **Pobyt venku**
 - Hledání pavučin a pavouků.
 - Pozorování pavučin pod lupou.
 - Vytvoříme pavučinu provázkem mezi stromy. Děti (= mouchy) mají za úkol dostat se přes pavučinu na druhou stranu. Mohou pavučinu podlézat či přelézat.
- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Pavučina

Pomůcky: čtvrtka, lepidlo, štětec, písek

Popis: Děti si na čtvrtku tekutým lepidlem nakreslí pavučinu. Poté na čtvrtku nasypou písek a mírně ho přitlačí. Po zaschnutí zbylý písek setřesou pryč ze čtvrtky.

Zdroj: vlastní fotografie

Fotografie z realizace projektu

Pavučina pro pavouka

Pavučina pro pavouka

Frotáž pavučiny

Modelování pavouka

Pavouk z modelíny

Pavouk na vytvořené síti

Povídání s pavoukem

Lokomoční činnosti

Protahovací a uvolňovací cviky

Protahovací a uvolňovací cviky

Prohlížení encyklopedií a obrázků

Báseň s pohybem

Báseň s pohybem

Tvorba pavučiny

Vyhýbání pavučině

Obtisk pavouka do modelíny

Příloha č. 10: Mravenec

Zásobník praktických činností s dětmi

- **Básně a říkanky**

Malý mravenček

*„Každé ráno na kopeček,
běží malý mravenček.
Vyjdi, vyjdi sluníčko,
pošimrej mě na líčko.
Běhám sem a běhám tam,
kamarády zavolám.
Sám ten lístek neunesu,
ostatní už běží k lesu.
Já běžím až nakonec,
jsem nejmenší mravenec.“*
(Nováčková, 2015. s. 17)

Pilní mravenci

*„Mravenci jsou velmi pilní,
a na svoji výšku silní.
Vždyť unesou klacíček
velký, jak tvůj malíček.
Nosí brouky, slámu, listí,
les v okolí hezky čistí.
Co nezvládnou, vezmou příště,
staví z toho mraveniště.“*
(Dana Perná – Hentschel, Modrá,
2005, s. 85)

Mravenec

*„Kdo to fičí po jehličí?
Malá černá tečka.
Podívej se na ni zblízka-
poznáš mraveněčka.“* (Jiří Žáček – Leblová, 2012, s. 130)

- **Hádanky**

- (Mravenec) – „Stále běhá, nekřičí, dům si staví z jehličí. Kdo je to?“
(Nováčková, 2015, s. 7)

- **Příběhy a pohádky**

- Kniha Ferda Mravenec – Ondřej Sekora

- **Stavba velkého mraveniště z molitanových kostek**

- **Stavba mraveniště s označenými velkými kostkami** – Děti staví mraveniště z molitanových kostek, které jsou různě poházené po třídě. Materiál na stavbu může přenést pouze daný počet dětí vyznačený na kostce. (Může se hrát tak, že jsou děti rozdělené do dvou skupin a z každé skupiny vyběhne pouze jedno dítě a zjistí, kolik dětí (= mravenců) bude potřebovat k přenesení kostky a pro určený počet dětí dojde do své skupiny) (Nováčková, 2015).
- **Postavení mraveniště a rozdělení rolí v mraveništi** – Dětem dám různé role, jež mají mravenci v mraveništi (chůvy, lovci, ochránci, královna, ...). Když budou hrát zvuky lesa, je den a děti (= mravenci) budou vykonávat své činnosti podle své role. Jakmile se zvuky lesa vypnou, je noc a mravenci se vrací spát do mraveniště.
- **Mravenčí povídání** – Dorozumívání se tykadly (= ukazováčky u ruky), snaží se například při stavbě mraveniště nebo při hledání potravy takto dorozumívat.
- **Přinášení potravy do mraveniště** – Děti (= mravenci) nosí do mraveniště potravu ve dvojicích, protože by ji jeden mravenec neunesl.
- **Čichové pexeso** – Do malých misek připravíme voňavé předměty (pomeranč, mýdlo, kávu, ...). To samé vždy dvakrát. Děti mají za úkol najít stejně vonící miskou.
- **Poznávání podle čichu různých potravin**
- **Mravenčí spolupráce** – Necháme vyzkoušet děti dělat věci ve dvojici např. kreslit jednou tužkou, malovat jedním štětcem, ...
- **Záchrana mravenčích kukel** – Děti (= mravenci) stojí v zástupu a musí spolu spolupracovat, aby zachránily kukly, které si podávají nad hlavou. Ten, kdo stojí na konci řady, po podání kukly přebíhá dopředu. Vše se opakuje, než se kukla dostane s pomocí všech mravenců do bezpečí.
- **Mravenec a pták** – Po kruhu pošleme dva míčky. Jeden bude představovat utíkajícího mravence, druhý míč představuje ptáka. Děti se rychle snaží předávat míčky, aby pták nesezobl mravence.

- **Písně**

- Svěrák, Uhlíř – Mravenec jde trávou
- Svěrák, Uhlíř – Mravenčí ukolébavka
- Míša Růžičková – Mravenec
- Pavel Novák – Mravenci

- **Pobyt venku**

- Hledání mraveniště v lese.
- Pozorování mraveniště, mravenčích cestiček, nákladů a chování mravenců.
- Pozorování mravenců pod lupou (všimněte si, k čemu používají tykadla).
- Poblíž mraveniště umístíme například kostku cukru, na kousíčky nakrájené jablko, drobký pečiva. Poté pozorujeme, zda to mravenci objeví a o co mají největší zájem (Kříž, Rajnošková, 2015).
- Stavění mraveniště z šišek či klacků v lese.
- Vezmeme papírový kapesník a položíme ho na mraveniště. Chvíli ho na něm necháme a poté oklepeme. Můžeme na kapesníku ucítit kyselinu mravenčí (Čížková, 1996).

- **Výtvarné a pracovní činnosti**

Kreslení podle nápodoby paní učitelky a instrukcí

Kreslíme – vajíčko, larvu, kuklu, mravence

Mraveniště z jehliček

Pomůcky: čtvrtka, štětec, lepidlo (například Herkules), drobné jehličky

Popis: Děti si lepidlem udělají mraveniště a poté čtvrtku vysypou jehličím. Jehličky přitisknou ke čtvrtce a přebytečné jehličky ze čtvrtky setřesou.

Výroba tykadel

Pomůcky: tvrdá čtvrtka, šablona na tykadla, gumička, sešívačka, štětce, voda, černá a bílá barva, nůžky, tužka

Popis: Děti si obkreslí šablonu na tykadla (ovál veliký od nosu k čelu nahoře zakončený tykadly) a vystříhnou si ji. Vybarví si ji černou barvou a kolem očí potrou bílou barvou. Na závěr se sešívačkou přidělá gumička.

Fotografie z realizace projektu

Lokomoční činnosti

Cvičení s tyčkami

Relaxace

Uspávání larvy ve dvojici

Povídání o kuklách

Ferda mravenec

Kuklení larvy

Kuklení larvy

Přenášení kukel do bezpečí

Přenášení kukel do bezpečí

Čichová hra

Čichová hra

Čichová hra

Kontrola čichové hry

Nošení materiálu do mraveniště

Stavba mraveniště

Stavba mraveniště

Hledání potravy na louce

Potrava v mraveništi

Pracovní list a omalovánky

Vývoj mravence

Puzzle mravenec